

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ltava Univerzity Karlovy v Praze

stav eských d jín

akolní rok 2005/2006

Bakalá ská práce

Prom ny m sta Nejdku v letech 1945ó1950

(History of the city Nejdeok in the years 1945 to 1950)

Vypracoval: Pavel Andrš, Historie Bc

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jana echurová, PhD.

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Prohláuji, že jsem uvedenou práci zpracoval samostatně pod vynikajícím vedením paní Doc. PhDr. Jany Šechurové, PhD. z FF UK Praha. Použil jsem jen těch pramenů a seznamu literatury, jež jsou uvedeny na konci práce.

v Nejdku dne 1. září 2006

Pavel Andrš

í í ...í í .

	5
1. Charakteristika Obrásku	8
1.1 Geografické vymezení regionu	8
1.2 Základní údaje k socioekonomické sféře	8
2. Stručný nástin vývoje Nejdku do konce druhé světové války	9
2.1 Od jeho založení po konec 19.století	9
2.2 Nejdeček v letech 1900 až 1945	10
3. Jaro 1945 – mezník války a míru	13
3.1 Úvod ke klíčovým událostem	13
3.2 Květen 1945 v Nejdku	14
4. Realita doby v poválečných mších	19
4.1 Obecná charakteristika	19
4.2 Německá otázka a poválečné excesy	20
4.3 Správní orgány a základy stranické politiky	26
4.4 Bezpečnostní situace	29
4.5 Vývoj v dopravě	31
4.6 Zásobování, hospodářská pomoc UNRRA	32
4.7 Trápení	33
4.8 Kultura a slavnosti	36
4.9 Sport	37
4.10 Nové názvy ulic, odstranění pomníků a pamětních desek	38
5. Osídlování pohraničí	39
5.1 První fáze osídlování, jeho specifika v zemědělství, negativní jevy	39
5.2 Organizované osídlování, reemigrace a říselné vyjádření procesu	41
5.3 Vzpomínky účastníků osídlování	45
6. Odsun a přesídlení Němců	48
6.1 Geneze odsunu Němců a jeho fivelná etapa	48
6.2 Systematický odsun	49
6.3 Přesídlení Němců v rámci Československa	52
6.4 Komentář ke československému soufivní	52
7. Hospodářské poměry na Nejdecku v letech 1945–1950	53
7.1 Národní správa fivností a podnik	53
7.2 Založení velkých závodů	54
7.3 Druhá etapa znárodnění, likvidace obchodů a fivností	56
7.4 Dvouletý a pítiletý hospodářský plán	58
7.5 Horské pastvinářské družstvo	60

Rajmána	61
8.1 První pání ka Rajmána od narození po rok 1945	61
8.2 Rajmanovo p sobení v Nejdku (1945-1946)	62
8.3 Okolnosti jeho úmrtí, Rajmanova vyhlídka	63
9. Na cest k únoru 1948	67
9.1 Kv tnové volby do parlamentu 1946	67
9.2 Regionální výsledky voleb v roce 1946, ustavení MNV a ONV	68
9.3 P edúnorové a únorové události roku 1948, ak ní výbory	70
10. P ípad zdej-í nemocnice	75
10.1 Uvedení do problematiky nemocnice a stavu ve zdravotnictví	75
10.2 Zálefitost nemocnice a jiných zdravotnických za ízení	76
11. K zániku nejdeckého okresu a vybrané místní zálefitosti do roku 1950	78
11.1 Poúnorová situace v Nejdku	78
11.2 Zru-ení Okresního národního výboru	79
11.3 Reorganizace nejdeckého Místního národního výboru	80
Záv r	81
Pod kování	82
Prameny a literatura	83
Résumé: History of the city NejdeK in the years 1945 to 1950	95
P ílohy	96
Seznam p íloh	111

...ezesporu ke klí ovým bod m na-ích i sv tových
nejnov j-ích d jin. Byla ukon ena nejstra-n j-í válka v d jinách lidstva, která
poznamenala jeho dal-í sm ování. Po -esti letech zavládl touflebn o ekávaný
mír, jenfl ale v sob samém skýtal nep eberné mnofství problém v otázce poli-
tické, ekonomické, sociální a kulturní. Nacházení vhodného e-ení a posléze
uskute n ní zám r se odehrávalo v r zných formách v každé lokalit , navíc
v pohrani ních oblastech eskoslovenska¹ s minimem obyvatelstva eské národ-
nosti, se nové místní správní orgány musely vypo ádat s po áte ními t fikostmi
míru. Nejinak tomu bylo i v Nejdku, m st , leflícím v Kru-ných horách.

P edkládaná bakalá ská práce se tedy týká problematiky vývoje m sta
Nejdku po druhé sv tové válce. Cílem autora je postihnout základní jevy ve spo-
le nosti (hospodá ství, správní instituce, -kolství a jiná odv tví flivota), od osvo-
bození republiky v kv tnu 1945 afl do poloviny roku 1950, kdy se zreorga-
nizoval Místní národní výbor v Nejdku. V-echny kapitoly jsou len ny na men-í
úseky ó podkapitoly, které jsou uspo ádány bu chronologicky nebo tématicky.
Nejvíce se v nich chci zam ít na zásadní p em ny, jefl nastaly v roce 1945, po-
p ípad 1946 (ustavení orgán správy, politická orientace, bezpe nost obyvatel
atd.). Rád bych se v noval n kterým aspekt m, které nebyly je-t dosud v bec
i pouze áste n zpracovány (osobnost Franti-ka Rajmana, zastoupení jednotli-
vých politických stran v nejdecké Okresní správní komisi a Okresním národním
výboru, represe v í zdej-ím N mc m, komentování výsledk parlamentních
voleb v roce 1946 za Nejdecko).

Do studie jsou za azeny citace z místních kronik, knih, respektive lánk a
p ímé výpov di doposud flijících pam tník . Informace z t chto zdroj mohou
obsahovat adu omyl a nep esností, musí proto být kriticky zhodnoceny a po-
staveny do zrcadla doby. Do p ílohy jsme za adil n kolik fotografií, jefl doku-

¹ V literatu e a v-obecn ve spoie nosti je pro pohrani ní pás v eskoslovensku zaffité pojmenování Sudety, je-
hohl význam postupem doby prod lal zna né posuny. Jedná se o oblasti s v t-inou obyvatelstva n mecké národ-
nosti, e-i tvo ili v Sudetech jen dva po etn j-í jazykové ostrovy na Mostecku a Záb efsku.

í v Nejdku, dále mapu, novinové články, tabulky
se v linii poválečných nálad a záměrů.

Pramenná základna pro studium tohoto období je relativně rozsáhlá. Vyskytují se však mnohdy nedostatky v úplnosti dochovaných archiválií a nepracovaných (především zpracovaných) fondů. Nejvíce jsem sepsal ke své práci ve fondech Státního okresního archivu v Karlových Varech a Okresní národní výbor Nejde (1938) 1945-1949, Místní národní výbor Nejde 1945-1990 (1993), jejichž kartony jsou pro badatele velmi cenným zdrojem poznání. V archivu v Místním úřadu v Nejdku mi byly k dispozici dva díly Kroniky města Nejdku, které se začaly psát až po roce 1948, a to retrospektivně. Za léta 1945-1948 jsou zápisy v kronice vypracovány formou vzpomínek tehdejších státních zaměstnanců. Německá kronika Nejdku² nebyla v době května 1945 vedena, poslední příspěvky pocházejí z počátku roku 1943, a tak se značně zkomplikovala cesta hledání informací o konci války ve městě. Ve Státním oblastním archivu v Plzni jsem bádala ve fondu Osidlovací komise ministerstva zemědělství Karlovy Vary a Nejde 1945-1948 (1951), Okresní akční výbor Národní fronty Nejde 1948-1949 a Krajský výbor Národní fronty Karlovy Vary 1947-1960. Jednotliviny, jež měly nějakou souvislost s městem Nejde, jsem nacházel v dalších archivech, jejich seznam je uveden pod oddílem *Šprameny a literatura*.

Za veliký přínos lze považovat dobové tiskoviny jako *Budovatel*, *Karlovarské národní noviny*, *Jednota*, *Osidlování* aj., paměti a statistické přehledy. Vytipování bližších pamětníků byli ochotni poskytnout rozhovory. Autor se musel vyrovnat s faktem, že v současné době je lidí, kteří by vypovídali o minulosti přededesátiletí, velmi málo. Až na malé výjimky nejsou mezi námi osoby zastávající vedoucí posty v úřadech, kolektivech, bezpečnosti a místních spolecích. Totéž platí i o funkcionářích OSK (ONV) a MSK (MNV).³

² SOkA Karlovy Vary, fond Archiv města Nejde, Gemeinde-Gedenkbuch der Stadt Neudek, I. a VI. díl (1898-1943).

³ Jen namátkou bych uvedl, že v uplynulých 10 letech zemřeli občané, kteří se výrazně podíleli na životě města v prvním poválečném období: Josef Kout, Karel Linda, Jaroslav Plas, Václav Uhlík, František Ulma, Karel Uzel a Jaromír Fiala.

í rovin je obsažen p edev-ím ve studiích Karla
oslava Vaculíka, Lubomíra Slezáka a Franti-ka
apky.⁶ Z regionální historiografie posloufíla díla (výb rem) od Stanislava Bu-
rachovi e,⁷ Milady Hany-ové⁸ a Jaroslava Tomse.⁹

Jisté vodítko p i vytvá ení kapitol p edstavovala diplomová práce Vít z-
slava Kulicha,¹⁰ jeff se evidentn adí, podle mého soudu, k tomu lep-ímu, co
kdy vzniklo k povále nému vývoji Nejdecka. Zajímavé dobové post ehy vylí ili
ob ané n mecké národnosti, kte í ode-li v odsunu do N mecka, v asopise Neu-
deker Heimatbrief, jenfl vychází kontinuáln od roku 1948. Pozornost si zasl-
hují také místní sborníky a souhrnná díla.¹¹

Vzhledem k tomu, fle je v t-ina literatury, jeff byla publikována p ed rokem
1989, provázena adou schematism a dezinterpretace, bylo nutno se s ní kri-
ticky zaobírat. P itom z faktografického hlediska má vcelku slu-nou úrove a
p iná-í poznatky v takové mí e jinde neuvád né.

⁴ Kaplan, K.: eskoslovensko v povále né Evrop , Praha 2004; Nekrvavá revoluce, Praha 1993; P t kapitol o
únoru, Brno 1997; Pravda o eskoslovensku 1945ó1948, Praha 1990.

⁵ Stan k, T.: N mecká men-ina v eských zemích 1948ó1989, Praha 1993; Odsun N mc z eskoslovenska
1945ó1947, Praha 1991; Perzekuce 1945, Praha 1996; Povále né šexcesyø v eských zemích v roce 1945 a je-
jich vy-et ování, Praha 2005; Vysídlení N mc z eskoslovenska. P edpoklady, pr b h a d sledky, Ostrava
1992.

⁶ Vaculík, J.: Povále ná reemigrace a usídlování zahrani ních krajan , Brno 2002; apka, F. ó Slezák, L. ó Va-
culík, J.: Nové osídlení pohrani í eských zemí po druhé sv tové válce, Brno 2005.

⁷ Burachovi , S.: Kdyfl ode-li N mci (N kolik úvah k osudu západního Kru-noho í po odsunu N mc). In: His-
torický sborník Karlovarska I, Karlovy Vary 1993, s. 176ó183.

⁸ Hany-ová, M.: Hospodá ský vývoj Nejdecka a Jáchymovska v prvých povále ných letech 1945ó1947. In: K
d jinám Karlovarska. II. díl historického sborníku Vám, kte í p icházíte, Karlovy Vary 1968, s. 125ó138.

⁹ Toms, J.: K problematice odsunu N mc a osídlování Karlovarska (1945ó1953). In: Minulostí Západo eského
kraje XXI, Plze 1985, s. 27ó33;

¹⁰ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek v letech 1945ó1948. Diplomová prá-
ce, Pedagogická fakulta, Plze 1990.

¹¹ Nejdecko. Sborník k 650.výro í m sta Nejdku, Nejdek 1990; Nejdecký zpravodaj. Zvlá-tní íslo 50ø, Nejdek
1995; 100 let trvání závodu 1873ó1973 P ádelny esané p íze, n.p. závod 01 Nejdek, Nejdek 1973; K d jinám
Karlovarska. II. díl historického sborníku Vám, kte í p icházíte, Karlovy Vary 1968; Informátor pracujících zá-
vodu Metaz 02 Nejdek. 175 let závodu 1813ó1988, Nejdek 1988; D jiny Karlovarského kraje, Karlovy Vary
2004.

Oblast Nejdecka se rozkládá v západní části Krušnohoří, konkrétně v Přebuzské hornatině a částečně také v Jindřichovické vrchovině. Nadmořská výška se zde pohybuje zhruba mezi 500 (jihovýchodně od Nejdku) až 1.115 metry nad mořem (Tříšák), mezi jiné vrcholy náleží Blatenský vrch (1.043 m) a Plešivec (1.028 m). Značně lenitý terén a špatná bonita přitom nedovolovaly místnímu obyvatelstvu se plně novat zemědělství. Z plodin tu bylo rozšířeno jen bramboráctví a pšeničnictví, což však nedokázalo uspokojovat potřeby místních, Nejdecko se tak stávalo po stránce zásobování zcela závislým na dovozu zemědělských produktů. Vedle toho nabízely vysokohorské louky prostor pro chov dobytka a místy byly i různé pokusy s dobýváním rašeliny.

Téměř deset kilometrů dlouhá řeka Rolava, pramenící v rašelině u stejnojmenné obce ve výšce 918 m.n.m., protéká Nejdkem a ústí do řeky Ohře v Karlových Varech. Z jeho přítoků můžeme jmenovat Slatinný, Nejdecký i Limnický potok. Mimo povodí Ohře spadá ještě méně významná říčka Černá, která v obci Potůčky opouští české země.

Nejdecko patří do mírně chladné až chladné oblasti. Tomu odpovídají také teploty a srážky. Průměrná roční teplota je 4,6 stupňů Celsia. Za rok se naměří 800 až 1.000 mm srážek.¹²

1.2 Základní údaje k socioekonomické sféře

Z důvodu zeměpisné polohy se zdejší obyvatelstvo orientovalo na nejrozvinutější průmyslové obory – zpracování kovů a vlnašický průmysl (Nejdek), produkce prádla a krajek (Pernink), výroba rukavic (Abertamy), zpracování flece a výroba šroubů (Horní Blatná), strojírna a brusírna dřeva (Potůčky).¹³

¹² Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek v letech 1945–1948. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Plzeň 1990, s. 8; Nejdecko. Sborník k 650. výročí města Nejdku, Nejdek 1990, s. 9 an.

¹³ železnicí Porolavím a přes Krušné hory, Nejdek 1998, s. 110 an; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek, c.d., s. 9.

a jak silnější, tak fleznější doprava. Za nejv tší komunikaci z Karlových Var vedoucí p es obce Fojtov do Nejdku, která dále pokračuje p es Nové Hamry a Jelení k saské hranici. Ostatní silnice jsou menších vzdáleností a místy se musí vypo ádat se zna ným stoupáním ó 10 afl 17 %.¹⁴

Nejdecký okres v rámci let 1945ó1948 spadl pod Karlovarský kraj, kam pat ilo dalších 13 okres , a sdrufloval 31 obcí a 13 osad. Sousedil s t mito okresy: ze západu s kraslickým, z jihozápadu s loketským, z jihovýchodu s karlovarským a z východu jáchymovským okresem.¹⁵

2. Stru ný nástin vývoje Nejdku do konce druhé sv tové války

2.1 Od jeho založení po konec 19.století

Nejdeck stejně jako mnohé jiné lokality v Kru ných horách vd í za sv j vznik a mohutný rozvoj hornictví. A koliv se první písemná zmínka o Nejdku váfle k roku 1340, t flba rud (cínu a flezné rudy) probíhala jifl ve století p edcházejícím. Prvními dolofenými majiteli Nejdecka byli Plikové. V letech 1446ó1602 spadalo panství rodu Plik , kte í se zasloufili o jeho rychlý vzestup (zárove jim pat il Jáchymov, kde ze zem získávali st íbro a kde razili tolary). T i cetiletá válka, b hem nífl se zde uchytila morová epidemie, se stala pro zdejší hornické dolování citelnou ránou, z nífl se oblast vzpamatovávala jen velmi pomalu a t fce. Pali kování krajek a domácí tkalcovství nabízely v 17.století novou alternativu obflivy, av-ak výd le nost tohoto oboru byla zna n prom nlivá.¹⁶

Situace se radikáln zlep-ila afl v 19.století, kdy se v Nejdku v dob pr -myslové revoluce významn roz-i ují provozy flezárén a svojí výrobu zahajují

¹⁴ Tamtéfl, s. 19622.

¹⁵ Tamtéfl, s. 9610.

¹⁶ Ob-írn ji o tom pojednává: Nejdecko. Sborník k 650. výro í m sta Nejdku, Nejdeck 1990; Pilz, J.: D jiny m sta Nejdku do roku 1923, Nejdeck 2003.

ma podnik m se v roce 1885 p ipojuje papírna. rovozu flelezni ní tra Chodov ó Nejdek a v roce 1899 získal Nejdek p ímé dopravní spojení s Karlovými Vary a saským Johann-georgenstadtem, což výrazn ovlivnilo dal-í vývoj celé oblasti.¹⁷

2.2 Nejdek v letech 1900 aíl 1945

Politický okres Nejdek vznikl jííl v roce 1910 a skládal se ze dvou soudních okres Nejdek a Horní Blatná.¹⁸ Do roku 1918 ííl v m st Nejdku jen velmi nízký aíl zanedbalý po et ob an eské národnosti (v roce 1910 dokonce jediná e-ka, zato k N mc m se hlásilo na 6.837 obyvatel). P í s ítání lidu v roce 1930 bylo napo ítáno v okrese 37.682 obyvatel, z toho v samotném Nejdku 9.042 obyvatel (v tom 269 ech a asi 50 ííd). e-i zde zastávali funkce státních zam stnanc (ú edník , u ítel) a jejich po et se do roku 1938 pohyboval kolem 280 stálých obyvatel.¹⁹

V mezivále ném období pat ilo Nejdecko k okres m, v nich ííl m ly silné pozice levicov orientované strany. N mecká sociáln demokratická strana d l-nická si v rámci m sta Nejdku udržovala tém po dvacet let stabilní postavení v zastupitelstvu, rad a ve funkci starosty, a to aíl do ervna 1938, kdy prob hly komunální volby, po nich ííl musela p edat své posty Sudeton mecké stran (SdP, p edchozí Sudeton mecká vlastenecká fronta ó SHF). V ít í volebního st etnutí náleželo tehdy dle výsledk 4.086 hlas (tj. 69,79%). Sami sociální demokraté získali 1.261 hlas . Komunistické stran eskoslovenska (KS) pat ilo t etí místo s 317 hlasy. R st oblíby strany SdP byl z ejmý, pokud se navíc podíváme na výsledky parlamentních voleb z roku 1935, získáme zajímavá porovnání.

¹⁷ Mezi lety 1898 aíl 1915 vzrostl po et dom absolutn o 267 dom (ze 450 na 717), celá oblast Hornoblatenska se nyní hospodá sky p ímkla k Nejdku a zanedlouho vyvstala otázka vytvo ení nejdeckého okresu, který by zahrnoval rovn í Hornoblatensko. Pílz, J.: D jiny m sta Nejdku do roku 1923, c.d., s. 155ó157.

¹⁸ Soudní okres Nejdek m í rozlohu 16.740 ha a soudní okres Horní Blatná 7.493 ha.

¹⁹ K í informacím o po tu obyvatel p í s ítání lidu, dom a byt odkazují na: Retrospektivní lexikon obcí eskoslovenské republiky, Praha 1978, s. 3506356, 4166417, 4206421; Statistický lexikon obcí eskoslovenské republiky, Praha 1934, s. 232ó233.

okráté v roce 1935 je-t 1.855 hlas , zato hen-
uisté 343.²⁰

asto uflíváný pojem šzlatá dvacátá létao pro konjunkturu výroby ve sv t i
v eskoslovensku m fleme bezesporu zasazovat téfl na oblast Nejdecka. Vzni-
kaly zde nové pracovní p íleflitosti v p ádelnách, v flelezárnách a jiných provo-
zech, m sto se nevídánou m rou zv t-ovalo.²¹ V roce 1930 náleflelo k pr myslu
a flivnostem 70,2 % obyvatel okresu, k zem d lství pouze 8,9 %.²² Sv tová hos-
podá ská krize sem dorazila na po átku 30.let a dosáhla svého vrcholu na p e-
lomu let 1932 a 1933. Práv v nejdeckém okrese se jako v dal-ích ástech po-
hrani í rozvíjel p edev-ím exportn orientovaný spot ební pr mysl (výroba vl-
ny, rukavic, krajek), který byl velmi siln postiflen.²³ Regionální a státní politika
reagovaly na tento prudký vzestup opat eními ve form nap . nouzových prací
(výstavba silnic). Mase nezam stnaných se nedostávalo pracovního uplatn ní a
to m lo nemalý vliv na í ící se radikalizaci v politickém spektru ó nacio-
nalistické hnutí.

Pozdní léto a za átek podzimu 1938 byl ve znamení zamra eného politic-
kého nebe. V zá í toho roku za vyhrocených politických událostí, poté co byl
u in n pokus o pu henleinovc , e-i, fide a n me tí sociální demokraté od-
cházelí do vnitrozemí nebo hledali cestu do zahrani ního exilu. Na základ mni-
chovské dohody z 30.zá í p ípadly pohrani ní oblasti s v t-inou obyvatelstva

²⁰ SOKA Karlovy Vary, fond Archiv m sta Nejdek, GemeindeoGedenkbuch der Stadt Neudek, II. ó V. díl; Strán-
ský, R.: Karlovarský okres v roce 1938. In.: K d jinám Karlovarska. II. díl historického sborníku Vám, kte í p i-
chážíte, Karlovy Vary 1968, s. 63.

²¹ Jen mezi lety 1921 afl 1930 se po et obyvatel ve m st zvý-il z necelých 7 tisíc na 9.042, dále bylo postaveno
cca 215 dom . Blíffe SOKA Karlovy Vary, fond Archiv m sta Nejdek, GemeindeoGedenkbuch der Stadt Neu-
dek, III., IV. díl; Retrospektivní lexikon obcí eskoslovenské republiky, c.d., s. 3546355.

²² Jelínková, R.: Demografický profil Karlovarského kraje. In: Demografický sborník 1959, Praha 1959, s. 167.
Nejdek byl co se tý e procentuálního zastoupení obyvatelstva k pr myslu a flivnostem na druhém míst v kraji
Karlovy Vary hned za A-í (71,3 %).

²³ Sociáln demokratický list Volkswille otiskl dne 3.ledna 1933 tabulku, v nífl okres Nejdek figuruje na prvním
míst s nejvy-ím procentem nezam stnaných k celkovému po tu obyvatel. Celému okresu, kde p ípadalo v té
dob na 37.711 obyvatel suma 9.330 nezam stnaných, tj. 24,8%, se íkalo nouzové území (spolu s kraslickým
okresem). Prakticky do konce 30.let se po et nezam stnaných snifloval jen pozvolna, byly zaznamenány i vý-
kyvy po tu nezam stnaných.

í-i. Následovalo vojenské obsazování. Dne
n kolony n meckých jednotek Wehrmachtu.²⁴

V roce 1939 obývalo obvod venkovského okresu Nejdek celkem 36.001 obyvatel.²⁵ B hem vále ných let sem byly nasazovány pracovní síly z r zných zemí (nejvíce ze Sov tského svazu, Francie a Polska). V prvních letech války se na Nejdecku nesetkáme s ob any Protektorátu echy a Morava, za ali sem pronikat afl v letech 1943 a 1944, souhrnem jich bylo na 17 ech .²⁶ Nepracovali jen v Nejdku, ale byli rozmíst ni i v n kolika okolních obcích. Ji í Horá ek, jeden z nasazených ech v Nejdku (od ledna 1943), vylí il situaci ve m st za 2.sv tové války takto: *š Afl do poráfky N mc u Stalingradu²⁷ se N mci chovali velmi zpupn . Jejich vále né nad-ení bylo neot esitelné, stálá vít zství je udrflovala v povznesené nálad , v-ichni snili o novém skv lém flivot po válce. (í) Po Stalingradu jejich nálada poklesla, protofe u Stalingradu byla také zasaflena chebská divize, v nífl bylo mnoho Nejde an . (í) My e-i, kte í jsme sem byli nasazeni na práci, pracovali jsme u truhlá , ezník a peka . V sobotu odpoledne a v ned li jsme se scházeli, abychom si n jak ukracovali as.õ²⁸* Dále zmiuje, fle vztah mezi n meckými obyvateli a eskými d lníky se po bitv u Stalingradu nápadn zm nil, a to k lep-ímu. Je v-ak nemoflné tvrdit, fle by n mecká propaganda slevila ze své d razné aktivity.

V místních dvou nejv t-ích závodech ó p ádeln a flelezárnách do-lo za války ke zm nám výrobního sortimentu. Produkce tradi ní vlny v p ádeln poklesla na pouhých 20% p edvále né úrovn , prostor nov získala výroba granát a opravna sm rových kormidel u sest elených letadel. Organiza n je tato vá-

²⁴ SOKA Karlovy Vary, fond Archiv m sta Nejdek, GemeindeóGedenkbuch der Stadt Neudek, V. díl, s.4306437.

²⁵ Podle výsledk zvlá-tního s ítání lidu, které prob hlo 17.kv tna 1939. Viz Bohmann, A.: Bevölkerungsbewegungen in Böhmen 184761947 mit besonderer Berücksichtigung der Entwicklung der nationalen Verhältnisse, München 1958, s. 225. Z tohoto p ehledu vyplývá, fle absolutn nejnífl-í stavy obyvatel eské národnosti má okres Jáchymov (16.216 N mc ku 5 ech m), ale p i p epo ítání na procenta drffí jasně prvenství nejdecký okres (35.901 N mc ku 8 ech m). Na druhé stran je nutno zd raznit, fle mnoho smí-ených esko-n meckých rodin dávalo p ednost n mecké národnosti, jífl p ijali dobrovoln í po ur ítém nátlaku.

²⁶ Jmenovitý seznam a jejich práci-t je zve ejn no: Rajman, F.: Za ínáme eský flivot v Nejdku, Nejdek 1945, s. 10. Ji í Horá ek uvádí po et ech kolem 15 a p ipomíná, fle jejich po et kolísal. Blíffe AMÚ Nejdek, Kronika m sta Nejdku, I. díl, s. 275.

²⁷ Osvobození Stalingradu bylo dokon eno 2.února 1943.

²⁸ Vzpomínky Ji ího Horá ka: AMÚ Nejdek, Kronika m sta Nejdku, I. díl, c.d., s. 2736274.

ncern Volkswagen. Ve Wildfangu,²⁹ jak místní
1945 falezárny, se produkovaly součástky pro le-
tecký průmysl, zápalky a hlavice do dlelost elektrických granátů.³⁰ Není tedy divu,
že se ve druhé polovině roku 1944 Nejdek začal měnit mezi místa, jež měla být
bombardována, protože v-ak nedošlo k žádným lidským ani majetkovým ztrá-
tám.³¹

V jarních měsících roku 1945, kdy již byla porážka nacistického Německa
a jeho spálených států nevyhnutelná, docházelo k transportům v z-
emě z koncentračních táborů, které byly následně osvobozovány spojeneckými ar-
mádami. Dlouze se jednalo o evakuační vlakovými soupravami na jiné místo a jednak
o přímé pochody. Poátkem května 1945 šlo přes Nejdek 130 osob (v místě úmrtí
4 mrtví). Českomoravský prostor se tak na konci války stal jednou z hlavních
tras těchto pochodů. Vedle nich probíhaly také transporty zajatců. 21.dubna
1945 prošlo Nejdkem v přímém transportu asi na 300 slovenských zajatců (za-
znamenání 2 mrtví).³²

3. Jaro 1945 o mezník války a míru

3.1. Úvod ke květnovým událostem

Přelomové květnové dny roku 1945 se nesmazatelně zapsaly do dějin
20.století. Téměř šest let trvající válka byla u konce. Bezpodmínečná německá
kapitulace byla podepsána dne 8.května 1945, av-ak na mnohých místech je-
ště zbraně neutichly a lidé umírali. Oficiálně byla nejvtí válka ukončena 2.zářím
1945, kdy se přiblížily k mírovému stavu i země Spojených států amerických a Ja-
ponsko. Po tisících mrtvých vojáků a civilistů se uvádí již na 37,6 miliónů, další mili-

²⁹ Továrna patřila od r. 1941 Ing. Albertu Wildfangovi z německého Gelsenkirchenu a přelomová mohutnou přestavbou. Zavedla se zde výroba s tlakovým litím.

³⁰ Nejdecko. Sborník k 650.výročí města Nejdku, c.d., s. 63-64.

³¹ Nejdek posloužil jen jako náhradní cíl dne 24.srpna a 12.zářím 1944. Viz: Schönbach, R.: Nálety na Karlovy Vary v roce 1944 a 1945. In: Historický sborník Karlovarska I, Karlovy Vary 1993, s. 145-171.

³² Pecka, J.: Válka a zajatci na území Protektorátu Čechy a Morava, Praha 1995, s. 260-261; Malá, I. o Kubátová, L.: Pochody smrti, Praha 1965, s. 283. V této knize je počet mrtvých ke dni 21.dubna níže o 2 osoby.

...mkoliv zp sobem jinak dot ené osoby (rodinní
...a ní tábory ukázaly celému sv tu hr zy vále -
ných let. Ztráty na majetku (pr myslové aglomerace byly navíc v záv ru války
bombardovány svazy letadel), vládních výdaj a produkce dosáhly 365,75 mili-
ard liber.³³

Následn po útoku n meckého Wehrmachtu na Sov tský svaz v roce 1941
byly vyvíjeny kroky p edstavitel Sov tského svazu, USA a Velké Británie
sm ující k povále nému uspo ádání. Koalice tzv. Velké trojky projednávala
otázky politického a hospodá ského okruhu. Armády spojenc postupovaly dále
proti n meckému nep íteli, teritorium pod nacistickou i fa-istickou diktaturou
se rychle zmen-ovalo.

Protektorát echy a Morava, podléhající N mecku, se Slovenským státem
byly postupn osvobozovány dv ma armádami ó Rudou armádou, jeff se podí-
lela na osvobozovacích akcích od nevjýchodn j-ího cípu Slovenska afl po de-
marka ní áru (Karlovy Vary ó Plze ó eské Bud jovice), a americkou armá-
dou, která se zasadila o osvobození zbývajícího prostoru západn od této linie.

3.2 Kv ten 1945 v Nejdku

Americká armáda vstoupila 18.dubna 1945 do prvního eského m sta ó
Hranic. Následovala A- (20.dubna) a Cheb (25.dubna). Dne 7.kv tna dosáhli
Ameri ané t chto m st: Sokolov (tehdy Falknov nad Oh í), Kraslice, Nejdek,
Pernink, Abertamy a Karlovy Vary.³⁴ Na Karlovarsku operovaly dva proudy
5.sboru 3.americké armády ó 1.p í divize (genmjr. Clift Andrus) a 9.obrn ná

³³ íselné výsledky války jsou pouffity z: Atlas moderních d jin, red. H.Middleton, D.Heater, Praha 1991, kap.
19, nestránkováno.

³⁴ Pecka, J.: Na demarka ní á e. Americká armáda v echách v roce 1945, Praha 1995, s. 130ó133.

Práv pluky 1.p –í divize postupovaly hlavním
e na Karlovy Vary.³⁵

340.gardový pluk spolu s pluky 121.gardové divize Rudé armády, jífl velel generál N.D. ernovij, dosp l Karlových Var 11.kv tna 1945 v 10 hodin dopoledne. Vojáci druhé osvoboditelské armády sem p i-li ve sm ru od fiatce a Chomutova.³⁶

š Kone n byla u konce ta hrozná válka, která p inesla celému sv tu tolik utrpení, (í). Nyní se nám v-em m lo da it zase lépe. Byl konec velkému umírání. Brzy jsme v-ak byli pou eni. V-eobecn roz-í ený slogan 'Ufijte si války, mír bude stra-ný' se ukázal být pravdivým,õ³⁷ tak popisuje první dojmy z mírových dn rodilý Nejde an Franz Achtner, ob an n mecké národnosti.

A jaké bylo oficiální zn ní o událostech v Nejdku? Následující informace, jeff se vztahují ke kv tnu 1945, pocházejí z publikace Za ínáme eský flivot v Nejdku od Franti-ka Rajmana.³⁸ Poslední dny války v Nejdku byly velmi ru- né, nedo-lo k fládným krvavým st et m. Donesly se sem informace o událostech v Praze a v jiných eských m stech a ty zaktivizovaly zdej-í echy, kte í byli nasazení na práci. V pond lí 7.kv tna se e-i ozdobili trikolórami a jeden z nasazených, Václav Strouhal, vyv sil první eský prapor v zadním traktu domu p. 133 (na nám stí). Odpoledne docházelo k strhávání n meckého nápisu a znaku na budov soudu p. 128, cofl m lo kladnou odezvu mezi n meckými obyvateli, z nichfl se n kte í p idali. Následn byly ni eny dal-í tabule s n meckým ozna ením. A jak je zde výslovn uvedeno, do ve era šnebylo

³⁵ Tamtéfl, s. 45; Karlovy Vary na konci II. sv tové války, Karlovy Vary 1990, s. 669; Nesvadba, F.: Operace amerických vojsk na území eskoslovenska (II.). In: Historie a vojenství, 1986, . 2, s. 88. 3.americké armád velel gen. George Smith Patton jr. (1885ó1945).

³⁶ Kocourek, J.: Osvobození Karlovarska Rudou armádou. In: Sborník d jinám d Nického hnutí a KS na Karlovarsku, Karlovy Vary 1978, s. 196ó197.

³⁷ Endlich war der unheilvolle Krieg zu Ende, der so viel Leid über die gesamte Welt gebracht, (í). Nun wird es wieder besser werden für uns alle. Das große Sterben hatte ein Ende. Doch bald wurden wir belehrt. Der weitverbreitete Slogan šgenießt den Krieg, der Friede wird schrecklich sein,õ hat sich wirklich bewahrheitet. Achtner, F.: In den schrecklichen Jahren 1945ó1946. In: Wie's daheim einst war í , s. 313. (chybí údaje o místu a roku vydání knihy)

³⁸ Rajman, F.: Za ínáme eský flivot v Nejdku, Nejde 1945, s. 12ó14. Více k n mu v 8.kapitole.

... k ífle, ani jedině tabule se jménem ulice naci-
... en p ijelo do Nejdku auto s americkými vojáky
(sm rem od Kraslic), na efl do- lo ke skládání zbraní u n mecké armády (za ne-
p ítomnosti Ameri an akci provád í místní policejní orgán, ozna ený kapitu-
la ními páskami). Dne 8.kv tna byla fakticky p edána moc do eských rukou.
Kv li propu-t ní 2.000 východních d lník z místního tábora, se situace ve m s-
t zna n zhor-ila. Panoval chaos. N mecká policie nezvládala svoji práci, a tak
vyzvala ty i nasazené echy (Bed icha Antla, Václava Bo ana, Ji ího Horá ka
a Franti-ka Fri e), aby se ujali se zbraní v ruce po ádkové slufby, k nim se záhy
p idalo dal-ích 14 ech a n kolik n meckých antifa-íst .³⁹ N mecká správa
v-ak existovala nadále.

*š Ve st edu 9.kv tna p ijelo do Nejdku jedno auto s Ameri any, 2 vojíny
postavili u m stské váhy na hlídku a tam za na-í asistence odzbrojovali prchající
N mce.õ*⁴⁰

10.kv tna po jednání s americkým velitelstvím, které sídlilo v Karlových
VarechóRybá ích, se uznala eská policie za právoplatný po ádkový orgán a p i-
kázalo se jí, aby její lenové nosili bílé pásky MG Polizei a MR Police. Vedle
nich jifl e-í disponovali rudými páskami s ozna ením š sl. po ádková slufbaõ.
Sou asn do- lo k vyti-t ní první eské vyhlá-ky, aby civilní obyvatelstvo ode-
vzdalo zbran . V celé oblasti zaji- ovali národní majetek ó tovární objekty, za-
bavovali automobily, motocykly, fotoaparáty atd.

D lníci z východu, na 2 tisíce zajatc a nespo et cizinc byli v Nejdku váfl-
ným problémem p edev-ím z hlediska zásobování.⁴¹ Proto se vedla jednání o
p esunu asi 4.000 osob do nedalekých Karlových Var , cofl by m stu výrazn

³⁹ Komunist a sociálních demokrat v po tu asi 50 mufl .

⁴⁰ Vzpomínky Ji ího Horá ka: AMÚ Nejde, Kronika m sta Nejdku, I. díl, c.d., s. 276.

⁴¹ Ukrajín-tí d lníci zde dokonce za ali rabovat obchody a skladi-t . Po ádková slufba se jim v tom snafla za-
bránit, a to vcelku úsp -n . Vzpomínky Ji ího Horá ka: Tamtéfl.

ny a dala se automobily a vlaky.⁴² Sou asn za-
rodu n meckých obyvatel.⁴³

14.kv tna se ustavil z ad v-ech místních ech Revolu ní národní výbor,⁴⁴
jeho p edsedou byl zvolen Bed ich Antl. Na dotaz u sl. národní rady v Praze,
jak se mají e-i v Nejdku zachovat, bylo odpov d no, aby se zachovali dle
vlastního uváfení a dle místních pom r . Po ádková slufba p inutila význa né
leny NSDAP a jiných sloflek k uffite ným pracím (oprava náletem zni eného
domu,⁴⁵ sváfení zbraní z okolních vesnic, í).⁴⁶

*š Dne 17.5.1945 o 4. hod p ijela do Nejdku skupina amerických voják se
t emi auty, celkem 12 mufl , velitele titulovali kapitán, násilím bez p edchozího
dorozum ní odzbrojilo 7 ech a n meckých komunist , kte í práv konali ve
m st slufbu, zuráfeli jim paflby od pu-ek, aby je u inili ne-kodnými, pistole jim
odebrali a z ulice na stoflárech u ezali 5 eskoslovenských a 4 americké vlaj-
ky.š⁴⁷ Dále zpráva Václava Strouhala ze 17.5.1945, adresovaná sl. národní ra-
d v Praze, uvádí opilost doraziv-ích voják a ponechání ervených (sov t-
ských) vlajek bez pov-ímnutí. Dva zdej-í Ameri ané prohlásili, fle se nejednalo
o p íslu-níky ádné americké armády.*

TYo skute n o spojence? Co je vedlo ke zneuct ní symbolu Spojených stá-
t ? Domnívám se, fle muflí byli od ni pouze do uniforem a fle se jednalo bu o
N mce, kte í se nehodlali smít s vále nou prohrou a podnikali diverzní akce

⁴² Nikde jsem se nesetkal s pesnými údaji o transportu tisíc osob do Karlových Var (kdy za al a konkrétn
kam sm oval do K. Var , p íp. jak byl vojensky zaji-t n).

⁴³ Je-t p ed 7.kv tmem ustupující n mecká armáda v etn dal-ích N mc odváfela z m sta zásoby potravin, po-
honných látek atd. AMV BrnoóKanice, fond ZV ZNB Praha, ka 5/47, inv.jedn. 6, Situa ní zprávy o pr b hu re-
voluce v kv tnu 1945 ó hlá-ení z etnických stanic. Franz Achtner ve vzpomínkách p ipomíná, fle silnice na Kar-
lovy Vary byla p epln na ustupujícími svazy n mecké branné moci. Sm ovali na Kraslice a v Nejdku na nám s-
tí u -koly sloflíli na hromadu zbran (pancé ové p sti, pistole, í). Poblífl obce Lesík (tehdy Mühlberg) z stal
osamocen po-kozený pancé ový v z. Blífl: Achtner, F.: In den schrecklichen Jahren 1945ó1946, c.d., s. 313ó
314.

⁴⁴ Revolu ní národní výbory vznikaly jifl v posledních dnech války neformální cestou (aklamací) na shromáfd -
ních ob an .

⁴⁵ Po-kozený d m zde není nijak lokalizován.

⁴⁶ Rajman, F.: Za ínáme eský flivot v Nejdku, c.d., s. 13ó14.

⁴⁷ AMV BrnoóKanice, fond ZV ZNB Praha, ka 5/47, inv.jedn. 6, Situa ní zprávy o pr b hu revoluce v kv tnu
1945 ó hlá-ení z etnických stanic a zpráva Václava Strouhala.

neohli v pozadí tohoto no ního p epadu stát téf

Václav Strouhal pofladoval v t ch dnech n kolik správních ú edník a vo-
jenskou jednotku, nebo š ech zde byla hrstka a N mc m nebylo co v itě.⁴⁸

Aby bylo dosafleno bezpe nosti v oblasti a tlumení p ípadných ohnisek
nepokoj , dorazila do Nejdku 22.kv tna první eskoslovenská ozbrojená jed-
notka v po tu 21 Slovák z Chebu, odkud jí vyslal Národní výbor. S nimi p i-li
MUC Hv zdoslav Stefan,⁴⁹ Franti-ek Ju ica, Jan Hort a major Václav Drápala.
Po jejich p íchodu se zreorganizovala správa ve m st . Major Drápala byl jme-
nován vládním komisa em okresu, MUC Třefan vládním komisa em m sta,
Fr.Ju ica komisa em policie a J.Hort komisa em etnictva.⁵⁰ Posléze byla prove-
dena ádná volba národního výboru, jeho p edsedou se stal B.Antl a místop ed-
sedou V.Strouhal.

O den pozd ji sem p ichází sl. vojsko (38.p í pluk z Berouna) majora
Ko ího.⁵¹ Antifa-isté byli odzbrojeni a e-tí lenové po ádkové slufby p e azeni
k etnictvu a policii.⁵²

Rudá armáda vjela na Nejdecko afl 1. ervna 1945 a setrvala zde do 9.listo-
padu téhofl roku. Velitelem zdejí ruské posádky byl major Muravjev a major
Sas.⁵³ Velitelství vojska bylo ubytováno v restauraci fiába (tehdy šZum
Froschõ), místo leflení adových voják není známo.

⁴⁸ Vzpomínky Václava Strouhala: AMÚ Nejdek, Kronika m sta Nejdku, I. díl, c.d., s. 272.

⁴⁹ Jméno a p íjmení tohoto ob ana slovenské národnosti má v literatu e a archivních materiálech n kolik zn ní ó
Hviezdoslav, Hv zdoslav, Stefan a Třefan. V této práci se p íkláním ke jménu Hv zdoslav Stefan.

⁵⁰ S nimi je-t p i-el Franti-ek Jaitner, který p evzal okresní velitelství, a Franti-ek Lochner (velel místní poli-
cejní stanici). 24.kv tna p evzal F.Jaitner etnické stanice v okolních obcích (Nové Hamry, Pernink a jinde).
Viz: Vzpomínky Franti-ka Jaitnera: AMÚ Nejdek, Kronika m sta Nejdku, I. díl, c.d., s. 278.

⁵¹ Nahradili tak Slováky, kte í byli v tento den odvoláni. Vzpomínky Václava Strouhala: AMÚ Nejdek, Kronika
m sta Nejdku, I. díl, c.d., s. 273. Jaromír fialud uvádí velitele majora K ivohlavého. fialud, J.: Jedeme dom . In:
Nejdecký zpravodaj. Zvlá-tní íslo š50õ, Nejdek 1995, s. 27. S jeho jménem se setkáváme jifl p i p íleflitosti ote-
v ení eské -koly v Nejdku dne 17. ervna 1945 a pozd ji p i oslav ukon ení války 19.srpna 1945. Rajman, F.:
Slavnostní otev ení -koly v Nejdku 17.VI.1945, Nejdek 1945, s. 6; SOkA Karlovy Vary, fond MNV Nejdek, ka
3, inv. . 43b, oslava konce války v Nejdku.

⁵² Rajman, F.: Za ínáme eský fivot v Nejdku, c.d., s. 14.

⁵³ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 16. K Rudé armád taktéfl
ve 4. a 5.kapitole.

ých m sících

První m síce míru se nesly ve znamení dalekosáhlých změn. Již od prvních květnových dnů byla v pohybu vlna N mecká, která opouštěla českomoravský prostor. Z nároflí ulic mizely tabule s německým pojmenováním (na území protektorátu byly tyto názvy zasterovány). Symboly německé okupace již nebylo vidět na budovách úřadů, soudů a jiných veřejných institucí. Český jazyk zatlačoval do pozadí jazyk německý, poeňování germanismů bylo na vzestupu. V duchu národní tradice a vlastenectví se nesly ideje společnosti, a to kontinuálně poválečnými týdny a měsíci. Nevídaná euforie, která postupovala celou společností, pramenila z dojmu, že věšpatné je již za námi a že se otevírá brána k lepší budoucnosti. Z hlediska morálního se nyní naskýtal jedině nářpřelitost na odplatu německému flivlu (v tomto smyslu jednali téř vrcholní představitelé státu a vesměs podporovali akce proti Němcům). Navíc pokud nářpřitelé i přibuzní přišli za posledních šest let o některého ze svých blízkých v koncentračních táborech, mučením ve věznicích, zastelením í, jejich protiněmecké nálady se nadále vyhrcovaly. Vysoká ísla u sebevražd Němců potvrzují, že právě někteří z nich sahalik tmtokonc m a nechtěli uflít, jejich svět se zhroutil (víra ve vítězství Tětie, nucený odchod z rodné vesnice). Pojem kolektivní viny za rozpoutání světové války doel tak daleko, že obyvatel německé národnosti se stal méněcenným a jedině odpovědným za hrůzy předěšých let. Bylo velmi ástěpsaní slova Němec s malým počátečním písmenem.

V týdnech po osvobození nář vlasti byla vyvíjena aktivita, aby zvláť pohraniční oblasti byly zcela oproťny od německého flivlu. Situace byla v mnohých místech velmi dramatická a složitá, poněvadř po et tamních ech neuspokojoval potěby z ízení německých orgánů správy, kolství a bezpečnosti. Do těchto míst tak zpravidla přijely ozbrojené složky vojska (aby zachovaly klid a pořádek), přicházeli další eři a Slováci rzného druhu zamstnání. Souasností akcemi docházelo k flivelnému odsunu německého obyvatel-

lé nepřicházeli jen s dobrými úmysly. Opuštěná
byly se případy krádeží ve skladech s různým vy-
bavením (konfiskáty).

4.3 N mecká otázka a poválečné excesy

Obava z budoucího vývoje často přiváděla Němce k sebevraždám, na které z nich se zabili již na konci války nebo v prvních dnech míru v důsledku svého pesimistického názoru o totálním vítězství německé armády. Osobně cítili zklamání, rozhořčení i dokonce podvedení, byli totiž dříve hnáni kupředu myšlenkami němečtví a nyní vše ztroskotalo a obrátilo se to proti nim. Mnohství tragicky ukončených životů v květnových a červnových dnech roku 1945 bylo vskutku ve větších městech extrémní. V oficiálních statistikách se uvádí, že v celém nejdeckém okrese zemřelo během roku 1945 456 Němců. Zároveň došlo k 57 zevním příčinám smrti, z toho k 23 sebevraždám. U 11 osob nebyla určena příčina smrti. S ohledem na širší údaje z následujících let je evidentní, že počet zevních příčin smrti (v tom i sebevražd) a neurčitých příčin smrti je nadprůměrné (v roce 1946 je zaznamenáno u Němců šestičtyřicet zevních příčin smrti (z toho 18 sebevražd) a 3 nespecifikované případy příin smrti.⁵⁴

Šebevraždy byly na denním pořádku. Kolik lidí dobrovolně skončilo život, nebude nikdy známo. Také velitel praporu posledních záloh Volkssturmu (í) a v čele civilních SS neviděl žádný další smysl života. Ten je –ť n kolik týdnů před kapitulací řekl: ‘Když zemře Německo, zemře i my.’ Jednoho dne byl nalezen na nejdeckém hřbitově vedle hrobu svého syna. Zastřílel se u jeho pomníku. (í) Ano, teklo mnoho krve, velmi mnoho krve a přitom byl již mír!‘⁵⁵

⁵⁴ Československá statistika, sv. 178, c.d., s. 2086209; Československá statistika, sv. 181, část 14, (Pohyb obyvatelstva v roce 1946, sešit 14), Praha 1949, s. 1906191.

⁵⁵ Selbstmorde waren an der Tagesordnung. Wie viele freiwillig aus dem Leben schieden, wird unergründlich bleiben. Auch der Bataillonsführer des letzten Aufgebots des Volkssturms (í) und Führer zivilen SS, sah keinen Sinn mehr am Leben. Er hatte noch wenige Wochen vor der Kapitulation gesagt: ‘Wenn Deutschland stirbt, sterben auch wir!’ Und eines Tages wurde er am Grab seines Sohnes im Neudeker Friedhof gefunden. Er hatte sich neben dem Grabstein geschossen. (í) Ja, es floß viel Blut, sehr viel Blut und doch war schon Friede! Viz: Ahtner, F.: In den schrecklichen Jahren 1945/1946, c.d., s. 318.

zalo otev ené pole pro pomstu. Povále né excesy v í N mc m ani zdaleka nepat í k nejlep-ím a nejsprávn j-ím akt m v na-ích d jinách. Ov-em samotná doba jim byla velice naklon na, zaslouffili se o to rovn fl tehdej-í p edstavitelé politického fivota, kte í utvá eli fivnou p du pro odstran ní v-eho n meckého, pro provedení národní o isty pod hlavi kou kolektivní viny N mc . Nap . termíny šod i ujeme Bílou horuõ nebo šdobrý N mec, mrtvý N mecõ, se zdály být pro n které pomstychtivé p ijatelným a nanejvývhodným e-ením. A není divu. P edchozí období protektorátu zanechalo na na-em národ nesmazatelné rány ó vyvrafl ování, teror a agrese na inteligenci i na prostých ob anech.

Vládní na ízení z 5.kv tna 1945, . 4 Sb., dekret prezidenta republiky z 19.kv tna 1945, . 5 Sb. a jiná ustanovení prohlásily N mce, Ma ary a n které dal-í za státn nespolehlivé. Posledn jmenovaný dekret zároveň postavil jejich majetek pod národní správu.⁵⁶ Tím se zákonem potvrdilo v-eobecné mín ní o postupu proti zrádc m a kolaborant m. Vytvo ily se tak podmínky pro jejich zatýkání, internaci, vyhán ní a zabavování majetku. V prvních týdnech docházelo na ad míst k násilnostem nejvy-ího stupn . Historik Tomá- Stan k objas uje nejv t-í p ípady exces a perzekuce v eských zemích. Události u Postolopr, Lan-krounu i výbuch muni ního skladu v Ústí nad Labem dne 31. ervence 1945 pat í mezi nejznám j-í. Ov-em zdaleka nejsou jedinými. Bezpochyby v-u-de po celé republice se vedly otev ené projevy antipatie k n meckému národu. Ani Nejdecku se nevyhnuly. eská historiografie a -ir-í ve ejnost prakticky afl na malé výjimky neuvád jí incident nedaleko obce Krásná Lípa, vzdálené od okresního m sta asi 11 km. Dne 6. ervna 1945 tu do-lo k zast elení 10 n mec-

⁵⁶ Blíffe k národní správ v 7.kapitole.

byli potrestáni za údajné zranění nějakého děcha;
byla nalezen zbraň.⁵⁷

Již v tzv. Košickém vládním programu z 5.dubna 1945 byly uvedeny zásady potrestání válečných zloinců, nacistů a kolaborantů. Jejich rozpracování v retribuční dekrety prezidenta republiky č. 16 a 17 Sb. ze dne 19. června 1945 se vztahovaly k jednotlivým postihům a ke všemu, co s tím souviselo včetně i trestní odpovědnosti mimo ústavních lidových soudů, výkon vazby a trestu atd. Tento postup soudní perzekuce dosáhl vrcholu v letních měsících roku 1945. Týkal se osob, které se aktivně hlásili k nacistickému smýšlení nebo stáli za vraždami a akcemi podobného druhu. Pokud se jim však nepodařilo ilegálně uprchnout do amerického pásma krátce po osvobození, čekalo je zadržení. Jen mezi 21. květnem 1945 a 31. lednem 1946 bylo provedeno zatčení 817 lidí podle retribučního dekretu, 25 Němců podle zákona na ochranu republiky, 63 pro kriminální delikty a 32 pro překročení hranic. Jednalo se o bývalé příslušníky SS, funkcionáře NSDAP a příslušníky policie. V seznamu zadržených osob figurovalo též i jméno nejdeckého starosty Antona Menigata,⁵⁸ sekretáře NSDAP a fúpního hospodářského poradce Fritze Kocha a dále člen gestapa i státního zástupce Zvláštního soudu (Sondergericht)⁵⁹ v Chebu. Byli předáni do policejní vazby do Karlových Varů.

⁵⁷ Staněk, T.: Perzekuce 1945, Praha 1996, s. 8610; týž: Poválečné šexcesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování, Praha 2005, s. 230; Franzel, E.: Der Vertreibung: Sudetenland 1945-1946, Landshut 1979, s. 359-361; Dokumente zur Austreibung der Sudetendeutschen, München 1952, s. 320-321. Nejzřetelnější výpovědi o brutálních praktikách českých vojáků přináší: Achtner, F.: In den schrecklichen Jahren 1945-1946, c.d., s. 319-321. Dle něj ani nebylo možné poznat tváře jednotlivých 10 osob (byli totiž předtím surově biti). Zhlédli je tak o tři svatci, jak pochodují k místu svého zastelení poblíž obce.

⁵⁸ Anton Menigat (narozen 1896, zemřel 1975 nebo 1976), pocházel z obce Tissa (nyní Tisová) na Tachovsku, povoláním zámečnický, v tomto oboru pracoval v nejdeckém závodě NWK (Nejdecká esárna vlny a papírny), ve 30. letech se stal vedoucím strany SdP v Nejdku. V letech 1937 a 1938 byl zapleten do protistátní akce, v níž předával do Saskarůzné zprávy o hospodářských poměrech v pohraničí (dle úředních záznamů o úmyslně zkrácených a nepravdivých údajích) výměnou za potravinové a oděvní dárky. Zastával funkci starosty města Nejdku od podzimu 1938 do jara 1945, kdy byl zatčen. Později (nespecifikováno) se objevuje v Německu, kde umírá v roce 1975 nebo 1976, je pochován na hřbitově v Holzkirchenu. NA Praha, fond PMV-AMV, ka 1126, sign. 225-1126-1, s. 63-69, říšskoněmecká potravinová a oděvní dárková akce; SOKA Karlovy Vary, fond Archiv města Nejdeku, Gemeinde-Gedenkbuch der Stadt Neudek, V. díl, s. 455-456; dopis paní Anity Donderer panu Ing. Miroslavu Holekovi, nedatováno.

⁵⁹ Tento mimoústavní trestní soud, jež vznikl v odtrženém pohraničí po vzoru říšskoněmeckého mimoústavního soudnictví, později byl zaveden také v protektorátu. Kompetence byly neustále rozšiřovány a probíhalo před nimi tzv. zkrácené řízení.

Role. Jejich další setrvání i p sobení jinde není

Je na druhé straně možná, že se nakonec dostali do vnitrozemí na práci, počet občanů mecké národnosti se pohyboval na hranici 800 osob.⁶¹ Bezpečnostní sloffky stály od května do prosince 1945 celkově u 2.500 domovních prohlídek, na starosti jim připadly i jiné vlně akce.⁶²

Organizace Wehrwolf, které byly zakládány již na počátku roku 1945 příslušníky Hitlerovy mládeže (Hitlerjugend) a vojenské organizace Volkssturm, se pokoušely po porážce tzv. Těšínska vyvolávat v pohraničí pocit zmatku, vudypaní atomného strachu a nejistoty. Teroristickými akcemi na sebe upoutávaly pozornost bezpečnostních oddílů. Místní skupina Wehrwolf se ustavila v nejdeckých falezárnách v dubnu 1945 a zamýšlela zachránit alespoň část podnikového majetku (25 beden s materiálem bylo později nalezeno v jednom bytu v obci Oldichově tehdy Ullersloh). Součástí se zapojili do výroby granátů, jimž se mělo umožnit bránit při příchodu Rudé armády. Vzhledem k nepředpokládanému běhu událostí se strážci vzniku ilegální organizace podařilo utéci z Nejdku, skupina tak fakticky nezahájila svoji ilegální činnost v plném měřítku.⁶³

Nyní bych se zaměřil na jiná důležitá ustanovení, jež byla spjata s německým obyvatelstvem. Vládní nařízení č. 6/1945 Sb. trvalo na tom, aby všem osobám státně nespolehlivým byly podávány dávky potravin v takové výši, jakou měli za války řídit. Dekret č. 12 z 21. června 1945 se týkal konfiskací a urychleném rozdělení jejich zemědělského majetku, o což se staral Národní pozemkový fond při ministerstvu zemědělství. Ústavní dekret č. 33/1945 Sb. ze

⁶⁰ Staněk, T.: Perzekuce 1945, Praha 1996, s. 10612; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdk, c.d., s. 84685.

⁶¹ Jedná se zejména o neúplné říšské údaje. Zhruba do konce roku 1945 šlo na práci z Nejdecka do vnitrozemí celkově 1.320 osob (například němečtí úředníci), a to převážně do dolů na Kladno a Most. Blíže: Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdk, c.d., s. 87.

⁶² Tamtéž, s. 16.

⁶³ Tamtéž, s. 85686.

státní občanství osobám německé a ma-
rské je československo fakticky propustilo ze stá-
tního svazku a prohlásilo je za cizince. Později znárod-
ovací dekrety č. 1006
103/1945 Sb. ze dne 24. října 1945 znárod-
ovaly tímto osobám majetek bez ná-
hrady a dekret s číslem 108/1945 Sb. z následujícího dne konfiskoval veškerý
nezemědělský majetek.⁶⁴ Zároveň museli státně nespolehliví Němci nosit přes
rameno bílé pásky, antifasistické měli červené pásky.

Nebylo v plánu jednoduché, aby se dané normy a nařízení uvedly
v praxi. V sobotu 16. června 1945 se zjistilo: *šle p edpisy pro
Němce, b řně a platné v celé republice, nejsou v tomto m st prováděny ani re-
spektovány. Nápisys jsou sice všude p emalovány a p epsány, ale tak, šle nap ed
je název český a potom německý. Němci zde nenosí v bec pásky, ani bílé ani ja-
kékoliv jiné. Také hlaholné promenádování Němců po nám stí nás p esv d uje,
šle se tady vlastně v bec nic nestalo.*⁶⁵ Je nemožné tvrdit, šle se Nejdeck jako je-
diné místo v celém státě mohlo pochlubit tímto negativním jevem. Když uvá-
žíme, v jaké podobné rovině se nacházela jiná místa.

Jak bylo uvedeno ve druhé kapitole, ve 20. a 30. letech měli na Nejdecku
politický vliv němečtí sociální demokraté a komunisté. Někteří z nich šli po říj-
nu 1938 do koncentračních táborů, jiní zde byli nasazeni na práci, další se po-
dařilo emigrovat například do Velké Británie. Již od května 1945 se antifasisté podí-
leli na konsolidaci poměrů. Založili v Nejdecku Antifasistický výbor, jehož první
zmínky pocházejí ze září 1945. Činnost tohoto výboru musel provést bez-
pečnostní referát OSK, nebo se ukázalo, šle do seznamu antifasistů⁶⁶ se p idá-
vají i jména jejich příbuzných a známých. Nakonec se šel každý případ zvlá-

⁶⁴ Toms, J.: K problematice odsunu Němců a osídlování Karlovarska (1945-1953). In: *Minulostí Západočeského kraje XXI*, c.d., s. 29 an; Kuklík, J.: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*, Praha 2002, s. 277 an; Kulich, V.: *K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdeck*, c.d., s. 44.

⁶⁵ *Karlovarské národní noviny*, 19.6.1945, č. 26, s. 1.

⁶⁶ Nejdecké jsou známy z července 1945 a to z osmi obcí okresu, tedy je to před fungováním Antifasistického výboru. Zpočátku obsahovaly vysoké procento lidí s ohledem na množství obyvatel.

ly a konkrétní p edstavu o po tu antifa-íst udá-
nu.

Specialisté stejn tak jako antifa-isté nepodléhali odsunu (p ípadn afl
v posledních vlnách v roce 1946 nebo dokonce pozd ji), protofle by se jejich od-
chodem dostalo pohrani í do váfné hospodá ské situace. Pracovali totiž na kva-
lifikovaných místech odborník , ú edník a d lník . Po ú ednickém zákroku
obdrfeli pr kaz o prozatímní nepostradatelnosti.⁶⁷

Dochované zprávy o chování n meckého obyvatelstva závisejí na asovém
zasazení dokumentu. Dá se íci, fle celková nálada u nich byla stísn ná, u skal-
ních p íznivc se dala p edpokládat skrytá zloba a nechů nebo naopak touha po
novém flivot (k uplynulým rok m se necht li nijak hlásit, nem li tendenci od-
sud odcházet).

Dal-í akce zam ená v í N mc m se odehrála po prvním srpnovém dni
1945, kdy bylo v Nejdku na manifesta ní sch zi eského obyvatelstva ustano-
veno, aby N mci s bílými páskami nemohli chodit po chodnících, zárove aby
byli vyst hováni z dom na nám stí a zdrflovali se jen ve svém obydlí mezi
19.hodinou ve erní a 6.hodinou ranní. Vyst hování 115 n meckých rodin z
nejdeckého nám stí prob hlo 2.srpna, zm na bydli-t se tak vyhnula 37 rodi-
nám.⁶⁸ Tyto akce byly bezprost edn ovlivn ny dramatickou událostí v Ústí nad
Labem (31. ervence 1945), u inila se totiž opat ení, aby se nep íhodily podobné
incidenty i v Nejdku.⁶⁹

Ve m st se nacházely vhodné a prostorné byty, které byly stále obsazeny
N mci. Projevovala se snaha, aby se uvolnily pro p íchozí echy. N mci se
z nich museli vyst hovat do 10 (pozd ji 15 minut), do zavazadel si mohli vzít co
unesli. Uvádí se, fle n kte í N mci plakali, jiní se chovali zpupn . O slovo se ta-

⁶⁷ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejde í , c.d., s. 976100.

⁶⁸ Tamtéž, s. 87688; SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejde, ka 1, inv. . 35, zpráva o otázce n mecké men-iny za srpen 1945.

⁶⁹ Na sch zi OSK západních ech (7 okres) se dne 3.srpna 1945 poukazovalo na ofehavý problém s N mci. SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejde, ka 22, inv. . 50, slofení OSK (obecní v ci).

Pro n koho znamenalo opu-t ní rodného domu
decké kronice: š N kte í skákali do Rolavy. Jed-

*na fena se utopila a byla vylovena aflu pily v Suché. Stal se nám také p ípad, fle
jsme dali v jednom byt lh tu k p íprav na odchod. Kdyfljsme se po lh t vráti-
li, našli jsme fenu i s dv ma d tmi pod ezánu. (í) St hovali jsme N mce ve
dne v noci. Za p edsedy OSK jsme podnikali také no ní razie.õ⁷⁰*

Pln obsazený bytový fond se tehdy za al uvol ovat. P edtím nefl opou-t li
N mci na-e území v flivelném nebo uspo ádaném odsunu, obývali asto v t-í
domy spole n s nov p icházejícími echy. Jejich zku-enosti s pobytem N m-
c v jednom domku jsou r znorodé. Jeden takový vztah p iblifluje paní Marie po
p íchodu do Nejdku dne 20. ervence 1945: š *Kdyfljsme p í-li do domu p. 112,
p vodní majitelé (Lindnerovi) tam stále je-t bydleli. S nimi spole n jsme obý-
vali d m nejmén p l roku ó jejich dv dcery s námi prodávali v obchod , který
byl v p ízemí. Vycházeli jsme s nimi velmi dob e. fiádné problémy nikdy nena-
staly.õ⁷¹*

4.3 Správní orgány a základy stranické politiky

Struktura správy doznala oproti roku 1938, resp. brzkého jara 1945 pod-
statných zm n. Národní výbory místní, okresní a zemské, jakoftto zcela nové in-
stituce celostátního významu, byly základem místních orgán státní správy.
Ústavní dekret prezidenta republiky o národních výborech a Prozatímním ná-
rodním shromáfd ní . 18/1944 Ú . v st. sl. a vládní na ízení . 4/1945 Sb. o
volb a pravomoci národních výbor z kv tna 1945 poprvé závazn konkretizo-
valy tyto nové ú ady. V pohrani í a v místech, kde nebyl dostatek spolehlivého
obyvatelstva, byly zavád ny správní komise. Sou asn dnem ustavení národních
výbor ukon ily innost v-echny dosavadní obecní, okresní a zemské instituce.⁷²

⁷⁰ Vzpomínky Karla Lindy: AMÚ Nejde, Kronika m sta Nejdku, I. díl, c.d., s. 295.

⁷¹ Vzpomínky paní Marie (1924) ze dne 25. ervence 2006.

⁷² Hledíková, Z. ó Janák, J. ó Dobe-, J.: D jiny správy v eských zemích od po átk státu po sou asnost, Praha 2005, s. 4426445.

nejdku objevuje rada politické správy JUDr. Václav Svoboda, ovšem nejsou k n mu známy bližší podrobnosti.⁷³

Dne 8. ervna 1945 se konala sch zka ob an eské národnosti, jichfl v Nejdku fiilo na t i desítky. Byla na ní projednávána otázka personálního zastoupení ve správ m sta. Navrflení se pozd ji dostali k post m Místní správní komise.⁷⁴

Ve tvrtek 21. ervna 1945 zapo ala v Nejdku svoji innost Okresní správní komise (dále jen OSK), která se ujala správy okresu po Revolu ním národním výboru. Místní správní komise, které vznikaly pozd ji a jeff vedly správu bývalých obecních ú ad , byly iniciovány práv OSK. P edsedou nejdecké OSK byl jmenován Rudolf Eminger⁷⁵ za komunistickou stranu a zároveň vedl bezpečnostní referát. Funkce místop edsedy pat ila Dr. Josefu Hýflvi⁷⁶ (za SNS) a disponoval referáty kolství a osv ty, sociální pé e a zdravotnictví. Dalšími leny OSK se b hem m síce ervna a ervence 1945 staly Jaroslav Baborovský (KS , referát dopravy a flivnostenský), Josef Kytnar (SNS, ref. pro odsun Němc), Jind ich Svato– (KS , ref. pro pr mysl, hornictví a hutnictví) a Karel Tauc⁷⁷ (SSD, ref. zásobovací, cenový a dodávek zem d lských výrobk). Téhofl dne se ustavila v Nejdku Místní správní komise (dále jen MSK), do jehofl ela byl zvolen Hv zdoslav Stefan a jeho zástupcem se stal Franti–ek Rajman.⁷⁸

⁷³ V dostupných archivních materiálech a literatu e je nazýváán okresním hejtmanem, p i emfl toto oslovení jako hlavy okresního ú adu je spí–e poz statkem z doby p edchozího státního uspo ádání tzv. první republiky. Není vyjasno jeho zdejší asové p sobení. SOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejdek, ka 3, inv. . 41, spisy zam stnanc OSK Nejdek.

⁷⁴ SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, ka 1, inv. . 34, protokol o sch zce obyvatel ze dne 8.6.1945.

⁷⁵ P edseda Rudolf Eminger se narodil 5.11.1914 ve Vídni na Rakovnicku. Byl vyu en ezníkem a hostinským a absolvoval pokračovací kolu flivnostenskou. Na sklonku 30.let byl ve vojenské služb , kde dosáhl hodností eta e. Za protektorátu byl nasazen na práci do í–e jako pomocný d lník. V r. 1944 pobýval v pracovním tábo e v Miro–ov u Rokycan. V kv tnových dnech roku 1945 byl lenem revolu ních gardy v Radnicích a jako velitel ety se dostal do pohrani í. Ve funkci p edsedy OSK v Nejdku setrval do ervna 1946, n kolik let zde je–t flil, posléze se dle sv dectví pam tník p est hoval nejspí–do Plzn . Jeho datum úmrtí není zji–t no.

⁷⁶ Do této funkce nastoupil dne 16.7.1945. Více: SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, ka 22, inv. . 50, dopis ze dne 1.8.1945 o složení OSK v Nejdku.

⁷⁷ SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, ka 22, inv. . 47, OSK v Nejdku informovala dne 18.8.1945 Ministerstvo vnitra o jmenování svého dal–ího lena Karla Tauce.

⁷⁸ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němc v okrese Nejdek í , c.d., s. 17619. V textu jsou obsafleny zkratky tehdej–ích jediných ty politických stran tzv. Národní fronty v eských zemích: SL ó eskoslo-

len MSK a jejich politická p íslu-nost p i je-
ez stane bez zajímavosti ten fakt, že plnou jed-
nou polovinu OSK ovládala komunistická strana (t i lenové ze -esti). Národní
socialisté, sociální demokraté m li celkem t i mandáty. Lidová strana nem la
v po átku fungování OSK nijaké zastoupení.

Podobný obrázek je posléze z etelný v MSK. 14. ervence 1945 se Franti-
-ek Rajman dostává do ela m sta (za KS). Dal-ími leny MSK se stali: Josef
Kout (KS), Těpán Ortelt (SNS), Jan Rosenbaum (KS), Franti-ek Těřhan
(SNS), Josef Těřlíba (?) a Václav Waldmann (?).⁷⁹ N kdy mezi 24. říjnem 1945
a 11.prosincem 1945 m la -estnácti lenná MSK následující slofení: p edseda ó
Franti-ek Rajman (KS), místop edseda ó Franti-ek Rosenkranz (KS), dal-í
dva lenové byli za KS , po t ech lenech m la SNS, SL a SDS, jeden
mandát získal Svaz eské mládeže. Dále od 14.12.1945 p sobil na míst místo-
p edsedy Těpán Ortelt (za SNS).⁸⁰

Z uvedených v t vyplívá, že nejsiln j-í stranou byla KS (jak regionáln ,
tak republikov), která v prvních m sících existence MSK koncentrovala své
kandidáty na p edních postech ó p edsedy a místop edsedy. V prosinci 1945 sice
do-lo ke šztrát ě druhého nejd lefít j-ího k esla pro místní KS , p esto se ne-
mohlo jiné politické uskupení pochlubit tak -írokou popularitou, která p inesla
své ovoce v kv tnových volbách roku 1946.⁸¹

V prvních n kolika m sících se tedy utvá ely základy politického stranictví
a z izovaly se jejich kancelá e i na p d úzkého nejdeckého regionu. Nejd íve se
ze v-ech stran aktivovala KS , jejířl místní organizace byla zalořena v srpnu
1945.⁸² Jejím p edsedou se stal Franti-ek Machá ek (po-tovní doru ovatel) a

venská strana lidová, SNS ó eskoslovenská strana národn socialistická, SSD ó eskoslovenská sociáln
demokratická strana d inická, KS ó Komunistická strana eskoslovenska.

⁷⁹ SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, ka 22, inv. . 47, slofení MSK v Nejdku po 14.7.1945.

⁸⁰ Tamtéř, seznam len MSK Nejdek, nedatováno. asov jsem za adil tento archivní dokument mezi tyto dv
data ó 24. října a 11.prosince 1945 se totiž obm nilo personální slofení u SL.

⁸¹ Viz kapitola Na cest k únoru 1948.

⁸² Karlovarské národní noviny informují, že místní organizace se ustavila jřil 27. ervna 1945. Blříře: Karlovarské
národní noviny, 8.7.1945, . 42, s. 2.

nan (p edseda MSK). P edseda OSK Rudolf
esního výboru KS . Ostatní politické strany za-
lofily své pobo ky nejpozd ji b hem m síce zá í 1945. Ve dnech 15. a 16.zá í a
30.zá í 1945 se uskute nila ve dvou kolech volba delegáta politického okresu.
Za kařdou stranu v Nejdku vystupoval jeden její zmocn nec ó nakonec se shodli
na Antonínovi Kofle-níkovi (SL). Volba len MSK probíhala pouze v 18 ob-
cích, kde jifl filii n jací e-i. Ve zbylých obcích volba neprob hla.⁸³

O r stu politické aktivity sv d í i existence stranických organizací
v závodech (zmíním pouze KS). V srpnu 1945 existovaly na okrese souhrnem
ty i pobo ky a ítaly 276 len . V únoru a b eznu dal-řho roku dosáhla strana
15 organizací a 605 len (v tom 169 fien).⁸⁴

Ob vedoucí instituce v Nejdku (MSK a OSK) se potýkaly s po áte ními
t flkostmi neobsazení kancelá í eskými ú edníky. Proces p íchodu kvalifikova-
ných ú edník postupoval velmi pozvolna, takře bylo charakteristické, ře na
nap . OSK pracovalo v první fázi její existence více neřl 80 % N mc
z bývalého ú adu Landrát (tj. 65 osob z celkového po tu 72 zam stnanc).
V prosinci téhofl roku bylo zde hlá-eno na ú ednických postech pouze 11 N m-
c .⁸⁵

4.4 Bezpe nostní situace

P ílivem obyvatel eské národnosti se pochopiteln výrazn zlep-řla situ-
ace, co se tý e p ebírání ú ad , prvních obchod a řivností. Bezpe nost ob an
byla zaji-t na vojenskými jednotkami, jak revolu ní gardou vyslanou z Plzn
v polovin ervna, zpravodajskou brigádou fielezo a prařským oddílem P st, tak
posádkou Rudé armády. Finan ní stráfl p sobila na Nejdecku v Nových Ha-

⁸³ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdeck í , c.d., s. 32633; Horá ek, J. ó Ma-
chá ek, F. ó Třrkán, J.: První po átky nového řivota v Nejdku po r. 1945. In: Sborník k d jinám d lnického
hnutí í , c.d., s. 286.

⁸⁴ Toms, J.: K problematice odsunu N mc a osídlování Karlovarska (1945ó1953). In: Minulostí Západo eského
kraje XXI, Plze 1985, s. 114.

⁸⁵ Tamtéřl, s. 18.

la za úkol provádět celní prohlídky, případně

Revoluční gardy dostaly za úkol s efektivněji strážit Karlovy Vary a
Nejdek a Breitenbach,⁸⁷ měly zajišťovat i dohlídky nad konfiskovaným i ne-
konfiskovaným majetkem. členové jednotky Pst se dne 17. března 1945 (v den
rozpuštění svých útvarů) přihlásili u OSK⁸⁸ a do 6. srpna téhož roku vypomáhali
ve službě bezpečnostním orgánům v obvodu etnických stanic na okrese.⁸⁹

Výsledky dosavadního bádání (jak archivní materiály, tak literatura) se
značně rozcházejí v konkrétním datumu příchodu a označení vojenských jedno-
tek na Nejdecko. Další výzkumy, které by upřesnily jejich setrvání, budou po-
kraňovat. Nicméně výše zmíněné útvary se ve zdejší oblasti v květnových a
březnových dnech zásadně podíleli na konsolidaci poměrů. V určitých případech
pochopitelně docházelo z jejich strany k negativním projevům rabování, lou-
peží, veřejné cvičení se zbraní atd. Dá se říci, že ti, kteří se zasloužili o tyto
akce, nezakotvili v oblasti příliš dlouhou dobu. Odešli zároveň s ukončením in-
nosti revolučních gard nebo zde jen krátce pobývali a přicházeli lehce
k materiálním hodnotám. Tehdejší poválečné město sice k tomu přimělo, vy-
povědi bezpečnostní otázka nebyla dosud zcela vyřešena. Mnohdy chaos a
zmatek nedopřály obyvatelstvu klid v klidu.

V okrese Nejdek byly 15. března 1945 zřízeny etnické stanice, po čemž
tímto dnem se značně zlepšila bezpečnostní situace.⁹⁰ Ovšem nelze se domnívat,
že po tomto dni k němu závažnému nedocházelo. Drobných krádeží a vloupání
bylo bezpečně, objevily se taktéž případy rabování.

⁸⁶ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek, c.d., s. 15.

⁸⁷ Obec Breitenbach a český Potoky, leží nedaleko německočeské hranice.

⁸⁸ OSK tehdy ještě neexistovala (až od 21. března 1945). Patrně šlo o Revoluční národní výbor.

⁸⁹ AMV Brno-Kanice, fond ZV SNB Praha, inv.jedn. 47, útvary revolučních bojovníků /RG a partyzáni/ o hlášení.

⁹⁰ Vzpomínky Františka Jaitnera: AMÚ Nejdek, Kronika města Nejdku, I. díl, c.d., s. 278.

idním vývoji byl snad pouze nezdařený atentát
gera, k němuž došlo 26. listopadu 1945.

lenové Rudé armády svým pobytem nejen pokračovali po své vlastní nesnáze
s otázkou ochrany majetku a osob, ale postarali se též o řadu krádeží a porádek
na území. Velmi rozšířen byl u nich alkohol.⁹¹ Rudá armáda zanechala po svém
odjezdu v listopadu 1945 v obci Pozorka velké množství vycpaných (například jízdních
kol), jimiž se původně obohatala.⁹²

Souhrnem se dá říci, že na sklonku roku 1945 se oblast Nejdecka stala
k nejbezpečnějším lokalitám v českém pohraničí. Ilegální přechody přes hranice
nezaujímaly výsadní postavení. O konsolidaci poměrů se zasloužil Sbor národní
bezpečnosti s československou armádou, lenové finanční stráž a jiných jed-
notek.⁹³

4.5 Vývoj v dopravě

Dopravní obsluha okresu byla jedním z prvořadých cílů zdejších úřadů, ne-
bo právě doprava sehrávala velmi důležitou roli z hlediska manipulace se zbo-
žím a surovinami. Nejdecko je odkázáno svojí polohou v hornatém terénu
v drtivé většině na dovoz zemědělských produktů (vyšleho na 85 až 90 %), z
nichž zaujímají postavení mouka, mléko, maso, vejce, cukr, ovoce a zelenina,
sůl, tuky. Ze spotřebních výrobků se to týká obuvi a textilu. Za nepostradatelné
musíme jmenovat uhlí, které bylo dováženo ze sokolovské hrdé dlouhé pánve.

Co se týče železniční dopravy na trati Karlovy Vary – Nejdek – Johanne-
orgenstadt, pravidelná přeprava na jeho celém úseku byla zavedena 3. října 1945.

Ústřední tratě mezi Karlovými Vary a Starou Rolí byla na konci války značně po-
škozena nálety spojeneckých svazů letadel, takže vlaky mezi těmito stanicemi

⁹¹ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek, c.d., s. 16.

⁹² Vzpomínky pana Jaroslava (1924) ze dne 23.8.2006.

⁹³ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek, c.d., s. 87.

ky p es Chodov. Je-t od íjna 1945 projífd ly
Johanngeorgenstadtem.⁹⁴

Situaci v silni ní doprav nejvíce komplikoval nedostatek pohonných hmot. V roce 1945 bylo tém pravidlem, fle p íd ly benzínu a ostatních látek na celý m síc vysta ily zpravidla do patnáctého dne. Aktivitou OSK se poda ilo dosáhnout mimo ádných p íd l z ministerstva dopravy. V pr b hu roku 1946 p ícházal na Nejdecko v t-í obsah p íd l , v dal-ím roce pak nebyly zazname-nány fládné velké potífle. Projevilo se to v uflívání automobil , jejichfl mnoflství nebylo z prvních m síc innosti eských ú ad vysledováno. V prosinci 1945 byly p íd leny z rámce akce UNRRA⁹⁵ t i nákladní auta. Silni ní dopravu také zna n ovliv oval nízký po et pneumatik.⁹⁶

4.6 Zásobování, hospodá ská pomoc UNRRA

Po válce se v-eobecn projevoval nedostatek ve-kerého zboží. Existoval nadále lístkový systém.⁹⁷ Krátce po kv tnu 1945, kdy se otev ela skladi-t n -mecké branné moci, bylo zaznamenáno relativn dostate né mnoflství potravin. Ov-em zásoby se prudce ten ily a od podzimu téhofl roku byla o n projevována velká nouze. Dodávky se zboflím z vnitrozemí p ícházely se zpofld ním a asov nevyváflené. Op t tedy p í-ly na adu mimo ádné p íd ly a Nejdecko se z nich po zbytek 40.let prakticky nevymanilo. Docházelo k intervencím OSK a ONV na ministerstvu výflivy, aby bylo lépe zabezpe eno zásobování horské oblasti, av-ak kone ný výsledek nebyl nikterak pot -ující.⁹⁸

Mezinárodní organizace UNRRA (v p ekladu Organizace pro pomoc vál-kou zni eným spojeneckým zemím), jejífl p vod je nutno hledat ve Washingtonské dohod z roku 1943, se významnou m rou podílela na povále né konsoli-

⁹⁴ D lo se tak je-t n kolik let, pak byl hrani ní p echod uzav en a poslední stanicí na eském území byly Potky, a to afl do ervna 1991, kdy bylo obnoveno p íhrani ní spojení.

⁹⁵ Více v následující podkapitole této práce.

⁹⁶ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 19622.

⁹⁷ K jeho zru-ení do-lo v roce 1953, kdy prob hla na za átku ervna m nová reforma.

⁹⁸ Tamtéfl, s. 23624.

gramu hospodá skou pomoc stát m postiflených poskytovala zejména potraviny a lé iva (ze 70 % hrazeno z USA).⁹⁹ Za nemén d lefité se jevily i dodávky surovin pro textilní pr mysl, dále od v , stroj nebo dopravních prost edk . Za své existence do- dala UNRRA do eskoslovenska necelých 800 tisíc tun potravinového zboží. V pr b hu roku 1947 se omezovaly p ísuny zboží a nakonec p estávaly proudit do republiky úpln , coí se záhy poté odrazilo v zásobování.¹⁰⁰

Zásilky UNRRA mí ily jak do sít obchod (mouka, pa-tíkové a masové konzervy), pr myslových podnik (surová vlna k t íd ní a praní do místní p á- delny), tak rovn í do -kol, kde se provád íly stravovací akce nap . z mlé ných konzerv. K d tem putovalo i kondenzované mléko, ovoce a zelenina.¹⁰¹

4.7 ^Tkolství

K dal-ímu nezbytnému kroku v povále ných týdnech pat ilo znovuustavení eského -kolství. V p edvále ných letech existovaly na Nejdecku men-ínové obecné a m -anské -koly. Po jejich zru-ení v roce 1938 se na více neí let vyu ovalo pouze v n meckém jazyce. O z ízení nových -kol v oblasti se nejvíce zasloufil zmocn nec Ministerstva -kolství a osv ty¹⁰² (dále jen M^{TMO}) Franti-ek Rajman, který zároveň v oblasti vedl kulturní íivot.

Dne 14. ervna 1945 skon ilo vyu ování na n meckých -kolách v Nejdku¹⁰³ a 17. ervna 1945 byla založena první eská -kola v okrese ó v Nejdku. Samotný pr b h slavnostního dne za al bohosluffbami v ímskokatolickém kostele, dopl- n né kulturní vlofkou. Na konci m-e zn la celým chrámem eskoslovenská

⁹⁹ Souhrnem bylo do eskoslovenska dodáno zboží v hodnot 13 miliard K s.

¹⁰⁰ Kalinová, L.: Východiska, o ekávání a realita povále né doby. K d jinám eské spole nosti v letech 1945ó 1948. Edice: eská spole nost po roce 1945, sv. 1., Praha 2004, s. 71; Vykoupil, L.: Slovník eských d jin, Brno 2000, s. 637.

¹⁰¹ Jednota, 20.12.1946, . 40, s. 3; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 24; Sommer, K.: UNRRA a eskoslovensko, Opava 1993, s. 72; SOkA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, ka 1, inv. . 35, m sí ní zpráva za m síc listopad 1946 ó otázka zásobovací; Vzpomínky paní Marie (1924) ze dne 25.7.2006.

¹⁰² V ervenci 1945 bylo v echách 44 zmocn nc , na Morav a ve Slezsku 20. V eském pohrani í bylo uí teh- dy otev eno na 109 obecných -kol. Více: Karlovarské národní noviny, 22.7.1945, . 54, s. 1.

¹⁰³ Lienert, G.: Aus vergangenen Tagen. In: Neudeker Heimatbrief, ro . 57, 2005, . 5, s. 12.

stán u –koly na nám stí. Zde postupn vystou-
le zdejšího politického, vojenského a kulturního
flivota. Z dalekého Nymburka sem p icovalo p vecké Oratorní sdružení v ele
se svým dirigentem.¹⁰⁴

editelem –koly se stal Franti–ek Rajman. Do prázdnin zde je–t p sobili
u itelé Marie Márová, Emil Stehlík a Ariadna Weissová. Nový zmocn nec
MTMO Josef TMerlík, který nastoupil do této funkce po editeli Rajmanovi
7. ervence 1945 (ten se totiž stal p edsedou MSK), p ivedl do Nejdku dal–í kan-
torské posily ó Karla Uzla z Lou en , Libu–i Lukavcovou a Ladislava Wirta¹⁰⁵
z Dymokur. U itelský sbor byl neustále roz–i ován dal–ími p íchozími. Vyu o-
vání v novém –kolním roce 1945/1946 probíhalo od 3.zá í jen v jedné ze tí
–kolních budovách na nám stí, ve zbylých dvou jifl na konci války a t sn po ní
neprobíhala intenzivn výuka.¹⁰⁶ Vyskytly se nedostatky r zného charakteru,
p í emfl byly zanedlouho odstran ny snahou a píli jednotlivých u itel . Do-
cházka flák do u ebních prostor nebyla po jistou dobu uspokojující.

Obecnou –kolu (tedy 1. ó 5.ro ník) za alo nav–t vovat na 150 d tí, jejichfl
po et se neustále zvy–oval díky p ílivu nových osídlenc . D tí reemigrant
z Horního Slezska nebyly v prvním pololetí t íd ny podle prosp chu z d vodu
jejich potíflí s eskou e í.

Celkov 91 flák docházelo do m – anské –koly (6. ó 9.ro ník) na po átku
zá í. Na –kole p sobili odborní u itelé a u itelky ó nap . Marie Jandová, Marie
Styblíková, Karel Uzel. Kone ný po et t íd se ustálil na ísle 17 (10 na obecné a
7 na m – anské). N kolikrát zamí il do –kol inspektor Franti–ek Hou–ka.

Mate ská –kola zahájila svoji innost v samostatné budov v Husov ulici,
kde bylo na za átku –kolního roku zapsáno 34 d tí, o které pe ovaly dv u i-
telky.

¹⁰⁴ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejde í , c.d., s. 27628; Rajman, F.: Slav-
nostní otev ení –koly v Nejdku 17.VI.1945, c.d., s. 667.

¹⁰⁵ Pozd ji se jeho p íjmení zm nilo z šWirtaõ na šVítekõ.

¹⁰⁶ Zápisy ve –kolní kronice uvád jí, flø nejprve v nich sídlili n me tí uprchlíci, kte í prchali p ed vít znou armá-
dou, posléze jednotky revolu ní gardy a nakonec eskoslovenská vojenská posádka.

Konkrétní obraz o tom, jak se Nejdecko zalid ovalo b hem prvního povále ného –kolního roku, m fleme sledovat na údajích o po tu nov ustavených –kolských institucí, p íp. mnofství docházejících d tí. V obcích nejdeckého okresu vznikaly do prosince 1945 dal-í pobo ky, jmenovit v Perninku, Nových Hamrech, Vysoké Peci a Pot kách. Byla zahájena výuka v celkov 12 –kolách (ve t ech mate ských, –esti obecných a t ech m – anských). K 30. ervnu 1946 fungovalo v okrese 21 –kol (5 mate ských, 13 obecných, 3 m – anské). Na konci listopadu 1945 bylo na okrese celkov 962 flák (z toho v obecné –kole 547) a k 31.prosinci 1945 dosahoval po et factva 1.023 osob. V dubnu 1946 nav-t vovalo –kolu souhrnem 1.107 flák (z toho 664 ech), p i emfl v zá í 1945 bylo ve –kolách pouhých 150 d tí eského p vodu, o m síc pozd ji vzrostl jejich po et na 173. V pr b hu roku 1946 jifl nenastal takový po etní nár st flák jako v p edchozím roce z d vodu odsunu N mc .¹⁰⁸

Za velmi komplikovanou byla povaflována otázka udrflení pedagogického sboru. Zna ná fluktuace jen dokládala neuspokojivé flivotní podmínky. Následkem toho byly p epln né t ídy, kde na jednoho u ítele p ípadalo afl 80 flák . N kdý v rozmezí ervna afl íjna 1945 pracovalo na okrese ve –kolství 10 u itel , v prosinci 1945 28 kantor a v ervnu 1946 jifl 46 vyu ujících. N která men-í –kolská za ízení (v Krásné Líp , Rudné a Pot kách) nebyla kv li nedostatku personálu obsazena.¹⁰⁹

Pokud se podrobn ji podíváme na národnostní slofení v–ech t íd, zjistíme, fle byly multietnické. Skládaly se jak z eských a slovenských d tí, tak z d tí n meckých antifa-ist . Od podzimem 1945 docházeli do –kol nov d tí reemig-

¹⁰⁷ Archiv Základní –koly Nejdek ó nám stí, Kronika st ední –koly v Nejdku, nestránkováno; AMÚ Nejdek, Kronika m sta Nejdku, I. díl, c.d., s. 311. Pam tnice paní Marta uvedla, fle p vodní n mecká mate ská –kola v areálu obecné a m – anské –koly byla tou dobou rekonstruována. Vzpomínky paní Marty (1924) ze dne 17.b ezna 2006.

¹⁰⁸ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 28630.

¹⁰⁹ Tamtéfl, s. 30631.

...i se p idali Voly -tí e-i nebo sloven-tí Ma a i.
...rá nastoupila do mate ské -koly v roce 1945 in-
formuje o po áte ních nesnázích: *š Komunikace s d tmi byla velmi složitá vzhle-
dem k r znorodosti obyvatelstva. Z v t-í ásti to bylo e-eno individuálním p í-
stupem nezávisle na po tu hodin.õ*¹¹⁰

Není zji-t n fládný jiný typ -koly, který by byl zastoupen na Nejdecku
v uvedeném období mimo u ovskou -kolu, jejífl innost není pln deklaro-
vána.¹¹¹

4.8 Kultura a slavnosti

Velmi specifickým zp sobem se vyvíjela kultura, pon vadfl byla ur ována
osídlenci, kte í pocházeli z r zných ástí republiky, potaflmo Evropy. K jejímu
organizování m la pomoci Okresní rada osv tová, jeffl za ala fungovat
1.listopadu 1945 a v jejímfle stál Josef Tperlík.

V íjnu téhofl roku vy-la první esky psaná broflura od Franti-ka Rajmana
šZa ínáme eský flivot v Nejdkuõ. Své brány jifl p edtím otev ela m stská
knihovna (pozd ji posmrtn pojmenovaná po Franti-ku Rajmanovi), která
v kv tnu 1946 vedla v evidenci jifl 1.107 eských svazk .

V budov p. 241 na nám stí se odehrávala filmová p edstavení jifl od dub-
na 1920. I po druhé sv tové válce se promítalo. Dne 9.zá í 1945 byl zde k vid ní
první eský film šRukavi kaõ. Místní kino se posléze t -ilo velmi slu-né ná-
v-t vnosti.

Od zá í 1945 vystupoval se svými hrami ochotnický divadelní soubor Vo-
jan (pozd ji Jirásek). Místo na poli kultury a osv ty pat ilo mimo jiné také p -
veckému sdružení K i ka, loutkovému divadlu a dal-ím spolk m ó Svazu eské

¹¹⁰ Vzpomínky paní Marty (1924) ze dne 17.b ezna 2006.

¹¹¹ Dále se -kolství týká kapitola o Franti-ku Rajmanovi. Pro dopln ní bych cht l íci, fle se v Nejdku roku 1949
z ídila Zvlá-tní -kola. Od roku 1948 bylo chápáno ozna ení st ední -kola jifl pro -koly II.stupn .

eskoslovenskému červenému křížu, sportovci
z m.¹¹²

Slavnosti a vzpomínkové události byly další z možností, jak se zúčastnit místního společenského života. Práv v roce 1945 se tomu naskýtalo hned několik příležitostí.

Dne 6. srpna na den výročí upálení Mistra Jana Husa byla na náměstí vztyčena česká vlajka a v programu zazněly dva projevy z úst Františka Rajmana a Rudolfa Emingera.¹¹³ Dále v neděli 19. srpna o 10. hodin byla na Náměstí spojenců zahájena akce na oslavu konce války, které se zúčastnily zástupci všech, včetně meckých antifasistů, posádka československého vojska a Rudé armády. Se svými proslovami vystoupili za OSK Dr. Josef Hýfla s Rudolfem Emingerem a za MSK František Rajman. Gardový lejtán Rudé armády Obvynceev pronesl prospěch v ruském jazyce, který přeložil Dr. Hýfla. Po něm se ujal slova osvětový důstojník 38. praporu československé armády, podporující František Šáp. V rámci programu zazněla rovněž československá a sovětská hymna. Slavnostní den byl ve večerních hodinách zakončen přátelskou besedou v restauraci Krásná vyhlídka.¹¹⁴

4.9 Sport

Významnou měrou se v poválečné době rozvíjel sport. Kopaň, lední hokej a lyžařství se přidaly k nejúspěšnějším disciplínám Nejdeckých. Sokolské slavnosti neměly v Nejdku masovou základnu, nebo se teprve nově etablovaly. Mezi lidmi získával na popularitě tenis.

¹¹² Tamtéž, s. 31632; AMÚ Nejde, Kronika města Nejdku, I. díl, c.d., s. 267; Karlovarské národní noviny, 26.9.1945, s. 109, s. 3; Karlovarské národní noviny, 14.10.1945, s. 124, s. 3. Třetí záběr posledních dvou témat bude v dohledné době zpracován.

¹¹³ Karlovarské národní noviny, 13.7.1945, s. 46, s. 2.

¹¹⁴ SOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejde, ka 3, inv. s. 43b, oslava konce války v Nejdku. Jsou zde otisknuty jednotlivé referáty, které odrážejí poválečné nadšení a inklinují k bratrství se slovanskými národy, vyvyšují zásluhy Rudé armády a boje proti fašismu a nacismu. Fotografie z akce je možné vidět v příloze práce.

ní pomník a pamětních desek

st zmizely někdy na sklonku jara 1945, kdy došlo k osazení novými tabulemi.¹¹⁵ Označení odráželo dobu jejich vzniku (jména státních představitelů, významná místa bojů a odporu za války). Na které nové ulice se jmenovaly podle významných českých osobností politického, kulturního a společenského života.

Zároveň během květnových, případně červených dnů došlo k odstranění veškerých pomníků a pamětních desek ve městě, které by jakkoliv naznačovaly germánský původ. Někdy bylo odstraněno upomínkové místo padlých vojáků Wehrmachtu v Kraslické ulici (tehdy ještě ve skutečnosti Graslitzer Strasse), kde mufl došlo někdy na přelomu května a června 1945.¹¹⁶ Na nejdecké skále se nacházela do té doby pamětní deska německému básníkovi Friedrichu Schillerovi.¹¹⁷ Goeth v pomníku¹¹⁸ potkal stejný osud, stával na jihozápadním úpatí Křížového vrchu. Dva válečné pomníky na náměstí musely ze zřetelných důvodů také ustoupit.

Osídlování, organizovanému odsunu, národní správě, nejdecké nemocnici a lékařské péči jsou v nově samostatné kapitoly.

¹¹⁵ Pamětník pan Jaroslav (1925) zmiňuje, že když přišel do Nejdku na sklonku června 1945, ulice již byly poeštěné. Tomu nasvědčuje i dobové periodikum, v něm stojí, že bylo pojmenováno 29 ulic po velikánech národa a spojeneckých národů (Karlovarské národní noviny, 29.6.1945, č. 35, s. 2), a koncept nových názvů ulic z 11. července 1945. Blíže: SOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejdeč, ka 22, inv. č. 47, předkládaný seznam ulic s novými názvy; ka 3, inv. č. 43, seznam ulic. Häuserverzeichnis der Stadt Neudek. In: Neudeker Heimatbrief, 1953, č. 40, s. 9; č. 43, s. 14; č. 44, s. 8; 1954, č. 46, s. 12; č. 47, s. 10; č. 48, s. 7; č. 49, s. 4; č. 50, s. 11; 1955, č. 54, s. 11. Jejich popis je součástí přílohy, kde jsou uvedeny jen názvy zásadního významu. Na která vřítá pojmenování neuvádím (např. Lohwasserberg, Steffelberg aj. se staly součástí jiných poeštěných ulic 6. listopadu 1939). V uvedeném německém tisku se objevují vesměs názvy ulic před říjmem 1938, namísto Adolfa Hitler Platz je zde původní označení náměstí Kirchplatz, Marktplatz a Schulplatz.

¹¹⁶ SOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejdeč, ka 3, inv. č. 43, zrušení upomínkového místa padlých vojáků Wehrmachtu.

¹¹⁷ Friedrich Schiller (1759-1805) německý básník a dramatik, vedle J.W. Goetha nejvýznamnější zástupce německé klasické literatury, autor dramát Úklady a láska, Don Carlos a trilogie Wallenstein (Valdejn).

¹¹⁸ Johann Wolfgang Goethe (1749-1832), nejvýznamnější německý básník, rovněž dramatik, romanopisec, cestovatel a malíř. Za jeho vrcholné dílo se považuje báseň Faust. Dále napsal mj. román Utrpení mladého Werthera a Torquato Tasso. Jeho jméno je těsně spjato s pobytem v Karlových Varech a na jiných lázeňských místech. V roce 1786 projížděl Nejdkem a zdejší kamenná vřítla na skále ho natolik udivila, že ji zachytil na papír, který poslal v dopise své milence Charlott Steinové. Ke Goethovu pomníku blíže v kapitole Tragický konec Františka Rajmana.

specifika v zemích s ltví, negativní jevy

Odsunem obyvatel německé národnosti by se na německém pohraničí značně vylidnilo, bylo fláducí, aby v sousledu s migrací Němců docházelo zároveň k soustavnému osídlování. Podle množství potravinových lístků, které byly vydány prvního květnového dne 1945, žilo v pohraničí 3,325 mil. obyvatel (z toho asi 600 obyvatel německé národnosti). Vypočetlo se, že odsunem Němců se sníží počet lidí v českých zemích o cca 25 % s ohledem k roku 1930. Po ukončení osídlení bylo tedy zapotřebí docílit za české země po etnickém stavu přibližně 7,7 mil. obyvatel (nepočítaje v tom 950 tisíc navrátilců z ciziny), celkem tedy 8,650 mil. lidí.¹¹⁹

Od května 1945 byly vedeny diskuse o institucionální koordinaci tohoto procesu. V první fázi osídlování projevovaly iniciativu a organizační schopnosti ministerstvo zemědělství a národní výbory všech stupňů (zaváděním osídlovacích referátů). Výsledkem dekretu prezidenta republiky č. 27/1945 Sb. bylo zřízení Osídlovacího úřadu v Praze a v Bratislavě a dalším dekretem č. 108/1945 Sb. vznik jeho složky – Fondu národní obnovy, který spolu s národními výbory zajišťoval konfiskovaný majetek a posléze ho přiděloval fyzickým a právnickým osobám. Činnost osídlovacích úřadů a fondu národní obnovy byla ukončena v roce 1950 a 1951, jejich agenda nakonec přešla na krajské národní výbory.¹²⁰

První etapa osídlování slovanským lidem započala v druhé polovině května a trvala plně čtyři měsíce. Současně s tím probíhalo vyhánění a odchod obyvatel německé národnosti. Z vnitrozemí odešlo do pohraničí celkem na 200 tisíc lidí. Tímto neorganizovanou etapou, v níž převládali vojáci, policisté, úředníci, poštovníci, obchodníci (národní správci) a učitelé. Právě tyto nově přichozí se

¹¹⁹ Šapka, L. a Slezák, L.: Závěrem: Nová podoba pohraničí českých zemí. In: Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce, Brno 2005, s. 187; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdka, c.d., s. 49; Slezák, L.: Osídlování pohraničí českých zemí v letech 1945–1959. In: Hospodářské dějiny, 1980, č. 6, s. 282.

¹²⁰ Šapka, F.: Nezemědělské osídlování. In: Nové osídlení pohraničí, c.d., s. 93 a nář.; Čecháček, K.: Osídlovací úřad a Fond národní obnovy (1945–1952). In: Západoevropský sborník historický, sv. 5, Plzeň 1999, s. 317. K normám dekretů se vracím ve 4. kapitole.

í eské administrativy, –kol, p ebírali vedoucí
ejí ti, kte í zde filí jifl p ed rokem 1938 nebo sem
ob ané sm ovali v bec poprvé (v t–inou z vlastního rozhodnutí). Mezi lokality,
odkud pocházeli, pat ilo (v kv tnu afl ervenci 1945) hlavn Nymbursko (Nym-
burk, Lou e), Plze sko a Rokycansko (Plze , Radnice, Miro–ov aj.). Z jiných
zasluhuje pozornost Praha a okolí, Jind ichohradecko a P íbramsko.¹²¹

24.kv tna 1945 dorazilo do Nejdku z Plzn 18 flelezni ních zam stnanc ,
kte í p ebírali jednotlivé stanice na Nejdecku.¹²² Dle odhadu OSK ze sklonku
m síce srpna se poda ilo p evzít pod eskou správu více nefl 450 z 900 flivností.
Mimoto se do ela národních správ v t–ích pr myslových podnik dostali dal–í
p ist hovalci.

Zem d lské osídlování se vzhledem k poloze Nejdecka nejevilo tak zásad-
ním a d leflitým. I kdyfl se ustanovilo pravidlo, fle na kaflký vnitrozemský okres
bude p ipadat jeden okres v pohrani í (Nejdecku byl vybrán dle klí e okres Ka-
menice nad Lipou), ned lo se tak ve skute nosti v plné mí e. V oblastech Foj-
tova, Hradecké, Pou–t , Pozorky a Suché, které byly ur eny k osídlování zem -
d lci, se sice nacházely zem d lské usedlosti, na n fl vesm s p icházeli afl ree-
migranti z Horního Slezska, takfle k ukon ení etapy zem d lského osídlení do-
–lo v pr b hu zimy 1945. K 17.11.1945 bylo umíst no v zem d lství v t chto
obcích na 53 rodin.¹²³ Zpráva Osidlovací komise ministerstva zem d lství
v Nejdku ze 14.února 1947 informuje o vým e orné p dy, jefl není osídlena. Na
nejdecký okres p ipadá 353 ha p dy (na katastrálním území m sta Nejdku leflí
ladem 100 ha). S postupným zales ováním a p echodem k pastvinám (a vzniku

¹²¹ apka, F.: Nezem d lské osídlování. In: Nové osídlení pohrani í í , c.d., s. 93; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 49650. Osídlení po osvobození republiky je dále sou ástí 3., 4. a 8.kapitoly.

¹²² Kru–nohorský Semmering Karlovy Vary ó Johannegergenstadt, Sokolov 1999, s. 21.

¹²³ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 49 an; SOA Plze , fond OKMZ Karlovy Vary a Nejdek, ka 5, list 101, postup osidlovacích prací v politickém okrese Nejdek a Loket. 42 rodin pocházelo z Horního Slezska, 5 rodin z Kamenice nad Lipou a 6 rodin z ad zahrani ního vojska.

Charakter krajiny, mnohá bývalá obhospodaovaná

U části lidí, která se rozhodla odejít do pohraničí, se projevovala mnohdy snaha o vlastní rychlé obohacení. Propukla zde místy doslova zlatokopečká horečka a pomyslná soutěže o nejvčetnější košičky neznala mezí. V prvních měsících a letech po osvobození se plně projevilo zastínění obyvatelstva. V této rušné době, kdy se teprve ustavoval místní život a na vzestupu bylo právní zajištění a bezpečnost obyvatelstva, vycházely najevo u jednotlivců trestní činy všeho druhu (zpronevěra, krádeže, rabování).

Činnost Revolučních gard v pohraničí je dáována do spojitosti s kritikou jejich negativního projevu, přidali se k nim mimo jiné také někteří členové československé a sovětské armády. Mnohdy se případy rozkrádání majetku, v němž jim nemohli zabránit ani samotní velitelé. Vojáci prováděli dokonce prohlídky bez svolení vyšších instancí a vzali, co se jim zdálo být dosti vhodné. Do 8. srpna 1945 došlo například na Nejdecku k zatčení dvou předstev MSK za podvody a porážky na černo. Trestnímu stíhání se nevyhnula v roce 1946 jedna z výše zmíněných osobností na OSK v Nejdku, u níž se zjistilo, že nedisponuje aktivním a pasivním volebním právem.¹²⁵

5.2 Organizované osídlování, reemigrace a říselné vyjádření procesu

Organizované osídlování bezprostředně následovalo po říselné fázi, začátek je popisován na kraj podzimu 1945 a ukončení v březnu 1947, kdy přelo osídlování do třetí etapy (skončila v únoru 1948).¹²⁶ V průběhu druhé etapy se vesměs nezmenšila struktura místa posledního pobytu přicházejících obyvatel české národnosti, oproti dominovaly okresy středních, jihovýchodních a západních

¹²⁴ Tamtéž, ka 4, inv. . 25, hlášení výmřely dosud neosídlené, hospodaení.

¹²⁵ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdko, c.d., s. 16, 46647.

¹²⁶ Autor této práce se odklání k rozdělení osídlování tak, jak je popsán ve studii Vít zslava Kulicha. Koresponduje totiž s pojetím osídlení Lubomíra Slezáka. Další autoři zasazují konec osídlovacího procesu do jiného časového údobí.

organizovaného p osídlení se m l stát p esun v t-
okality, aby se noví osídlenci ve skupinách lépe
adaptovali na cizí pom ry. Pon vadfl do oblasti Nejdecka nep icházelo jifl
v první fázi dostate né mnofství ech , bylo reálné, fle i dal-í osídlení se m fle
nést ve stejných tendencích. Jednou z d lefitých rolí p i osídlování pohrani í
sehráli repatrianti a reemigranté. Nejdecký okres si vzal ve dvouletém plánu
(1947ó1948) za úkol mimo jiné také osídlování a pé i o nov p íchozí.¹²⁸

Dne 31. ervence 1945 vyzvala oficiáln eskoslovenská vláda zahrani ní
krajany, aby se navrátili do vlasti. U inila se opat ení, která jim p íslíbila mofl-
nost stejného i podobného profesního uplatn ní. Samotný transfer m lo na sta-
rosti ministerstvo ochrany práce a sociální pé e.¹²⁹ P vodn bylo zamý-leno se
150.000 reemigranty, s 200 tisíci Slováky a 600 tisíci repatrianty (e-i flující
v cizin). Optimistické p edpoklady se v-ak nesplnily, a tak na sklonku roku
1947 fiilo v eskoslovensku pouze 106 tisíc krajan (nejvíce ze Sov tského sva-
zu a Francie). K roku 1950 se po etní stav reemigrant zvý-íl na 202 tisíc
osob.¹³⁰

Nejv t-í proud ob an , jeff absolvoval svojí anabázi afl na Nejdecko, po-
cházel z Horního Slezska ó z okolí Bed ichova Hradce (dnes Grodziec) a Petro-
vic (nyní Piotrowka), které leffí poblífl Opole.¹³¹ Na tomto míst je t eba zd raz-
nit, fle d ti reemigrant í dokonce reemigranti sami neum li asto plynule es-
ky, Horní Slezsko totiž pat ilo N mecku i po roce 1921. P edev-ím pro nej-
mlad-í generaci, jeff absolvovala tamní n mecké -koly a pokra ovala následn u
nás v eských, znamenal p echod na eskou e obrovský problém. Sta í se jen

¹²⁷ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 54.

¹²⁸ Dvouletému plánu pro nejdecký okres je vy len n prostor v 7.kapitole.

¹²⁹ Vaculík, J.: Reemigrace a usídlování zahrani ních krajan . In: Nové osídlení pohrani í í , c.d., s. 159 an.

¹³⁰ Tamtéfl, s. 166 an; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 49.

¹³¹ Jednalo se o potomky eských protestantských rodin, které pro svou víru opou-t ly od 30.let 18.století a pak
zvlá-t b hem válek o rakouské d dictví (1740ó1748) rakouskou monarchii. Mí ili do sousedního Pruska, kde
jim byly ud lovány r zné úlevy (nábofenská tolerance, p da k obhospoda ování) a kde pozd ji zakládali své
osady. N které dal-í kolonie napovídají svými názvy vztah k eských zemím ó Husinec, Velký a Malý Tábor,
Pod brady. Podrobn ji: Tfl íková, E.: Zem otc . Z historie a vzpomínek k 50.výro í reemigrace potomk
eských exulant , Praha 2005, s. 5 an; Vaculík, J.: Povále ná reemigrace a usídlování zahrani ních krajan , Brno
2002, s. 151.

ovzích, která značily např. Arnold, Edita, Ingeborg, první jifi dávají určité sklony k německým (případně transkribovaná jména jsou uváděna v závorkách) jako Malý (Mally), Novák (Nowak), Radimerský, Střelec (Streletz), Třík (Sterzik) a Utíkal (Utikal).¹³² Osudy těchto lidí mají zajímavou a specifickou cestu. Muffi například narukovali za druhé světové války do služeb německého Wehrmachtu, mnoho z nich se v době ukončení válečných operací zdržovalo v zajetí, z něhož se dostávali až po delší době. Setkáváme se zde vlastně s paradoxem, že obě ané mluvící v drtivé většině německy, vyrůstající v Horním Slezsku, se přesunovali do země, kde neustále panovala silná protiněmecká vlna. Kvůli chybějícím dovednostem v češtině probíhaly později na okresní úrovni jazykové kursy. Podle zákona č. 74/1946 Sb. jim bylo možné udělovat československé státní občanství. Případy byly řešeny ONV jednotlivě.

První transport s asi 400 obyvateli z Bedichova Hradce a okolí byl uvítán v Nových Hamrech dne 7. listopadu 1945. Další směřovaly v nepravidelném časovém rozpětí v počtu 20 až 40 osob. K listopadu 1946 je hlášeno na Nejdecku 368 rodin s 1.064 příslušníky.¹³³

Na Nejdecko se přistěhovali také reemigranti z Jugoslávie v počtu 50 mladistvých (v dubnu 1946). Dále v letech 1946 a 1947 šly místních dále rozšířily vídeňské (domovem se stal pro ně Fojtov) a reemigranti z Rumunska (usídlení na Hndelové). Koncem října 1947 přišli v počtu 93 rodin slovenští Maňáci (z krajiny kolem Béké – aby od rumunských hranic). V říjnu 1948 přišlo Nejdecko 72 rodin volyšských (288 osob), jež byly zaměstnány především v zemědělství.¹³⁴

¹³² Tamtéž, s. 151-153.

¹³³ Karlovarské národní noviny, 17.11.1945, č. 152, s. 2; Rudé právo, 19.11.1946, č. 266, s. 5.

¹³⁴ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek, c.d., s. 53; Vaculík, J.: Reemigrace a usídlování volyšských v letech 1945-1948, Brno 1984, s. 209; Jednota, 19.4.1947, č. 16, s. 2; Tamtéž, 8.11.1947, č. 45, s. 1; Tamtéž, 22.11.1947, č. 47, s. 4.

vém rozsahu osídlování nám p iná-ejí statistické
nejdecku 950 ech , v polovin zá í 1.191 osob
(v etn jiného nen meckého obyvatelstva, z toho 113 d tí do 5 let, ve v ku 6 ař
19 let 204 lidí a nad 20 let 874 ob an). Tou dobou je p esto na okrese n co p es
29 tisíc N mc . Zjistíme, že z Karlovarského kraje zaujímalo Nejdecko nejmen-
-í procento obyvatel eské národnosti ó 3,8 %. Jen o desetiny procenty lépe na
tom bylo Jáchymovsko a A-sko.¹³⁵ Mnořství obyvatel neustále rostlo. D vod
k radosti místních p isp lo i to, že se 30.srpna 1945 narodilo v Nejdku první
eské dít . Celkov ě jich na okrese je-t do konce roku p iblylo dal-ích 28 (z toho
1 mrtvé), naopak zem elo 10 ech . Na sklonku listopadu flije v Nejdku na
1.425 ob an eské nebo jiné slovanské národnosti.¹³⁶

V lednu 1946 dosáhl nejdecký správní okres 3.686 obyvatel eské, slo-
venské nebo jiné slovanské národnosti, k 15.zá í 1946 jifl 6.550 ob an a
v prosinci téhoř roku 7.760, v únoru 1947 dokonce 8.600 p ítomných (v tom
1.750 reemigrant) a po átkem února 1948 se po et zdej-ích usedlík zvy-il na
17.200 lidí. Dne 1.3.1950 se p i celostátním s ítání lidu, dom a byt se napo-
ítalo na Nejdecku 15.234 obyvatel.¹³⁷ P esto, pokud se podíváme na p edvále -

¹³⁵ Toms, J.: K problematice odsunu N mc a osídlování Karlovarska (1945ó1953). In: Minulostí Západo es-
kého kraje XXI, c.d., s. 33 an; Jelínková, R.: Demografický profil Karlovarského kraje. In: Demografický sbor-
ník 1959, c.d., s. 171.

¹³⁶ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejde í , c.d., s. 49 an; eskoslovenská
statistika, sv. 178, ada 14, (Pohyb obyvatelstva v roce 1945, se-it 13), Praha 1949, s. 9; SOkA Karlovy Vary,
fond MNV Nejde k, ka 7, inv. . 41, seznam ech bydlících v Nejdku ku dni 30.XI.1945. St ední stav obyvatel
za rok 1945 je dle eskoslovenské statistiky na celém okrese 1.130 ech (z toho na uř-í ást Nejdecka p ipadá
915 lidí). Soudím tak, že tento po et obyvatel spadá do období první poloviny zá í (vzhledem k dal-ím statisti-
kám z pozd j-ích m síc).

¹³⁷ Budovatel, 4.10.1946, . 34, s. 3; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejde í ,
c.d., s. 59; Toms, J.: Karlovarsko na cest k únoru 1948 (Úvod do problematiky d jin této oblasti v letech 1945ó
1948). In: K d jinám Karlovarska í , c.d., s. 122; S ítání lidu v republice eskoslovenské ke dni 1. b ezna 1950.
Díl IV. Hospodá ský lexikon obcí, Praha 1958, s. 93, 95ó97; Statistický lexikon obcí republiky eskoslovenské
1955. Podle správního rozd lení 1. ledna 1955, s ítání lidu a s ítání dom a byt 1. b ezna 1950, Praha 1955, s.
111ó114, 119ó120; Retrospektivní lexikon obcí eskoslovenské republiky, Praha 1978, s. 350ó356, 416ó417,
420ó421. Reemigranti dosáhl v posledním uvedeném sledování po tu 2.700 osob. Ke s ítání lidu z roku 1950 se
vrací tabulka v p íložce.

ku 1930, docházíme k závru, že byla oblast
jen ze 42 % (156 ku 65 obyvatel m na 1 km²).¹³⁸

Již v roce 1947 a 1948 se prováděly další náborové pohraniční, protože zdejší neradostná situace nenahrávala blízkému radikálnímu průlom v osídlování. Na nejdeckém okrese se potýkala řada obcí s problémy nedosídlení,¹³⁹ u nichž některých z nich se jednalo o mimořádné hodnoty. Jen v úřední části Nejdecka nebylo řádně dosídleno na 15 obcí. Například Chaloupky měly 99 řísel popisných, z nichž pouhých pět bylo obýváno 19 lidmi.¹⁴⁰

Při soupisu přitomného obyvatelstva v pohraničí dne 22. května 1947 se ukázalo, že tam pobývá na 2.229.485 lidí (a v roce 1950 se napočítalo 2.517.798 obyvatel). Souhrnem se uvádělo v českých zemích při sčítání lidu v roce 1950 na 8.896.133 obyvatel. V letech 1950 až 1953 došlo v Karlovarském kraji k migračnímu pohybu, byl zaznamenán úbytek stouhováním. V dalších letech se Karlovarsko populačně oživilo a v roce 1957 dosáhla hustota obyvatel v kraji 75 lidí na 1 km² (přibližně 341.872 lidí).¹⁴¹

5.3 Vzpomínky účastníků osídlování

Domnívám se, že nebude od věci, když uvedeme některá svědectví přímo samotných aktérů osídlování. V této vzpomínce i zde necitovaných vyjadřuje své pocity z neznámé krajiny Krušných hor a z příchodu do Nejdeka. Pan Václav Uhlík přišel do města v únoru 1945 od Kamenice nad Lipou a uvádí: *„Vydal jsem se tedy po silnici přes [pozn. PA] z Karlových Varů, odkud mu ujel vlak*

¹³⁸ Toms, J.: K problematice odsunu Němců a osídlování Karlovarska (1945-1953). In: *Minulostí Západočeského kraje XXI*, c.d., s. 49; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek, c.d., s. 59; *Jednota*, 15.2.1947, č. 7, s. 3.

¹³⁹ Tzn. že v obci muselo žít alespoň 75 % obyvatel k roku 1930, tedy k poslednímu celostátnímu sčítání lidu.

¹⁴⁰ Tomáš, E.: *Poslední přelíčení k osídlení. Seznam míst v pohraničí kam ještě mohlo přesídlit*, Praha 1948, s. 30632. Tato nabídková brožura obsahuje rady těm, kteří by eventuálně projevíli zájem o nový domov v pohraničí.

¹⁴¹ Špačka, L. a Slezák, L.: *Závěrem: Nová podoba pohraničí českých zemí*. In: *Nové osídlení pohraničí*, c.d., s. 202; *Československé dějiny v datech*, Praha 1987, s. 645. Koncem 40. let se české země potýkaly s potíženími nerovnoměrné koncentrace obyvatel. V roce 1950 zůstala nedosídlena většina okresů jižních a západních úch. V roce 1930 připadalo v pohraničí na 1 km² 127 lidí, v roce 1950 poklesla hodnota na 82. V Karlovarském kraji bydlelo průměrně v roce 1950 na 1 km² 67 obyvatel. Blíže: Jelínková, R.: *Demografický profil Karlovarského kraje*. In: *Demografický sborník 1959*, c.d., s. 184.

tenkrát v obci nejezdily a auto se na cestě objevilo
nedohonilo ani jsem fládné nepotkal. Silnice by-
la pustá bez lidí. Kolem kamenolomu pod Fojtovem [pozn. PA ó obec vzdálená
asi 6 km od Nejdku směrem na Karlovy Vary] bylo místo značně zarostlé mno-
hými křovinami a vzpomínám, jak jsem kolem tenkrát procházel s obavou a očeká-
val, kdy z křovin vyskočí nějaký ozbrojený voják, kterých se tenkrát je-
ště dost potulovalo po lesích a méně zalidněných místech.¹⁴²

Nové osídlení město v jistých směrech okouzlo. Hornatá a zalesněná
krajina byla pro mnohé z nich to hlavní, pro co se zde usadili a tak rá-
dostně zapustili kořeny. Jednoho zářijového dne 1945 vystoupil z vlaku na nejdeckém ná-
draží pan František Ulma, přivoděm ze starých Velvar, pozdější úředník
ve zdejší Hospodářském družstvu. Při výstupu z nádražní budovy se rozzá-
bloumal a jaksi ho vítalo v jeho novém prostředí. Šlo o Kopec nad městem, o kterém
jsme později v článku podle svých kaplíček a velkého křížku na vrcholu se jme-
nuje Křížový vrch, zdálo se mi v tomto osvětlení jakýmsi diadémem nad městem, o
kterém jsem v té době věděl málo, pramálo. Ale ta ozdoba se mi zdála, byla městem
pod ním ležícímu sluší. A je-ště po pár krocích, ve směru do města, zcela vzadu a
vzdáleně, na svahu, jako by se tyčil zámek [pozn. PA ó dřívejší sídlo panstva při
silnici na Karlovy Vary], ku kterému vedou schody jako do nebe. A tak ta ze-
le kolem dokola o město lahodila, protože jsem vždy po lese toužil, protože v té době
pod ipské rovině chyběl.¹⁴³

Úředník Stanislav Licek, jeho rodným městem byla Kutná Hora, pozna-
menává: Šlo o Nejdecké jsem spatřil prvního 5. srpna 1945, kdy jsem (já) navštívil zá-
padní české pohraničí, hlavně Jáchymov a Nejdecké, abych viděl, jak (já) pohraničí
vypadá, eventuálně abych si našel místo, kde bych mohl spolupracovat k jeho
znovu vybudování. Nejvíce se mně líbilo v Nejdku a abych zůstal v něm lido-

¹⁴² Vzpomínky Václava Uhlíka, nestránkováno.

¹⁴³ Ulma, F.: Moje první cesta do Nejdku. In: Nejdecký zpravodaj. Zvláštní číslo 506, c.d., s. 6.

právní komisi, kde jsem se hlásil u tehdejšího
(í).¹⁴⁵

Nemalá skupina lidí se též vracela z vnitrozemí, aby našla svůj domov v rodném kraji, jak dokládá tento následující úryvek: *Štěpán je tatínek p... do Nejdku ze Senomat u Rakovníka v únoru 1945. Byl narozen v Lipnici u Sokolova v roce 1910 [pozn. PA... dnes neexistující obec, zanikla z důvodu těžby hnědého uhlí někdy v 70. nebo 80. letech 20. století] a velmi ho to táhlo zpátky do této oblasti. První republikánský rok strávila celá naše rodina jistě v Nejdku.*¹⁴⁶

Štěpáne Ke konci února 1945 jsem zavítal do Nejdku, týden nato (1. února) jsem nastoupil do... esárny, kde jsem pracoval jako zámečnický. Do města jsem se dostal díky Františku Rajmanovi, který k nám do Velkých Chvalovic na Nymbursko přijel na začátku února 1945. Shromáždili jsme se tehdy na tamní návsi a pan Rajman povídal: 'Chlapci, vy jste mladí, potřebovali bychom do pohraničí mladé lidi.' Potom, když místní fabrika byla před krachem, rozhodli jsme se, že pojedeme pryč, a byli jsme rádi (vládla totiž nejistota ohledně práce).¹⁴⁷ Právě František Rajman patřil k těm, kteří se postarali o první vlnu osídlení.

Pamětnice paní Edita, jejíž ve výpovědích zastupuje reemigranty z Bedichova Hradce a okolí, vzpomíná: *Štěpáne Do Nejdku jsme přijeli vlakem dne 21. prosince 1945. Před odchodem jsme byli ubytováni na hotelu Krásná vyhlídka asi 2 až 3 dny. Zanedlouho po příjezdu za námi přišla osoba z OSK, která měla na starost osídlování a předala nám částku 500 Kč, abychom si za ní nakoupili nejn nutnější zboží. Do... esárny jsme nastoupila jako d... lnice 3. ledna 1946.*¹⁴⁸

¹⁴⁴ Více k jeho osobě ve zvláštní kapitole.

¹⁴⁵ Vzpomínky Stanislava Licka: AMÚ Nejdek, Kronika města Nejdku, I. díl, c.d., s. 289.

¹⁴⁶ Vzpomínky paní Jaroslavy (1935) ze dne 20. února 2006.

¹⁴⁷ Vzpomínky pana Jaroslava (1925) ze dne 3. srpna 2006.

¹⁴⁸ Vzpomínky paní Edity (1927) ze dne 18. února 2006.

vyretribuce jeho fivelná etapa

Koncepcie odsunu Nmc nelze v fládném p ípad posuzovat jako jednorázové rozhodnutí eskoslovenských politik v roce 1945. Jifl samotná my-lenka vysídlení Nmc z eských zemí zaznívala v domácím odboji v roce 1940. Dosp t nalezení jistého povále ného modelu men-in v eskoslovensku se snaffila exilová vláda s prezidentem Dr. Edvardem Bene-em. Jeho p vodní zám ry odstoupení ásti eskoslovenského území, kde fili vesm s pouze Nmci (tzv. pohrani ní výb flky), byly pozd ji zm n ny vlivem pr b hu války a vývoje v protektorátu. Bene-ova londýnská vláda byla uznána Velkou Británií a USA, a tak by odsun Nmc získal zá-titu t mito velmocemi. Nacistické represálie v protektorátu na eském obyvatelstvu se vystup ovaly po nástupu nového í-ského protektora Reinharda Heydricha (27.9.1941). Teror a vyvrafl ování ech po atentátu na n j (doba stanného práva od 27.5. do 3.7.1942 a vypálení obcí Lidice a Lefláky ó 10. a 24.6.1942) p im ly londýnskou reprezentaci k radikálnímu pojetí e-ení n mecké otázky.

Na podzim 1944 dosp la do svého konce základní idea budoucího vypo ádání s n meckou men-inou. P edpokládalo se, fle eskoslovenské území opustí 2/3 z celkového po tu 3,2 mil. Nmc (tj. cca 2,1 mil.). Zbytek p edstavovaly vále né lidské ztráty, exponenti reffimu utíkající p ed koncem války a asi 800 tisíc antifa-ist a loajáln smý-lejících, kterým by se mohlo nechat eskoslovenské ob anství. Po ítalo se, fle nejmén 1,6 mil. osob bude zahrnuto do odsunu, který se provede organizovanou a humánní cestou za mezinárodní kontroly. Tzv. Ko-ický vládní program z 5.dubna 1945 nastínil problém s ob any n mecké národnosti, ale konkrétní výsledky p inesly afl rozhovory spojenc tzv. Velké trojky ó p edstavitel Velké Británie, SSSR a USA na konferenci v Postupimi (17.7.62.8. 1945), kde se ve XIII. lánku Záv re né zprávy mluvilo o spo ádaném a lidském vysídlení Nmc z eskoslovenska, Polska a Ma arska. Na zá-

in ny dal-í p ípravy vedoucí k odsunu 2,5 mil.

To ufl u nás intenzivn probíhalo vyhán ní z domov , vysídlovací akce, represe a exekuce, stíhání a v zn ní. V t-inou tyto akty odplaty byly masivn podporovány v-eobecnými protin meckými náladami. Sou asn se provád lo osídlování, které souvisí s procesy vý-e uvedenými. Vznikající vládní na ízení a prezidentské dekrety se snařily jasn vymezit právní rámec N mc .¹⁵⁰

Údaje o mnořství N mc , kte í opustili eskoslovenské území v řívelném odsunu, se zna n li-í. Nej ast ji uvád ná hodnota je p ibliffn 660 tisíc osob.¹⁵¹ Co se tý e Nejdecka, p esné informace o po tu N mc v této fázi odsunu jsou velmi strohé. Zachoval se jeden údaj za prosinec 1945, kdy stálo v evidenci dobrovolných odchod celkem na 1.675 lidí. Odhadem řílo v kv tnu 1945 na Nejdecku 39 tisíc N mc (v etn p vodních í-ských N mc), v srpnu 30 tisíc a v prosinci 1945 p ibliffn 26 tisíc p íslu-ník n mecké národnosti.¹⁵²

6.2 Systematický odsun

Na podzim a v zim 1945/1946 dosáhla intenzita p íprav vrcholné fáze. P vodn se zamý-řelo vysídlit z eskoslovenska celkem 2,5 mil. N mc (do so- v tského okupa ního pásma se po ítalo se 750 tisíci a do amerického pásma 1,750 mil. obyvatel). Soust e ovalo se na eskoslovenském území za tím ú e-lem 107 sb rných st edisek. N mci se v nich shromař ovali t sn p ed odsunem, pokud mofno celá rodina, která mohla disponovat nejvý-e 1.000 marek. Do transportu musela být osoba ádn oble ena, obuta a zaji-t na zdravotním vy-et ením. Potravinové zásoby m ly vysta it na 7 dn a hmotnost zavazadel nesm la p ekro it 50 kg na jednotlivce. B hem pr b hu akce se m nilo mnořství majetku (od 30 do 70 kg), do ehofl zásadn nepodléhaly r zné cennosti

¹⁴⁹ Stan k, T.: Vysídlení N mc z eskoslovenska. P edpoklady, pr b h a d sledky, Ostrava 1992, s. 22648.

¹⁵⁰ Ob-řrn ji k t mto záleřitostem ve 4.kapitole. Osídlování je navíc vy len na samostatná kapitola.

¹⁵¹ Dal-í po etní varianty p iná-ř: Ku era, J.: Odsunové zřráty sudeton meckého obyvatelstva. Problémy jejich p esného vy ířlení, Praha 1992, s. 34637.

¹⁵² Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 8 an.

ny atd.). Odsun se neml týkat obanského
a len smí-ených manželství a dále odborník ó
specialist v hospodá ství.¹⁵³

N meckým antifa-ist m byly v povále né dob in ny výhody, p esto je-
jich pozice nebyly jednoduché. M li mofnost dle dekretu . 33/1945 Sb. pofládat
do 10.února 1946 o zachování i navrácení eskoslovenského ob anství. Pokud
se rozhodli pro opu-t ní republiky (a doba tomu nesmírn napomáhala), získali
jisté úlevy (nap . majetek do 120 kg na osobu, nábytek).

Práce na samotném zaji- ování odsunového plánu dosp l natolik,
fle transporty (v t-inou 40 vlakových voz pro zhruba 1.200 osob) mohly sm -
ovat do amerického okupa ního pásma od ledna 1946. Konkrétn první dva
z nich byly vypraveny 24. a 25.ledna 1946 z Mariánských Lázní a eských Bu-
d jovic. Do sov tské zóny za ali mí it N mci afl od ervna 1946. Poslední vla-
kové transfery opu-t ly republiku v íjnu 1946. Tou dobou u nás je-t filo cel-
kem 239.911 N mc . Jejich po etní stav se postupn redukoval, o t i roky poz-
d ji je zaznamenáno jen 165.117 obyvatel n mecké národnosti.¹⁵⁴

Sb mné st edisko se v Nejdku nacházelo poblífl vlakového nádraflí, kde byl
za druhé sv tové války umíst n zajatecký tábor. Bylo za izováno od listopadu
1945 a pojímalo N mce z celého okresu. Na organizaci odsunu se podíleli po
praktické stránce -tábní stráflmistr Josef Krátký a ú edník OSK Karel Linda.
První vlak s 1.204 osob odjífld l z nejdeckého nádraflí dne 20.b ezna 1946 a jeho
kone ná stanice byla v Hessensku (Schlüchtern). Celkov se z Nejdecka dostalo
za hranice ve 20 transportech na 22.536 N mc (z toho na sov tské pásmo p i-
padalo ve dvou etapách 1.661 osob). V ervenci 1946 zafillo nejdecké st edisko

¹⁵³ Toms, J.: K problematice odsunu N mc a osídlování Karlovarska (1945ó1953). In: *Minulostí Západo eského kraje XXI*, c.d., s. 27ó31; Stan k, T.: *Vysídlení N mc z eskoslovenska*, c.d., Ostrava 1992, s. 62ó82.

¹⁵⁴ Tamtéfl, s. 64, 75, 83; Kulich, V.: *K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejde í*, c.d., s. 97 an; Kaplan, K.: *Pravda o eskoslovensku, 1945ó1948*, Praha 1990, s. 153. Antifa-isty a specialisty se rovn fl zabývá tvrtý oddíl práce.

rt –lo 4.807 N mc ; poslední vlak odjíždí l z

Naproti tomu uvádí německá strana odlišné statistické hodnoty o do amerického pásma mířilo v 18 odsunech na 21.001 obyvatel, připadá-li sovětskou zónu, získáme 20 transportů a souhrnem 22.662 lidí. Drtivá většina Nejdeckých našla nové domovy v Bavorsku i v oblasti Augsburgu a Mnichova, malá část se usídlila v Hessensku (Fulda a Schlüchtern).¹⁵⁶

Akoliv nebylo povoleno brát do odsunu cenné věci, tímto nařizením se nedědil jeden bývalý vysoký funkcionář SdP a později NSDAP. O itý sv. dek. p. i. ná. í výpověď: *š P i odsunu byl zadržfen [–tábním strážfmistrem] Krátkým. Dvojitě dno jeho kufru skrývalo zlato. Osobně jsem to viděl.*¹⁵⁷

Dospělým německým mužům a ženám byl proces odsunu zřejmý, poněkud složitěji to vypadalo s dětmi, které často nedokázaly vyvodit dopad světových událostí. Paní Marianne Schloemp bylo tehdy sedm let a po dlouhých letech si vybavuje tato následující slova: *š Byla jsem malé dítě , zrovna jsem ještě nepřišla nechápala. (í) Mohu si vzpomenout jen na to, když jsme v říjnu 1946 opustili dom, moje maminka plakala a říkala o musíme tady zůstat a nebudeme moci se sem jifn nikdy navrátit. Bylo to velmi těžké pro mé rodiče, ale válka představuje velké starosti.*¹⁵⁸

Na sklonku roku 1946 žilo na Nejdecku celkově 3.622 Němců (v tom 2.022 specialistů v etnickém složení rodiny a 406 antifacistů), dále 28 Němců získalo osvobození

¹⁵⁵ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek, c.d., s. 92697.

¹⁵⁶ Letzte Tage im Sudetenland, München 1989, s. 4086424. V místní části Augsburgu i Göggingen se dodnes vyvíjejí aktivity sudetských Němců, je tam možné navštívit vlastivědné muzeum okresu Nejdek. Od roku 1948 se na německém území vydává časopis Neudeker Heimatbrief.

¹⁵⁷ Vágner, J.: Paměti o událostech v Němcku po druhé světové válce u příležitosti 62. výročí obsazení českého pohraničí německou armádou. In.: Nejdecký časopis, 2000, číslo 12, s. 465.

¹⁵⁸ Ich war ein kleines Kind und haben eben auch Vieles nicht begriffen. (í) Ich kann mich nur erinnern, als wir im Oktober 1946 das Haus verliessen, hat meine Mutter geweint und sagte o wir müssen alles hier lassen und werden nie wieder zurückkommen. Es war schwierig für meine Eltern, aber Krieg macht eben grosse Sorgen. Blíže: Dopis Marianne Schloemp Pavlu Andršovi ze dne 14.12.2005, nestránkováno. Práv její děda Karl Winterstein byl po válce prohlášen antifacistou (za tzv. první republiky v Němcku starostoval za německou sociální demokracii, v roce 1938 uprchl do Velké Británie, odkud se vrátil domů v roce 1945), nakonec po roztržkách peripetiích zamířil s celou rodinou do Německa, kde později zemřel.

ob anství, 84 lidí bylo ve smí-ených rodinách, bylo vy ato z odsunu cestou milosti a stále 1.057 osob podléhalo odsunu.¹⁵⁹

6.3 P esídlení N mc v rámci eskoslovenska

V roce 1947, kdy se p estalo uvařovat o znovuobnovení hromadných odsun , se p i-lo s návrhem malých transport do N mecka (nap . v letech 1947 a 1948 do-lo k vysídlení asi 13.000 lidí ó -lo vesm s o akci slu ování rodin) a rozmíst ní n meckých obyvatel v eském a moravském vnitrozemí. Cílem posledn jmenovaného jevu se stal jednak hospodá ský uřitek (vyuřití v oborech fyzicky náro né práce) a idea šrozptýlení a asimilaceō.

V období od 3.února 1947 do 3.srpna 1948 se dostalo z nejdeckého okresu do N mecka celkov 585 osob. Dále se zapo ala jednání, na jejichř základ by se jejich dal-í ást p esídčila do vnitrozemí. Nejdecku se ur il okres Rakovník, kam m lo sm ovat, podle údaj z února 1948, 759 rodin (2.224 obyvatel). Do zá í 1948 se transferu ú astnilo 94 rodin.¹⁶⁰

6.4 Komentá k eskoón meckému souřití

Doslova stýkání a potýkání, které provázelo svazek ech a N mc v minulosti v rámci jednoho státního uspo řádání, bylo ukon eno bolestným rozchodem v podob odsunu n meckého obyvatelstva z eských zemí. Pokud se hloub ji pono íme do specifík povále né doby, zjistíme, že akt vysídlení byl v jistém ohledu nejreáln j-ím ínem, který mohl následovat po -estiletých vále ných útrapách. Pomsta ve form represe z ad eského lidu a v-eobecné tendence k po e- ování pohrani í v prvních povále ných m sících jen podtrřávala oflehavost a aktuálnost nutného e-ení n mecké otázky. Nutno podotknout, že smutný osud potkal antifa-isty, kte í a koliv stáli v kritických chvílích 30.let 20.století

¹⁵⁹ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 96.

¹⁶⁰ Tamtéř, s. 103ó104; Stan k, T.: N mecká men-ina v eských zemích 1948ó1989, Praha 1993, s. 33, 56.

jejich důležitá role zde byla jen velmi málo, když se začali do odsunového martyria. Ztráty, které postihly pohraniční území bezprostředně po roce 1945, jsou nezapomenutelného okruhu (důsledky historické, kulturní, ekonomické a další).

7. Hospodářské poměry na Nejedecku v letech 1945-1950

7.1 Národní správa firem a podniků

S procesem osídlování úzce souvisí zavádění národních správ, jakožto přešedného stavu v poválečných majetkoprávních vztazích. Dalo se tak na základě již uvedeného dekretu prezidenta republiky č. 5 z 19. května 1945. Národní správce zastupoval podnik (správní radou nebo představenstvem) i osoba¹⁶¹ a zároveň mu byla uložena povinnost spravovat svůj majetek s péčí řádného hospodáře (příkodem o krádežích, nekalou soutěží atd.). Orgán (správní komise, národní výbor všech úrovní), jež ustavil národní správu, měl za úkol vydávat správci patřičnou odměnu a získal přitom právo kontroly nad jeho hospodářským. V případě nedodržení některého ustanovení byl národní správce obviněn a trestán, případně mohla národní správa zaniknout.¹⁶²

Na Nejedecku se začaly zavádět národní správy nad firmami a přitom i existenci správních komisí (tj. na přelomu června a července 1945). Zpočátku se projevoval velký zájem o drobné obchodní a řemeslné firmy, jichž se zde nacházelo mnoho. Posléze musela OSK přistoupit k restriktivním zásadám, které omezovala kvantitu obchodních firem, neboť by se vzhledem k potřebě místních obyvatel nemohly najednou všechny uflivit (například cestou sloužení nebo likvidací zejména malých provozů).¹⁶³ OSK prováděla od října 1945 do jara 1946 kont-

¹⁶¹ Obchod nesl nyní nové označení obchodní firma. Karel Sníflík, národní správce firmy Anton Sättler, zeznání.

¹⁶² Kuklík, J.: Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů, c.d., s. 439-444; Osídlování, ročník 1, 1946, číslo 7, s. 135-136.

¹⁶³ V republice se tehdy všeobecně projevoval sklon regulaci podnikání v firmách. Více: Marek, P.: Firmovníci a obchodníci na prahu svobody. In: Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody. Sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války, Praha 2005, s. 321.

... a zjistila p i nich 44 závad (do- lo k odvolání
... do k obsazení v- ech n meckých obchod a fliv-
ností a n která z nich nakonec zela prázdnotou.

Na sklonku ervna 1945 je uvád no na okrese 26 národních správ (z toho 6 v Nejdku). Ke konci roku 1945 pokrývaly národní správy na okrese 69 pr -myslových podnik , 372 flivností a 213 obchodních flivností. V samotném m st Nejdku se nacházely 4 pr -myslové závody, 201 flivností a 101 obchod . B hem dal-ích m síc do- lo k poklesu mnofství správ a áste n se obm nilo jejich slofení ó v Nejdku je n kdy b hem roku 1946 hlá-eno 56 obchod a 119 flivností (souhrnem fungovalo na okrese více nefl 320 obchod a flivností).¹⁶⁵

Konfiskace n meckého nezem d lského majetku bez náhrady a z ízení Fondu národní obnovy vycházely z dekretu . 108/1945 Sb.,¹⁶⁶ na jehofl základ se sepisovaly majetkové podstaty (flivnosti, domy, továrny, skladi-t atd.). V okrese Nejdek bylo evidováno na 6.601 podstat. Tento spravovaný majetek se záhy poté dostával tzv. p íd ly do soukromého vlastnictví ob an . V prvním rámcovém plánu pro okres, jenfl byl vyhlá- en 25. listopadu 1947, se p edalo 187 flivností (Nejdek zahrnoval 107 podstat). Druhý plán se t etím (oba v roce 1948) zahrnovaly dohromady asi 114 flivností.¹⁶⁷

7.2 Znárodn ní velkých závod

Znárodn ní (zestátn ní) v eskoslovensku v roce 1945 nep edstavovalo ojediná ly prvek ve sv t . V podobném duchu se tak d lo v jiných státech Evropy, které e-ily ekonomické a sociální otázky, av-ak jen s tím rozdílem, fle se odli-ovaly pojetí, zp sob, rozsah a asové vymezení hospodá ského procesu.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Správce se musel prokázat osv d ením o národní spolehlivosti a odborné zp sobilosti, byly prov ovány provozní, finan ní a majetkové záležitosti, v etn hospodá ské innosti podniku.

¹⁶⁵ Hany-ová, M.: Hospodá ský vývoj Nejdecka a Jáchymovska v prvých povále ných letech 1945-1947. In: K d jinám Karlovarska í , c.d., s. 126-127; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 55-58.

¹⁶⁶ Blíffe se této otázce v nuje 4. a 5. kapitola.

¹⁶⁷ Tamtéfl, s. 57-58; Hany-ová, M.: Hospodá ský vývoj Nejdecka a Jáchymovska v prvých povále ných letech 1945-1947. In: K d jinám Karlovarska í , c.d., s. 129-130.

¹⁶⁸ Kalinová, L.: Východiska, o ekávání a realita povále né doby. K d jinám eské spole nosti í , c.d., s. 48-49.

signovány ty i znárod ovací dekrety . 100ó byla p evedena hospodá ská odv tví strategic- kého významu do státního vlastnictví ó dol , pr myslových podnik , bank a po- ji- oven s více neff 500 pracovníky a potraviná ských podnik nad 150 za- m stnanc . Znárodn ní postihlo na 3 tisíce podnik (z celkových 14 tisíc), do kterých docházelo 61,2 % ve-kerého zam stnanectva v pr myslu. Do rukou stá- tu tak p i-el pr mysl zbrojní, metalurgický, energetický, áste n chemický a spot ební (potraviná ský, aj.).¹⁶⁹

Za m sto Nejdek bych uvedl dva nejv t-í závody ó p ádelny a flelezárny, kterých se znárodn ní dotýkalo. Prvn jmenovaná náleffela v eskoslovensku a v bec ve st ední Evrop ke gigant m svého druhu.¹⁷⁰ Dne 22. ervna 1945 p e-el podnik do národní správy JUDr. Bohumilu Bure-ovi. Nato 4. ervence 1945 do- -lo ke zru-ení správy a ministerstvo pr myslu dosadilo do závodu 3 správce ó Jind icha Maláta, Dominika Dostála a JUDr. Bure-e. Ke znárodn ní podniku dochází 25.listopadu 1945 a 1.ledna 1946 se dostává do koncernu P ádelny vlny n.p. Praha. editelem se stává J.Malát a jeho nám stkem D.Dostál. V roce 1947 je do k esla editele závodu jmenován Karel Anders. Dne 3. íjna 1949 zaffívá podnik dal-í zm nu ó odd luje se od tohoto koncernu a vytvá í nový národní podnik ó Nejdecké esárny vlny, pod který spadají i podniky v Chebu, Svatav a Kdyni.

Léta 1945ó1950 byla provázena podstatnými zm nami jak v personálním obsazení (vlivem odsunu N mc a osídlování), tak i ve výrobním okruhu. Kladi se d raz na výrobu prané vlny, esanc a barevné vlny. Do pozadí naopak ustupovala produkce p íze. Zna ný problém p edstavovalo zaji-t ní surovin. Mnoffství zam stnanc od roku 1945 postupn klesalo (v roce 1945 zde pracovalo

¹⁶⁹ Vykoupil, L.: Slovník eských d jin, c.d., s. 7076708; Rataj, J.: KS a eskoslovensko I. (1945ó1960), Praha 2003, s. 40; Lhota, V.: Znárodn ní v eskoslovensku 1945ó1948, Praha 1987, s. 184.

¹⁷⁰ V roce 1937 se v NWK (Neudeker Wollkammerrei und Kammgarnspinnerei, tj. Nejdecká esárna vlny a p ádelna esané p íze) vyrobilo na 2,5 mil. esanc a 3,3 mil. p íze p i po tu tém 3.800 zam stnanc .

Nejdecké flelezárny se za adily v roce 1945 mezi muni ní závody a národním správcem byl pov ěn Ing. Haur. Roku 1946 do-lo ke znárodn ění závodu, jenř byl p id len pod národní podnik Kovolis řáslav. ěditelem nejdeckého závodu se stává Ing. Bohumil Adámek, kterého pozd ěji vyst řidal Jind ich Valecký a Ing. Ji ř ěrvá-ek (1948).

Odlitky z tlakového lití, jejichř produkce byla zahájena jiř za války, se nyní staly hlavní výrobní nářplní (hliníkové nádoby Aluspor, strojky na maso, řídelní p řibory aj.). Také Kovolis se potýkal po válce s nedostatkem surovin (hliníku, olova a zinku) a odborníky na tlakové lití. Po ět zam stnanc řa rozsah výroby není uvád ěn.¹⁷²

7.3 Druhá etapa znárodn ění, likvidace obchod řa řivností

V roce 1948 p istoupila komunistická strana v rámci politického boje a výstavby socialismu (ze zku- ěností SSSR) k likvidaci soukromé malovýroby. Je-ť krátce po řnorovém p ěvratu byla sly- ět od v d řích komunist řv zemi uji- o- vání, ře soukromé hospoda ění má u nás dlouhodobou budoucnost. řstava 9.kv tna z řéhoř roku proklamovala ochranu soukromého podnikání závod ř do 50 zam stnanc řa 50 ha p dy. Na podzim řéhoř roku do-lo k náhlému obratu politiky KS ř, nastartovala se etapa omezování a zatla ování role malopodnikatel ř. Na p ělomu let 1948 a 1949 se v n kolika dnech provedl řzátah proti řmelin ř, jehoř cílem bylo nalézt utajované zboží v obchodech a řivnostech. Soustavný tlak na řivnostníky byl zpe ět n vydáním vládního na řízení ř. 10/1949

¹⁷¹ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc řv okrese Nejdek ří , c.d., s. 67668; 100 let trvání závodu 187361973 P řádelny řesané p říze, n.p. závod 01 Nejdek, Nejdek 1973, s. 46647; Nejdecko. Sborník k 650.výro ří m sta Nejdku, c.d., s. 56657. Podrobný rozpis výroby a po tu zam stnanc ř jsou uve řjny v p říloze.

¹⁷² Tamřěř, s. 64; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc řv okrese Nejdek ří , c.d., s. 68; Infor- mátor pracujících závodu Metaz 02 Nejdek. 175 let závodu 181361988, Nejdek 1988, s. 2.

9/1948 Sb.), který zavádí I komunální podniky. Cházel za určitou peněžní sumu na komunální podnik. Nyní bych připomněn I n kolik statistických údajů, které se týkají zemědělských podniků. Za rok 1949 u nich ubylo v českých zemích 125 tisíc pracovních sil (ze 465 tisíc na 340 tisíc).¹⁷³

V obchodě se radikálně změnila situace hned na jaře 1948. Dne 28. dubna byly vydány tři zákony č. 1186/120/1948 Sb. o znárodnění velkoobchodních podniků, o organizaci zahraničního obchodu a znárodnění obchodních podniků s 50 nebo více zaměstnanci. Posledně uvedená právní norma se opírala o fakt, že 50 jiných osob mohl podnik dosáhnout kdykoliv mezi 1. lednem 1946 a 1. lednem 1948. Znárodnění se počítalo zpětně od začátku ledna 1948. V průběhu roku byly prováděny dalekosáhlé kroky vedoucí k zestatkování a restrukturalizaci obchodní sítě. Výsledkem se staly národní podniky maloobchodu, velkoobchodu nebo smíšených obchodů (Narpa, Pramen, Kovomat, Uhelné sklady aj.). Od ledna 1949 přistoupily orgány KS v každém stupni k propagativní kampani a začleňování dosud soukromých obchodů do státního i družstevního sektoru. Soukromí obchodníci byli diskriminováni a nemohli stále méně zájmy dostát potřebám zemědělského zboží na pult svých provozoven. Buď pod tlakem nakonec vstoupili do znárodněného podniku, nebo se museli spokojit s profesí podřadného významu. V roce 1949 byl podíl státního a družstevního obchodu na obrátu 79,9 %, o rok nato představoval již 91,7 %. Na konci stejného roku přefigurovalo na 45 tisíc soukromých obchodů (v lednu jich bylo přitom ještě napočítáno 110 tisíc).¹⁷⁴

Z důvodu již zmíněvané polohy Nejdecka, nevnují v zadaném období pozornost tématu kolektivizace a vzniku jednotných zemědělských družstev (JZD).

¹⁷³ Kaplan, K.: Některé revoluce, Praha 1993, s. 220 an; Marek, P.: Počátky likvidace živnostnictva v letech 1948-1950. In: Po stopách nedávné historie. Sborník k 75. narozeninám doc. Karla Kaplana, Brno 2003, s. 126-141.

¹⁷⁴ Kaplan, K.: Některé revoluce, c.d., s. 223; Starzyczná, H. a Steiner, J.: Proměny obchodního podnikání v českých zemích v letech (1930-1945) 1945-1950. In: Slezský sborník, 1995, č. 3, s. 226-228.

obchod a živností popisuje paní Marie, jež pracovala v koloniálu, který vlastnili v Nejdku: *šPo únoru 1948 jsme přišli do podniku Pramen. Jeho tehdejší editel z Karlových Varů za námi přijel s nabídkou vstupu, jinak bychom museli obchod zavít. Projevoval se nedostatek zboží a¹⁷⁵ Posléze v obchodě pracovali jako adoví zaměstnanci je-t dlouhá léta.*

Na podzim 1949 poznamenává nejdecký kronikář do místní kroniky: *šFirmy se jmény obchodník a živnostník (i) zmizely a místo nich se skví výklady novými barvami. (i) Jsou smí-kové, kteří doporučují, aby pohřební ústav se nazval 'Zdechna'. V podnikání a obchodu se zavádí nový život, od kapitalismu kráčíme pevným krokem k socialismu.š¹⁷⁶ Sdružený komunální podnik města Nejdku začal fungovat v roce 1950 a spadaly pod něj bývalé živnosti (holičství, drobné opravy atd.).*

7.4 Dvouletý a pítiletý hospodářský plán

V roce 1946 se začaly rýsovat konkrétní plány poválečné obnovy. V říjnu 1946 schválilo Ústavodárné národní shromáždění zákon č. 192/1946 Sb. o dvouletém plánu na léta 1947 a 1948, který se zaměřoval jak na státní, tak i na družstevní a soukromý sektor. Cílem dvouletky nebyl jen plán poválečné rekonstrukce hospodářství, ale i řešení jiných závažných témat (např. osídlení, rekonstrukce bytů).¹⁷⁷

Nový ONV se v roce 1946 angažoval na vypracování plánu (vybudování správního okresu), jenž se řídil heslem *šBudujeme Nejdecko pro 25 tisíc obyvatelů*. Celkové znění programu bylo podřízeno dvouletce. Odsun a osídlování byly jednou z jeho priorit. Aby byl dostatek zaměstnání pro myslivost, očekávalo se na okrese nejméně 8 tisíc pracovních sil. Na úseku služeb se počítalo s takovým množstvím obchodů a živností, které by uspokojily potřeby oby-

¹⁷⁵ Vzpomínky paní Marie (1924) ze dne 25.7.2006.

¹⁷⁶ AMÚ Nejde, Kronika města Nejdku, I. díl, c.d., s. 362.

¹⁷⁷ Rataj, J.: KSČ a Československo I. (1945-1960), Praha 2003, s. 41.

raz na flivo i-nou výrobu (chov dobytka), vý-
cných strom v jifní ásti okresu. Ve m stech a
v t-ích obcích se uvařlo o z ízení místního rozhlasu a telefonizaci.¹⁷⁸

V pr myslu bylo bedliv sledováno pln ní podnik . Každý m síc se vypra-
covávala hlá-ení, která se p edkládala rad ONV. Ve dvouletém cyklu splnila
Nejdecká esárna vlny plán výroby na 108,9 % a Kovolís na 125,71 %.
V konkrétních m sících se v-ak v pln ní projevovaly zna né výkyvy, což bylo
dáno po ásím (katastrofální nedostatek vody pro pily a papírny), malým po tem
kvalifikovaných pracovník a etnými opravami stroj .

Statistiky se vedly rovn fl u zem d lství a lesnictví, emesel, obchodu, do-
pravy, zdravotnictví, kultury a rekreace. Na konci prvního tvrtletí roku 1948
pracovalo na Nejdecku v zem d lství a lesnictví 62, v pr myslu 4.641,
v emeslech 382, v obchodech 192 a doprav 40 obyvatel. Bylo vypo teno, že
zde chybí na 1.430 pracovních sil v pr myslu a 90 v emeslech. Na sklonku zá í
toho roku bylo zam stnáno v zem d lství a lesnictví 62, pr myslu 4.591, e-
meslech 372, v obchod 180 a v doprav 37 osob. Nastala pot eba zam stnat
v pr myslu je-t 1.471 a v emeslech 69 inných osob.¹⁷⁹

Jen p í letním pohledu na ísla nabudeme dojmu, že a koliv byla evi-
dentní snaha orgán zvý-it po et práce schopného obyvatelstva na okrese (hlav-
n v pr myslu), docházelo nakonec k opa nému jevu ó jeho poklesu zap í in ý
p edev-ím odsunem N mc . Jako spojitá nádoba se pak jeví údaje za obchody a
flivnosti, kde sehrál je-t navíc vliv likvidace.

P íletý plán na léta 1949ó1953 byl p íjat Národním shromáfd ním dne
27.10.1948. Rychlým tempem strukturálních p em n v pr myslu se m lo dosp t
k základ m socialistické výstavby eskoslovenského hospodá ství. Zvítil mo-

¹⁷⁸ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 35ó36; SOkA Karlovy
Vary, fond ONV Nejdek, ka 88, inv. . 134, dvouletý plán pro vybudování správního okresu Nejdek; Budovatel,
8.11.1946, . 39, s. 2.

¹⁷⁹ Tamtéř, 2LP za m síc prosinec 1948; Tamtéř, výsledky dvouletky za jednotlivé m síce roku 1947 a 1948;
Tamtéř, tvrtletní hlá-ení plánovacích podklad za I. a III. tvrtletí.

ekonomice (centrální direktivní plánování). Dávkou a nárůstem kapacity těžebního průmyslu. Stranou však zůstával spotřební průmysl (rostla poptávka po potravinách a jiném zboží). Počet soukromých firemnostenských podnikatelů, obchodů a řemesel se zredukoval.¹⁸⁰ Vesnice byly postiženy násilnou kolektivizací (zakládání jednotných zemědělských družstev na základě zákona z 23.2.1949). Rozvíjela se dobrovolná pracovní iniciativa (údernické hnutí).¹⁸¹

V nejdeckém okrese se vedly diskuse o kolektivizaci a sportu (zabezpečení, opravy nebo novostavby kolektivních a těžebních závodů za řízení odborné rady (textilní a vlnářské)). V rámci bytového fondu se pamatovalo na opravu 280 bytů, na demolice nevhodných objektů bydlení, vznik zemědělských staveb (stáje pro jatky, stodoly), rozšíření sítě vodovodů a kanalizací.¹⁸²

Dobové noviny se doslova plnily informacemi o úspěšném plnění plánu, jmeny úderníků, závazcích v socialistickém soutěžení a úsporách v provozu. V případě nesplnění požadavků se dostávalo na titulky vysvětlování neúspěchu na stránkách tisku.¹⁸³

7.5 Horské pastvinářské družstvo

Jak bylo již nastíněno, zemědělské osídlování se nestalo doménou Nejdecka a skončilo zhruba s počátkem roku 1946. Poněvadž byla velká část konfiskované nemovné půdy k dispozici, vedla se jednání o ustavení horského pastvinářského družstva (HPD), jež by obhospodařovalo jak živočišnou, tak rostlinnou výrobu.

Zárodkem existence HPD byla ve skutečnosti událost ze srpna 1946, kdy následkem probíhajícího odsunu Němců se zadrželo 910 kusů dobytka v bývalém zajateckém táboře v Týněch (tehdy vlastně Schindelwald). Čtvero

¹⁸⁰ Mnohočetnost firemností ubylo během prvního plánu o 80 %.

¹⁸¹ Rataj, J.: KSČ a Československo I. (1945-1960), c.d., s. 132-137.

¹⁸² Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek, c.d., s. 36-37; SOkA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, ka 88, inv. č. 134, plánový plán okresu Nejdek.

¹⁸³ Jeden náznak o budovatelském úsilí zaměstnanců nejdeckého Kovolisu je uveřejněn v příloze.

ek nechán napospas v-ém vliv m. Velikost past-
v Týndelové se postupn rozr stala do okolí a
v roce 1947 zahrnovalo druffstvo tyto obce ó Bernov, H ebe ná, Krásná Lípa,
Lesík, Milí e, Nové Hamry, Rudné, Týndelová a Vysoká Pec. Strojní stanice za-
ala plnit své poslání od podzimu 1946. Roku 1946 se druffstvo zaslouffilo o
sklize na okresu a chov dobytka, posléze se její innost zam íla i na organizaci
zem d lské výroby. Z dvodu nedostatku zam stnanc byly po ádány výpomoci
brigádníky, i p esto se v-ak nezabránílo zredukování osevního plánu oproti p e-
de-lému roku 1945/1946 z 1.800 ha na 1.300 ha.

Dodávky, jeff byly stanoveny pro nejdecký okres, nebylo moffné plnit. Jen
za rok 1945 dosáhlo krmné obilí 72 % a chlebové 66 % úsp -ného pln ní.

Velmi z eteln se na Nejdecku projevoval ústup zem d lského hospoda-
ení. Sniflovala se míra obd lávání, zbytek p dy byl p edán k zalesn ní. Nadále
existovaly drobné podniky, které se ale za vlny znárodn ní dostaly pod JZD.¹⁸⁴
Pozd jí eskoslovenské státní statky¹⁸⁵ p evzaly pozemky Horského pastviná -
ského druffstva.¹⁸⁶

8. Tragický konec Franti-ka Rajmana

8.1 ffivot Franti-ka Rajmana od narození po rok 1945

Franti-ek Rajman se bezpochyby za adil mezi v d í osobnosti m sta Nejd-
ku v prvním povále ném období, jeho jméno je téff spjato s jeho krátkým p ed-
vále ným p sobením. A koliv nikde k n mu dosud nebylo publikováno nic ob-
-írného, je tedy z ejmé, ff se po n kolika desetiletích dostávají na povrch in-
formace rázu spí-e legendárního í smy-leného a je nutné se s nimi zabývat a
kriticky je postavit do zrcadla doby. Domnívám se, ff nebude zcela od v ci p i-
blíffit jeho ffivot od po átku.

¹⁸⁴ Více k tomuto tématu v p edcházející podkapitole.

¹⁸⁵ Jiná forma kolektivizace zem d lství.

¹⁸⁶ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek í , c.d., s. 62665.

ové Dvory u Kutné Hory, kde p i-el na sv t
obecné a m – anské –koly absolvoval U itelský
ústav v Kutné Ho e v letech 1913ó1916. V lednu 1919 se objevuje v Ko– anech
u Teplic jako zastupující u itel na eské obecné –kole, od íjna téhoř roku na
m – anské –kole. Roku 1925 se definitivn stává odborným u itelem.

Dne 15.ledna 1935 byl p e azen do ú adovny inspektora státních národních
–kol v TeplicíchóTMánov do funkce tajemníka. Dnem 1.zá í 1936 byl ustanoven
editel m – anské –koly v Nejdku a zároveň byl pov en správou státní
–koly obecné. Jeho jméno se téř objevilo na kandidátce eské volební skupiny
pro volbu do obecního zastupitelstva, které se v Nejdku uskute nilo dne
12. ervna 1938, nicmén e-i v politickém m ení sil neusp li. Následný ne-
klidný vývoj, který vyústil pu em henleinovc 12.zá í 1938, zap í inil odchod
obyvatel eské národnosti do vnitrozemí, mezi n pat il editel Rajman. Ode-el
do Lou en na Nymbursko, kde vyu oval na tamní m – anské –kole od 15.pro-
since 1938. Z u itelského sboru ode-el po letních prázdninách 1939 a zamí il na
m – anskou –kolu chlapeckou do Nymburka, v níř vyu oval afl do jara 1945.¹⁸⁷
V prosinci 1943 se stal p ekladatelem ve Ve ejné osv tové sluffb (um l hovo it
plynn n mecky).¹⁸⁸

8.2 Rajmanovo p sobení v Nejdku (1945ó1946)

Do Nejdku zamí il ihned v kv tnu 1945¹⁸⁹ jakořto zmocn nec MTMAO a p i-
nesl s sebou pov ovací listinu MTMAO, m l nést zdeř-í kulturní řivot. V nářni
práce m l otevírání eských –kol v okrese, první z nich ó nejdecká byla slav-
nostn otev ena dne 17. ervna 1945.¹⁹⁰ Vedle toho se postaral o první vlnu osíd-

¹⁸⁷ SOKA Nymburk, fond MTMCh Nymburk, Kronika obecné a m – anské –koly chlapecké v Nymburce 1918ó
1940, 1945ó1948, s. 247; fond OaMTMLou e , Kronika obecné –koly na Lou eni 1904ó1940, nestránkováno;
SOKA Karlovy Vary, fond MTM;Kronika eské men-inové –koly v Nejdku 1919ó1938, nestránkováno.

¹⁸⁸ AMV Praha, fond VOS, sign. 44ó1658/479, osobní list Franti-ka Rajmana.

¹⁸⁹ V archivních dokumentech je uvád no datum 22.kv tna 1945 (SOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejdek, ka 3,
inv. . 41, Evidence obyvatel), které se shoduje se vzpomínkami Václava Strouhala: AMÚ Nejdek, Kronika m s-
ta Nejdku, I. díř, c.d., s. 272.

¹⁹⁰ Blíře kapitola Realita doby v povále ných m sících.

Byl politicky angažován v Komunistické straně. V roce 1945 se stal předsedou Místní správní komise (dále MSK).¹⁹¹

V srpnu 1945 se v Nejdku ustavila místní organizace KSČ, jejím předsedou byl zvolen právě František Rajman. Komunisté jako první straníci na Nejdecku založili svoji pobožnost.¹⁹² To se vymyká na kterém, v souvislosti rozšíření ujícím se názorem, že komunisté měli v Nejdku svůj úřad až v roce 1948. Tato politická frakce by tedy shovívavě trpěla ve svém okolí ostatní stranické kanceláře a její od roku 1945, aniž by nedisponovala svojí vlastní? Díky prokazným archivním materiálům a literatuře je možné zcela jistě zahrnout tyto závěry. František Rajman byl zkrátka jedním z hlavních představitelů KSČ na Nejdecku a nelze si po jisté době namalovat, že v této straně nikdy nebyl a že šel tam zadílati doba.

V průběhu jeho krátkého poválečného působení sepsal dvě útlé publikace o Nejdku – Zaínáme český život v Nejdku a Slavnostní otevření školy v Nejdku 17.VI.1945, jež byly obě vydány v roce 1945.

František Rajman byl nesmírně oblíben mezi lidmi, což deklarují jak vzpomínky pamětníků, tak rovněž úryvky z nejdecké kroniky. Rajman *šel byl velmi optimistický, vždy ochoten s úsměvem vyvést každou těžkost a nepřijemnost, vzorný budovatel, velkorysý plánovatel šel.*¹⁹³

8.3 Okolnosti jeho úmrtí, Rajmanova vyhlídka

Nečekaně a náhle. Tímto slovy by se dal charakterizovat jeho odchod v únorových dnech 1946. V pátek 22.února ukončil svůj život v lesní chatě na

¹⁹¹ V dostupných materiálech Národního archivu v Praze (NA) nebyly nalezeny žádné informace, jež by deklarovaly jeho aktivitu na poli zmocnění MČO a dobu, od kdy byl členem KSČ. Lze tedy soudit, že se jím stal až v roce 1945, nebo v jejím výše zmíněných komunálních volbách v roce 1938 kandidoval za českou volební skupinu (i když KSČ se volala v Nejdku účastnila). Tomu by nasvědčovaly též dochované dokumenty kartotéky členů KSČ z let před druhou světovou válkou v NA Praha (byly pořízeny až po roce 1945), v nichž jeho jméno není zaneseno.

¹⁹² Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejedek ..., c.d., s. 32. Dále se k této problematice vrací v oddíle Realita doby v poválečném období.

¹⁹³ Vzpomínky Jofky Šperlíka: AMÚ Nejedek, Kronika města Nejedek, I. díl, c.d., s. 282.

¹⁹⁴ Vzhledem k nepříznivému počasí (někde by byl Rajman nalezen až za dva dny po svém hledání) o 22. února.¹⁹⁵ Pamětník Karel Linda¹⁹⁶ k tomu připomíná: *šp edseda Rajman nepřišel do práce jifi 21. února, jeho manželka neměla žádných zpráv a ani následující den nebylo po něm žádných stop a bylo zahájeno pátrání. (í) Asi před jedenáctou hodinou dopoledne byl nalezen ve své lesní chatě mrtev. Ležel převrácen od stolu na znak, pušku přes sebe.*¹⁹⁷

Vzpomínky Věry Týmkové, která ho osobně velmi dobře znala, také neodkrývají tajemnost této události: *š Byla to nejdecká tragédie. Vinu na jeho smrti nesla smlka komunistů z Okresního národního výboru¹⁹⁸ v elešp edsedou Eming[e]rem. (í) Potom druhý den se srotil celý Nejdek před ONV s tím, aby Eminger vystoupil na balkon a osvětlil smrt Rajmana. Vylezl na balkon bílý jak křída a přisahal při nenarozeném dítěti, že není vinen Rajmanovou smrtí. (A představte si, že dítě po narození zemřelo, jeho paní se nervově zhroutila a dala se s ním rozvést.)¹⁹⁹ Rajman zanechal poslední dopisy rodině, Ecksteinovi, Slavičborovi, mému tátovi a mně.*²⁰⁰ Skutečně důvod, pro který Rajman spáchal sebevraždu, není dodnes objasněn. Existuje však řada dalších motivů. Jak již bylo napsáno výše, za smrt mohla nést odpovědnost šskupina komunistů z OSK, o ní zastoupené další strany disponovaly méně rozhodnými funkcemi, budova

¹⁹⁴ M Ú Nejdek, Sterbematrik der Stadt Neudek 1942-1949, list 83, kde je zapsán latinský text přímý úmrtí (Suicidium vulnus sclopetarium cordis), což se shoduje se vzpomínkami Karla Lindy, který konstatuje, že ml předsedou Rajman prostřelené srdce ránou z vlastní lovecké pušky. Linda, K.: Moje vzpomínky. Tragická smrt prvního předsedy MSK šhospodářského města Frantička Rajmana. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 4, s. 15.

¹⁹⁵ Jmenovitě se jednalo o lékaře MUDr. Ecksteina a pracovníka OSK p. Samuela. Pánek, Z.: Nevyjasněná smrt Frantička Rajmana. In: Nejdecké radniční listy, 2002, . 12, s. 5.

¹⁹⁶ Tehdejší úředník Místní správní komise v Nejdku.

¹⁹⁷ Linda, K.: Moje vzpomínky. Tragická smrt prvního předsedy MSK šhospodářského města Frantička Rajmana. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 4, s. 15.

¹⁹⁸ Správně jde o Okresní správní komisi, ONV fungoval až po květnových volbách 1946 (1. schůze rady ONV se uskutečnila 16.7.1946. Viz kapitola Na cestě k únoru 1948.

¹⁹⁹ Doposud se tato poněkud podivná událost nepodařilo potvrdit ani vyvrátit. Ani v dobových matrikách (uložené na Městském úřadu Nejdek) není zaznamenán žádný údaj, který by se vázal k dítěti s příjmením Emingerová.

²⁰⁰ Pánek, Z.: Nevyjasněná smrt Frantička Rajmana. In: Nejdecké radniční listy, 2002, . 12, s. 5. Co se týče dopisu na rozloučenou, pan Linda uvádí ve svých vzpomínkách, že Rajman nezanechal dopis ani své manželce, ani rodině, s nikým se nerozloučil, což si proti němu slovy Věry Týmkové. Blíže: Linda, K.: Moje vzpomínky. Tragická smrt prvního předsedy MSK šhospodářského města Frantička Rajmana. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 4, s. 15.

komunist . K tomu se přidávají možné neshody
manfelského svazku. Pokud jde o nátlak z vedení
OSK, mohlo by zaznít, že eventuálním sporem mezi Emingerem a Rajmanem se
mohlo stát téma připraveného odsunu Němců . Zmíní uje se Emingerova snaha,
aby všichni Němci bez rozdílu opustili někoslovenské území (Sudety), zatímco
Rajman chtěl pozdrflet ně mecké specialisty, vedoucí pracovníky a mistry afl do
posledních odsunů , měl kontakty s ně meckými antifašisty, zdejší poměry velmi
dobře znal i díky předválečnému pobytu.²⁰¹ Vzhledem k archivním dokumentům
a literatuře je zřejmá nejpravděpodobněji, že neudržel blížící se manfelský roz-
hodnutí nebyl v té době chválen, vyjádřil možná touto předčasnou smrtí případné
zklamání z poválečného vývoje). Pamětník František Horných uvádí, že byl do-
konce za kritiku Josefa Vissarionoviče Stalina předsedou Rajman perzekvován.²⁰²

Zřejmá nebylo započatí vyšetřování případu smrti.²⁰³

V sobotu 23. února proběhla v kanceláři tajemníka MSK mimořádná schůzka
rady, která byla zahájena uctíváním památky tragicky zesnulého předsedy MSK.
Zároveň bylo usneseno vypravit pohřeb na náklad MSK a byly projednány jed-
notlivé záležitosti pohřbu, které byly jednohlasně schváleny. V usnesení se roz-
hodla rada jmenovat Františka Rajmana *šprvním předstním občanem města Nejd-
ku a diplom o jmenování vložit mu do rakve.*²⁰⁴

²⁰¹ Týfl: Moje vzpomínky. Tragická smrt prvního předsedy MSK šhospodáre m staš Františka Rajmana. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 5, s. 17. O neskrývané Emingerově nenávisti vůči Němcům se zmíní uje taktéfl Jaromír Fialud. Fialud, J.: Jedeme domů . In: Nejdecký zpravodaj. Zvláštní číslo š50š, c.d., s. 28.

²⁰² Horných, F.: Váflený pane starosto! In: Nejdecký zpravodaj. Zvláštní číslo š50š, c.d., s. 27. Nejsem přesvědčen o tom, že by Fr. Rajman veřejně negativně hovořil o J.V. Stalinovi v době, kdy bratrství se slovanskými národy nemělo tendenci být pokřiveno. Nevhodná slova o Sovětském svazu, jakořto nejvšší spojenci, nebylo snadné vyslovit. Uitel a později funkcionář ONV Joflka Třperlík uvádí, že byl Rajman úmyslně předčasně vyšetřován pro domnělou šinnost proti SSSR za 2. světové války. Blífl: Vzpomínky Joflky Třperlíka: AMÚ Nejdek, Kronika města Nejdka, I. díl, c.d., s. 283. Tehdejší tisk mluví o Rajmanovi jako o komunistovi v nejlepším slova smyslu, o statečném obhájci socialismu, o soudruhovi. Více: Budovatel, 8.3.1946, . 4, s. 3.

²⁰³ Nepodávají o tom totiž řádné zprávy ani denní tisk, ani dokumenty v archivech (AMV Praha, AMV Brnoš Kanice). Vyšetřovací spisy se však nemusely dochovat a mohly být již v minulosti skartovány.

²⁰⁴ ŠOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejdek, kniha 1, Zápisy ze schůzí rady MNV.

rá 26.února 1946 o 15.hodin a sloužil ho páter
etný smute ný pr vod v ele s poh ebním vo-
zem zapo al cestu na nám stí a sm oval na místní h bitov, jak to p iblifují fo-
tografie v p íloze. Byl pochován do hrobky n kdej-ího editele nejdeckých flele-
záren Franze Eisenmanna v jifní ásti h bitova.²⁰⁶

V ned li 23.února 1947 na 9.hodinu bylo naplánováno odhalení pam tní
erné mramorové desky na tzv. Rajmanov vyhlídce,²⁰⁷ kde po as svého flivota
rád sedával a vyhlířel na m sto. Text na desce zn l šBratru bratrem, sest e sest-
rou budemeo, dále jeho jméno, narození a úmrtí. T chto p t slov se objevilo téřl
na smute ním oznámení.

Kámen, do n hořl byla deska zasazena, údajn pochází z nedalekého Goe-
thova pomníku, jenřl byl odhalen v roce 1932. Po jeho odstran ní (v roce 1945
p i vln sesazování pam tních desek a pomník ve m st) a po Rajmanov smrti
byl tento kámen otesán a p esunut o desítky metr vý-e ke zmi ovanému místu.
Lze se právem domnívat, ře kámen z Goethova pomníku je skute n tím kame-
nem, který byl umíst n na Rajmanovu vyhlířku. Nahrávají tomu dv skute -
nosti. Jedna se týká dal-ího osudu p vodního kamene, který v povále ných le-
tech jifl nestál na svém míst . Zmizel, aniřl by se o to n kdo z eské strany hlou-
b ji zajímal. Ta druhá bere v úvahu fakt, ře v tehdej-í dob bylo velmi technicky
náro né dopravit tento valoun na K ířlový vrch ze vzdálené lokality, kdyřl zrovna
blízko tohoto místa se zrovna nachází zbytek bývalého pomníku n meckého
básníka.²⁰⁸

Není mořné s jistotou potvrdit, kdy p esn do-řo k likvidaci pam tní desky
Franti-ka Rajmana. M řleme soudit, ře k zániku do-řo n kdy za átkem 50.let

²⁰⁵ M Ú Nejdek, Sterbematik der Stadt Neudek 1942ó1949, list 83. Smute ní oznámení je p eti-t no: Linda, K.:
Moje vzpomínky. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 2, s. 14.

²⁰⁶ Lienert, G.: Aus vergangenen Tagen. In: Neudeker Heimatbrief, c.d., 2005, . 5, s. 12.

²⁰⁷ Pojmenované místo je situováno na jifním svahu K ířlového vrchu v Nejdku.

²⁰⁸ Pan Linda neup es uje, odkud pocházel kámen na Rajmanovu vyhlířku, stroze uvádí jen potíře s dopravou a
posléze otesání kamene, protoře ho dva páry tařných koní nemohly utáhnout. Blíře: Linda, K.: Moje vzpo-
mínky. Tragická smrt prvního p edsedy MSK řhospodá e m stao Franti-ka Rajmana. In: Nejdecký zpravodaj,
1992, . 5, s. 17. Informace o následném vyuffití Goethova kamene p iná-ř pam tník z n mecké strany Gerald
Lienert. Blíře: Lienert, G.: Aus vergangenen Tagen. In: Neudeker Heimatbrief, ro . 57, 2005, . 5, s. 12.

Rajmanová²¹⁰ se synem Romanem se odst hovala Roman Rajman se v noval profesionáln loutko-
vému divadlu a pozd ji emigroval do ciziny, cofi se mohlo stát záminkou pro odstran ní desky. Ov–em d vod není prozatím známý.²¹¹

Osobnost Franti–ka Rajmana nám p iná–í detailní pohled na sledované období. Jist se naskytá otázka, jakým sm rem by –el jeho flivot po únoru 1946. Musel by se rozlou it s k eslem p edsedy MSK po volbách 1946? Jak by se zachoval po únorovém p evratu v roce 1948? Podobných nám t je v–ak jist mnoho, nicmén dohady o tom, co by následovalo, jsou jen hypotetického rázu.

Jeho úmrtím se uzav ela jedna etapa povále ného období. Pot eba nového p edsedy m sta se vzáp tí e–ila na mimo ádné sch zi MSK dne 2.b ezna 1946, kde byl jím v t–inou hlas zvolen Stanislav Licek.²¹²

9. Na cest k únoru 1948

9.1 Kv tnové volby do parlamentu 1946

P esn rok po dramatických p evratových událostech prob hly 26.kv tna 1946 v eskoslovensku první povále né parlamentní volby (a jak se pozd ji ukázalo, na dal–ích 44 let poslední, založené na demokratických principech). Rozhodovaly o ur ujícím vývoji zem , o rozd lení mocenských pozic. P inesly tak vít zství komunistické stran (ta získala v eských zemích 40 % hlas , celorepublikov pak 31 %). Na druhém míst skon ila národn socialistická strana s více neff 18 % hlas , t etí se umístila lidová strana (necelých 16 %), v záv su

²⁰⁹ Pam tník pan Dietrich (1936) p ipomíná, ff deska byla zanedlouho (asi na p elomu 40. a 50. let 20.století) jist jednou moffná dvakrát po–kozena.

²¹⁰ Na parte bylo napsáno jméno Milu–e, naopak v matrice úmrtí za rok 1946 stojí Anna (téff i v jiných materiálech).

²¹¹ Toto je navíc komplikováno tím, ff dosud nedo–lo k navázání kontakt s Romanem Rajmanem (nar. 1928), pokud je–t flije, p ípadn s jinými p íbuznými. Kámen na Rajmanov vyhlídce p eflil desítky let a v roce 2002 byla na n j instalována nová pam tní deska. O znovuobnovení se postarali lenové Místní organizace KS M.

²¹² SOkA Karlovy Vary, fond MNV NejdeK, kniha . 1, 2.3.1946, zápisy ze sch ze rady 1946.

strana (14 %) a poslední sociální demokracie (s
voleb zú astnily dv strany ó Strana práce a Strana
slobody, jeff ob nedosáhly ani jednocentní hranice. Formou odevzdání
prázdných volebních lístk (šbílé lístkyõ) se vyjád il p ípadný nesouhlas
s navrhovanými stranami, –lo o b flný demokratický prvek. Výsledky voleb byly
p ijaty funkcioná i stran r zným zp sobem.

Omezená parlamentní demokracie tzv. t etí republiky (1945ó1948) totiffl
nepovolovala –est politických subjekt (agrární, slovenskou udovou stranu a ji-
né), které zap í inily na sklonku 30.let Mnichov a rozbití eskoslovenska. Pod-
statn se roz-í il voli ský potenciál, pasivní volební právo bylo sníffeno z 21 na
18 let, do voli ských seznam pat ily jen osoby eské, slovenské nebo jiné slo-
vanské národnosti. P edvolební kampa byla zahájena jiffl v lednu 1946 a zá-
rove v ní docházelo k nevybíravé afl ostré konfrontaci politických seskupení.
Ve skute nosti byla porevolu ní doba nad–ení a ideál dávno za zenitem svého
trvání a nyní se op t vedly váffné diskuse o kaflodenních problémech a staros-
tech.

Blok politických stran tzv. Národní fronty (NF, s nep ipu–t ním jakékoliv
opozice) existoval i po tomto v–eobecném m ení sil, ale za ínaly se v n m do-
stávat na povrch záleffitosti protich dného charakteru. Napadání jiného politic-
kého uskupení se stávalo velmi astým nejen v komo e parlamentu, nýbrff i na
stránkách tisku i na p d regionální stranické reprezentace.²¹³

9.2 Regionální výsledky voleb v roce 1946, ustavení MNV a ONV

V pohrani ních oblastech dosáhli komunisté nejlep–ího volebního ukaza-
tele (v Karlovarském kraji 52,3 % hlas). V okrese Kada odevzdalo hlas KS
p es 62 % voli , nejmén jich získali v karlovarském okrese ó 43,7 %. Nejdec-
ko se za adilo svými 54,3 % p ibliffl do st edu t chto hodnot a zdej-í výsledky

²¹³ Kaplan, K.: Nekrvavá revoluce, c.d., s. 57664; Vykoupil, L.: Volby v kv tnu 1946. In: eskoslovensko na
rozhraní dvou epoch nesvobody. Sborník z konference k 60. výro í konce druhé sv tové války, Praha 2005, s.
168ó174.

řádek za kraj. Ve volebních místnostech bylo
hlasů. Komunisté obdrželi 1.410, národní so-
cialisté 606, sociální demokraté 412 a lidovci 159 hlasů. Bílých lístků se za celý
okres spočítalo deset.

Sympatie k tomu kterému politického uskupení je zřejmá i z konkrétních
výsledků za obce nejdeckého okresu. Ve 12 lokalitách okresu (menší obce byly kvůli
svému nízkému počtu voličů zařazeny ke vztáhlým okrskům) se komunisté radovali
z vítězství v osmi případech. V Abertamech, Potůčkách a Poušticím-li převahu
národní socialisté, v Nových Hamrech vyhráli pro změnu sociální demokraté.
Jestliže shrneme celkový počet hlasů, který dosáhl nekomunistický blok, zjis-
tíme, šlo se k nim přikláněla plná polovina obcí (Abertamy, Horní Blatná, Nové
Hamry, Potůčky, Pouštic a Přebuz).²¹⁴ Za příčinu volebního neúspěchu KS
v těchto okrscích je možné hledat ve složení obyvatelstva včetně jeho pracov-
ního uplatnění. Převládající zemědělské oblasti Týndelové a Fojtova se hlásily ke
KS, zato Abertamy se silnou tradicí výroby rukavic a přehránil Potůčky nao-
pak k národním socialistům. V Nejdku zafířila KS veliký triumf, protože právě
zde byla široká základna jejich příznivců především z řad dřívějších a vysoce po-
stavených úředníků (MSK, OSK, ústřední podniky). Národní socialisté a lidovci
nalezli své hlasy u živnostníků a u kterých zaměstnanců veřejné správy. Soci-
ální demokraté se opířali hlavně o členy odborových organizací.²¹⁵

Volební klání se promítlo ve složení okresních a místních národních vý-
borů. V následujících týdnech po volbách se uskutečnily zahajovací schůzky no-
vého MNV (respektive MSK) v jednotlivých obcích okresu. Ustavilo se 6 MNV
a 17 MSK, které čítaly dohromady 250 členů (na KS připadlo 132, na SNS

²¹⁴ Toms, J.: Karlovarsko na cestě k únoru 1948 (Úvod do problematiky dřívější této oblasti v letech 1945-1948).
In: K dřívější Karlovarsku. II. díl historického sborníku Vám, kteří přicházíte. Karlovy Vary 1968, s. 118-122;
Jednota, 1.6.1946, č. 11, s. 2. Souhrnný přehled výsledků voleb za nejdecký okres je podán v příloze.

²¹⁵ K politické skladbě voličů v samotném městě Nejdku jsem dospěl po výzkumu archiválií, které pocházejí
z doby před květnem 1946 a uvádějí jmenovitě přehled zástupců politických stran v rámci jejich zaměstnání. Blí-
žně: SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdeček, ka 22, inv. č. 47, spisy jednotlivých obcí týkajících se členů MSK.

í 10 len). Z celkových 23 p edsed na okrese
edy.²¹⁶

Dne 15. ervence 1946 zahájil innost ONV, jeho p edsedou se stal Josef
Mperlík, 1.místop edsedou Ing. Ferdinand Dörfler, druhým Dr. Josef Zden k a
t etím Franti-ek Mankota. Mezi uvedenými p edstaviteli okresu m la stranicky
navrch KS (2 mandáty), po jednom si rozd lili národní socialisté a sociální
demokraté. Celkov m la rada ONV sedm len (4 za KS , 2 za SNS a 1 za
SSD), plénium ONV zahrnovalo celkem 20 osob (11 za KS , 5 za SNS, 3 za
SSD a 1 za SL). O den pozd ji se projednávalo na rad ONV personální za-
stoupení v-ech sedmi referát a -esti komisí. P ísedícími rady byli prohlá-eni
p ednosta ú adu JUDr. Augustin Petro a zapisovatel Jaroslav Janota.²¹⁷

Ustavující sch ze nov vzniklého MNV v Nejdku prob hla 30. ervna
1946. P edsedou MNV byla zvolena dosavadní hlava m sta ó pan Stanislav Li-
cek. K eslo prvního nám stka p edsedy získal Jan Dvo ák a druhým nám stkem
se stal Tomá-Coufal. Vedení m sta bylo tedy politicky pln rozlofeno mezi t i
strany ó komunistou, národn socialistickou a sociáln demokratickou. Plénium
MNV disponovalo celkov 36 leny (komunisté m li 22, národní socialisté 7,
sociální demokraté 5 a lidovci dva leny) a rada se skládala z 12 osob (KS zde
m la op t p evahu ó 7 lidí, zato SNS a SSD po dvou a SL po jedné osob).
Rovn fl do-lo na MNV ke z ízení referát a komisí.²¹⁸

9.3 P edúnorové a únorové události roku 1948, ak ní výbory

innost MNV po volbách 1946 se musela potýkat s n kterými p ípady vzá-
jemné konfrontace, p edtím, jak se vysloven mnohde uvádí, nedocházelo ke
konflikt m uvnit stran NF. Hlasování o bodech programu bylo jednotné. Jisté

²¹⁶ Toms, J.: Karlovarsko na cest k únoru 1948 (Úvod do problematiky d jin této oblasti v letech 1945-1948).
In: K d jinám Karlovarska í , c.d., s. 119-120.

²¹⁷ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdk í , c.d., s. 35. Autor uvádí v této dí-
plomové práci jako 2.nám stka Dr. Josefa Zde ka, v poznámce odkazuje na zápisy ze sch ze rady ONV, kde se
v-ak nemluví o obsazení pozic nám stk , konkrétn o tomto muffi. Dobové periodikum se zmi uje o slofení no-
vého ONV a 2.nám stkem je jmenován Josef Tome-. Budovatel, 26.7.1946, . 24, s. 3.

²¹⁸ SOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejdk, kniha . 1, 30.6.1946, zápisy ze sch ze rady MNV.

žáhy projevovat, jakmile p i-la e na n které ce-
h zi rady MNV dne 8.zá í 1947 se projednávala
v c milioná ské dan a zadavatel návrhu se snažil o to, aby ze sch ze byla za-
slána souhlasná rezoluce vlád , pofladující její zavedení. Naproti tomu se vy-
slovili jiní zástupci rady (t sná men-ina), kte í trvali na odlofení této otázky do
p í-tí sch zky, cofil se po dlouhých peripetiích také stalo.²¹⁹

Únorové události roku 1948 znamenaly pro eskoslovensko zásadní vý-
vojový zlom. M síce trvající vnitropolitická krize (spory o Bezpe nost, stra-
nické provokace) byla ukon ena p evzetím moci komunistickou stranou.
V pátek 20.února 1948 podalo 12 nekomunistických ministr z celkových 26
len vlády demise. Ú elem se m l stát pád celé vlády a v blížících se parla-
mentních volbách m lo dojít k zastavení mocenských snah KS . Jenomže ko-
munisté zaktivizovali stranu a mobilizovali lidové masy. Od 21.února se zaklá-
daly ak ní výbory (AV)²²⁰ na v-ech úrovních spole enského a politického fi-
vota, zcela pod ízené zám r m a v li KS .

Zvy-ující se tlak komunistického e-ení krize (nová vláda dopln ná o leny
z okruhu Klementa Gottwalda), podporované celorepublikovou jednohodinovou
generální stávkou 24.února a rezolucemi, se zavr-il 25.února, kdy prezident Dr.
Edvard Bene- p ijal demise ministr a otev ela se tak cesta k obrozené vlád
NF, v nífl byli zastoupeni jen minist i oddaní komunistickým ideál m.

eskoslovensko tak následovalo jasným krokem dal-í evropské zem (Bul-
harsko, Polsko, Rumunsko), v nichfl se utvá ely prosov tsky zam ené vlády.
Ve-keré demokratické principy v nich byly potla eny (stranická pluralita, svo-
boda vyznání, slova, tisku atd.) a ve skute nosti se uplat oval jen jediný moflný

²¹⁹ SOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejdek, kniha . 1, 8.9.1947, zápisy ze sch ze rady MNV.

²²⁰ Tyto orgány z lidu, které se skládaly v rtivé v t-in z len KS . Prvo adým cílem t chto výbor bylo od-
stranit ty osoby z vedoucích post ve správ , -kolství, ú adech, Sboru národní bezpe nosti a jinde, které zaujaly
šnep átelský postoj proti lidov demokratickému z ízení. Jednalo se o lidi, kte í m li kritický pohled ke KS
nebo byli finan n dob e zaji-t ni. V konkrétních p ípadech asto docházelo k vy izování osobních ú t mezi
jednotlivci.

podřízeny ekonomické, sociální, kulturní a jiné

Napjatý politický vývoj byl sledován i v Nejdku, kde se v dopoledních hodinách 22. února uskutečnila městská schůzka ze místní KS, téhož dne od 14. hodiny se konala v Lidovém domě²²² její vešná schůzka, na níž byla hodnocena politická situace tajemníkem ONV Josefem Duškem.²²³

Generální stávkou v závodě Kovolisu se zúčastnilo asi 450 zaměstnanců, jen ti lidé provokativně odešli před jejím začátkem ze závodu. Tímto způsobem ozbrojené Lidové milice (9 důlníků a 4 úředníci) nemuselo zasahovat.²²⁴ V Nejdecké esárně vlny probíhala stávka dle stojně, přidalo se k ní přes tři tisíce pracovníků. Ještě před únorem 1948 tam probíhala istka na vedoucích postech, o musel odejít editel Jindřich Malát (inklinoval k národním socialistům). V závodě se za několik sice postavili příznivci z nekomunistických stran, ale i přes tento fakt byl donucen k odchodu, komunisté v závodě posilovali své pozice a únor 1948 mohli dá se říci, pod kontrolou.²²⁵

*Š Únorové události byly přijaty místním obyvatelstvem vcelku kladně a nedošlo k žádným výstřelkům jiných politických stran.*²²⁶ Jiná politická uskupení neměla ani šanci na něco podobného v obec pomýšlet, nebo vše měla pod kontrolou místní stanice Sboru národní bezpečnosti, řízená zdejšími komunisty.

V týž den došlo k založení Okresního akčního výboru NF, jenž poprvé zasedal 26. února a seskupoval členy KS a SSD. Do jeho složení se dostal Jaroslav Týmic, předseda místní organizace KS. V programu si výbor předsevzal o istu pohraničí od veškerých podvrtných a reakčních živlů, zvýšení pracov-

²²¹ Podrobně se únoru 1948 v etn jeho souvislostí vnuje: Kaplan, K.: Nekrvavá revoluce, Praha 1993; P t kapitolo únoru, Brno 1997. Politikou v sousedních zemích a formování sovětského bloku se zabývá: Nálevka, V.: Světová politika ve 20. století (I), Praha 2000, s. 216-224.

²²² Dnešní kulturní dům v ulici Závodu míru.

²²³ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek, c.d., s. 37.

²²⁴ Cvinger, J.: Vzpomínky na únor 1948. Únorové události v závodě Kovolisu. In.: Nejdecký zpravodaj, 1983, . 2, s. 12-13.

²²⁵ Förster, V.: Vzpomínky delegáta. Nejdecký zpravodaj, 1983, . 2, s. 13-14. Celé znění obou těchto článků bylo podruhé v únorovém čísle Nejdeckého zpravodaje roku 1988.

²²⁶ Horáček, J. o Macháček, F. o Týrkán, J.: První pokroky nového života v Nejdku po r. 1945. In: Sborník k 40. výročí lidového hnutí, c.d., s. 287.

ní dvouletého plánu. Dále byl přijat návrh, aby v těchto případech přestalo mluvit na mečky a pořadová se utvoření a posléze –kolení závodních lidových milic. Dále se vypracoval seznam osob (pojímal například učitelské, vedoucí úředníky, národní správce flivností a obchodní), kteří byli prošetřeni a eventuálně usvědčeni ze zločinů –meliny, –tvavých a protistátních čín, opilství, styku s Němci). Národní správcovství bylo následně odvoláno, u ostatních se rozhodovalo o vystoupení ze služebních míst, profesní degradaci v zaměstnání a vyhoštění do vnitrozemí.²²⁷

Místní akční výbory se ustavovaly dále v jednotlivých obcích. Devatenáct členů místního akčního výboru v Nejdku, jenž vedl Oldřich Vosecký, zastupovali vyslanci za podniky, úřady, odbory, politické strany a spolky.

Na pokyn akčních výborů se uskutečňovala šetření o činnostech, jejich příkazy se staly závaznými pro ONV, MNV a MSK, které musely bezvýhradně uposlechnout a vyhovět příkázům AV. Na 83. řádné schůzi rady ONV dne 1. března 1948 byl přečten dopis AV, v němž se neprodleně požadovalo odstoupení všech členů lidové a národně socialistické strany z pléna, rady, předsednictva a komisí ONV. Týkalo se to také jednoho nepohodlného sociálního demokrata. Uprázdňených křesel se chopili komunisté a jimi spátení sociální demokraté a odboráři. Na konci března zasedalo v šobrozeně (a de facto jednotvárné) radě 14 členů KSČ, 3 z nich byli za SSD, 2 za Revoluční odborové hnutí (ROH) a jeden za družstva. Složením vedení ONV se tak zbavilo soupeřící předseda a jeho první náměstek se angažovali v KSČ, další dva náměstci byli za ROH a družstva). Převratné změny v personální struktuře okresu byly dokončeny.²²⁸

Na předsednictvu MNV se přebíraly posty po lidových a národních socialistech, odvolání členů mělo velmi podobný průběh jako u ONV (dokonce ve stejný den

²²⁷ Tamtéž, s. 37638; SOA Plzeň, fond OAVNF Nejdk 194861949, ka 1, inv. č. 1, zápisy ze schůzí rady OAVNF.

²²⁸ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdk, c.d., s. 37639; SOkA Karlovy Vary, fond ONV Nejdk, kniha č. 4, inv. č. 4, 12.4.1948, zápisy ze schůzí pléna ONV.

bylo odvoláno 9 národních správce pro –patné
ou nespolehlivost.²²⁹

istky na v–ech úrovních prostupovaly celou spole ností. Pro–et ováním se nevyhnul ani u itel nábofenství Tomá– Coufal, kurátor eskobratrské církve evangelické v Nejdku a bývalý národní socialista. Na jeho osobu byly v p ti dopisech (od okresního velitele SNB, ze –kolství, í) prohlá–eny posudky, které deklarovaly jeho p ednosti (vlastenectví, záslužnou práci na okrese ó pé e o re-emigranty atd.). Posléze bylo ustoupeno z tvrdých pofadavk AV, který navrhol jeho p elofení do vnitrozemí.²³⁰ Po jisté odmlce se v dal–ích letech na n j vystup ovaly politické tlaky, afl v srpnu 1952 musel odejít do TĚ pánova u Olo-mouce.²³¹

Druhý vybraný p ípad se týká Bohuslava Linharta, administrátora ímsko-katolické fary v Nejdku. Ak ní výbory k n mu nem ly zpo átku fládné p ipo-mínky (v kv tnu a v zá í 1948), ale v m síci íjnu téhož roku se uvád lo, fle má –patný pom r k lidov demokratickému reřimu, vysloven reak ní. Tragická smrt²³² ve v ku nedoflitých 30 let dne 16.kv tna 1949 ho z ejm zachránila od pronásledování a vy–et ování, ke kterému se rychle schylovalo.²³³

Seznam nepohodlných obyvatel dosahoval neuv ítelných rozm r . Tyto ukázky o dvou nejdeckých ob anech p edstavují zlomek v–ech dochovaných posudk z oblasti. A koliv oba, jak dokládají pam tníci a archiválie, byli nesmírn oblíbení a vážení, neunikli perzekuci. Ufl jen skute nost jejich nábofenského p esv d ení a nekomunistické orientace byla vedoucím funkcioná m KS tr-nem v oku.

²²⁹ SOkA Karlovy Vary, fond MNV Nejde, ka 1, kniha . 2, 1.3.1948, zápisy ze sch ze rady MNV.

²³⁰ SOA Plze , fond OAV NF Nejde 194861949, ka 1, inv. . 2, spisy o u iteli Coufalovi.

²³¹ Vzpomínky pana Dietricha (1936) ze dne 13.7.2006; Vzpomínky Václava Uhlíka, nestránkováno.

²³² P í jízda na motorce se st etl na novohamerském flezni ním p ejezdu s projížd jícím vlakem, na míst byl mrtev. Tragickou událost dodnes p ipomíná pomní ek poblífl trat .

²³³ SOA Plze , fond KVNf Karlovy Vary 194761960, ka 78, inv. . 300, 12.5. a 25.9.1948, –et ení ve v ci Bohu-slava Linharta; Tamtéž, ka 78, inv. . 301, 17.10.1948, o postoji ímskokatolických duchovních v kraji; Kratochvíl, F.: Vzpomínka na tragickou událost p ed 57 lety. In: Nejdecké radni ní listy, 2006, . 5, s. 18.

ce nemocnice a stavu ve zdravotnictví

V období po roce 1945 se vedlo zástupci ONV a jednotlivých obcí nezm rné úsilí k zachování nejdecké nemocnice, která za-ti ovala zdejšímu obyvatelstvu dostupnou úroveň lékařské pé e. Pokud bereme v potaz ten fakt, že byla roz-í ena v této době onemocn ní r zného druhu a dosahitelnost nejbližší nemocnice v Karlových Varech představovala zejména v zimních měsících vážný problém, jevila se existence zdejšího nemocni ního zařízení jako nutná a fládoucí. Úplné zru-ení stávajících odd lení by tak jist p isp lo k odlivu obyvatel p edevším ve vysokohorském pásmu.

N kolik faktor , bezprost edn daných rokem 1945, se podílelo na následném osudu nemocnice. Kvalifikovaní lékaři MUDr. Penitschka a MUDr. Fläderer nebyli za azeni do organizovaného odsunu, byli považováni za specialisty a nadále se zde s nimi počítalo, av-ak v roce 1947 byli nuceni odejít do Německa, přestože se je ONV snažil udržet. Zemský národní výbor v Praze přislíbil za MUDr. Plitzku, jenž odsud odešel o rok později, náhradu, která ale nedorazila. Dále zde konali slufbu MUDr. Schneider (m l na starosti Krásnou Lípu s okolím), který byl odsunut do Německa, a MUDr. Pfeifer.²³⁴

Již po osvobození byly projevovány snahy, aby na Nejdecku převalo zdraví občan- eský lékař. Prvním z nich se stal MUDr. Karel Weiss (na pozici okresního lékaře), po něm následoval MUDr. Jan Eckstein (jako městský lékař). Vzhledem k tíživému nedostatku odborníků ve zdravotnictví, se nejde tí lékaři odebírali do v t-ích obcí okresu (např. Pernink, Abertamy), aby zde ordinovali v předem stanovený den a hodinu.

²³⁴ Před 2.světovou válkou bylo na Nejdecku 11 lékařů (na 37 tisíc obyvatel), zato v roce 1947 zde ordinovali tři (v okrese tehdy žilo cca 17 tisíc lidí) a v úvodu následujícího roku dokonce jen dva. SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, ka 107, inv. . 171, záznam o jednání ve věci nemocnice ze dne 21.6.1948; Budovatel, 30.1.1948, . 5, s. 1.

ých zdravotnických za ízení

cauzy je pokládáno hospoda ení nemocnice, které v letech 1945 a 1946 skon ilo finan ním schodkem ve vý-í 496.000 K (za nedobytné lé ebné a nezaplacené ú ty). Je t eba zd raznit, že nemocnici spravoval OSK a nato ONV, kterému nebývalou m rou toto za ízení znesnad ovalo vytvá ení p íjatelného rozpo tu. Zemský národní výbor v Praze (dále ZNV) doporu il okresu navázat kontakty s karlovarskou v-eobecnou ve ejnou nemocnicí, která by v budov umístila plicní odd lení. Po jednáních mezi ONV a karlovarskou nemocnicí, k nimfl do-lo v lét a na podzim 1946, se zru-ila nejdecká nemocnice, jejífl prostory byly p evzaty ústavem v Karlových Varech, který do ní p emístil plicní ást (od 1.zá í 1946). Zástupce karlovarského za ízení uvedl výhody p evedení nemocnice, jeffl budou vyplývat pro nejdecký okres. Zárove se rada ONV vyslovila pro to, aby bylo v nejdecké pobo ce karlovarské nemocnice ponecháno 30 l flek pro p ípady porod a první pomoci a k dal-ímu zastoupení ve v ci jednání místní nemocnice, aby nebyl dot en zájem správního okresu a jeho obyvatelstva. Do správy karlovarské nemocnice p e-la budova teprve 20.zá í 1946.²³⁵ Posléze v-ak vy-lo najevo, že porodnické odd lení ukon í svoji existenci (na podzim 1947), nebo by se novoroze ata mohla nakazit otev enou tuberkulózou, se kterou bylo nov po ítáno. Mimoto ONV protestoval, aby bylo zru-eno odd lení chirurgie a interny. Dluh nemocnice se mezitím vy-plhal k ástce 690.000 K s.²³⁶

Velmi záhy se ukázalo, že e-ení problematiky nejdeckého ústavu v podob p edání pod karlovarskou nemocnici byl krokem neuváflným a mylným. Jiff v ervenci 1946 upozor oval MUDr. Weiss na skute nost, že p evedení nemocnice nep inese oblasti uflitek.²³⁷ Tr-í ve ejnost (nap . pod hlavi kou

²³⁵ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 24626; SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, kniha . 1, inv. . 1, 25.9.1946 a 2.10.1946, zápisy ze sch ze rady ONV; fond ONV Nejdek, ka 107, inv. . 171, 19.1.1948, v-eobecnost a ve ejnost okresní nemocnice v Nejdku.

²³⁶ SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, kniha . 2, inv. . 2, 25.9.1947, zápisy ze sch ze rady ONV; fond ONV Nejdek, ka 107, inv. . 171, nedatováno, opis pam tního listu ve v ci nemocnice. Uvedený dokument z obsahových d vod asov adím do podzimu í zimy 1947.

²³⁷ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 25.

místní odboky československé obce legionářů -
u OSK nebo později u ONV. Připomínalo se, že
v zájmu republiky je náležitě osídlování tohoto kraje, za jehož předpoklad je
brána rovněž řádná lékařská péče, jež je v místních rozhodujících místy opo-
míjena a dokonce sabotována. Byly vysloveny i závěry, aby plicní oddělení
zmenšilo lokalitu, poněvadž, jak se ukázalo, místní podnebí nemocným nevyho-
vuje. Důležitost celého nejdeckého okresu bylo znepokojeno nastalou situací a
zahájilo by se i připravovanou stávkou.²³⁸

Vedoucí ústředí ONV se v únoru 1948 účastnili pracovních schůzek na
ministerstvu zdravotnictví a u předsedy ZNV v Praze Ladislava Kopivky.²³⁹
V únoru následovalo další jednání (tentokrát v Nejdku), kde se předem
nemocnice opět prodiskutoval. Vyslanci ministerstva zdravotnictví se na místě se-
známili s celou kauzou a ubezpečili přítomné, že zdravotnické středisko, jež by
zde v nejbližší době vzniklo, by se mohlo v budoucnu přemístit ve státní nemoc-
nici II. stupně, ovšem jen za předpokladu zdravotnického obvodu zahrnujícího
40 tisíc obyvatel.²⁴⁰ Rozhodlo se o osudu plicního oddělení, jehož existence
v budově nemocnice byla otázkou několika měsíců. Dne 18. října 1948 došlo
k umístění zdravotnického střediska.²⁴¹

Podle záznamů nejdeckého kronikáře se v září 1949 dostala oblast do velmi
vážné krize. MUDr. Weiss byl přeložen do severočeského Duchcova a MUDr.
Eckstein se potýkal se zdravotními problémy, takže nebyl schopen řádně vyko-
návat svoji službu. Karlovarská nemocnice nemohla dodat praktického lékaře,
nebo jejich množství málo.²⁴²

²³⁸ SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdeček, ka 107, inv. . 171, došlo korespondence OSK a ONV.

²³⁹ Ladislav Kopivka (1897-1971), český politik, člen KSČ od r. 1921, 1935-1938 poslanec Národního shromáždění, v letech 1939 až 1945 v zasedání v koncentračním táboře v Dachau, 1945-1948 předseda ZNV v Praze, 1945-1954 člen Ústředního výboru KSČ, 1948-1954 poslanec Národního shromáždění, 1950-1952 ministr národní bezpečnosti, v r. 1963 vyloučen z komunistické strany pro jeho přímou zodpovědnost za vykonstruované procesy po útoku 50.let.

²⁴⁰ SOKA Karlovy Vary, fond ONV Nejdeček, ka 107, inv. . 171, záznam o jednání ve věci nemocnice ze dne 21.6.1948.

²⁴¹ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdeček, c.d., s. 26.

²⁴² AMÚ Nejdeček, Kronika města Nejdku, I. díl, c.d., s. 336.

efitosti bych rád podotkl, že zdravotní st edisko
jeho míst byla nakonec soust ed na plicní lé-
ebna. Není konkrétn dolofeno, od jaké doby se pí-e dal-í významná kapitola
této instituce.

Mezi jiná zdravotnická pracovi-t na okrese lze jmenovat jeden starobinec,
dv lékárny (po jedné v Nejdku a v Horní Blatné, odkud se p esunula v r. 1947
do Perninku), rekrea ní st edisko v Lufci a ty i letoviska.²⁴³

11. K zániku nejdeckého okresu a vybrané místní zálefitosti do roku 1950

11.1 Poúnorová situace v Nejdku

Komunisté drfeli ve stát po únorovém p evratu rozhodující pozice. Nic na
tom nezmnily ani volby do Národního shromáfld ní, které byly provedeny
30.kv tna 1948. Zásadn se odli-ovaly od t ch, které se uskute nily na ja e
1946. Existovala pouze jediná kandidátka Národní fronty, na nífl figurovalo asi
70 % mandát KS . Jiná politická frakce (opozice) nebyla povolena. Nesouhlas
s ní mohl být u in n vhozením bílého lístku do volební urny. P i s ítání vý-
sledk docházelo k manipulacím. V eských zemích dalo hlas jednotné kandi-
dátce Národní fronty 87 %, na Slovensku 85 % voli .²⁴⁴

Karlovarský kraj byl afl na malé výjimky šnaprosto jednotnýõ. Sv d ilo o
tom 145 tisíc hlas pro NF (tj. 95 %), 7 tisíc bílých lístk (4,8 %) a 1.600 ne-
platných hlas . Na Nejdecku se také nekonalo fládné p ekvapení. Strany NF zís-
kaly 5.890 hlas , udávalo se dále 132 bílých lístk a 15 neplatných hlas . Za
okres bych p ipomenul obci Pstruffí, kde volilo 79 obyvatel, 9 z nich bylo pro bí-
lé lístky (nejvy-í procentuální zastoupení bílých lístk na po et voli).²⁴⁵ Po-

²⁴³ Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek í , c.d., s. 26627.

²⁴⁴ Rataj, J.: KS a eskoslovensko I. (194561960), c.d., s. 78. Oficiální zprávy p iná-ely íslo 89,2 %.

²⁴⁵ Jednota, 5.6.1948, . 23, s. 162.

emá, dle mého názoru, fládnou vypovídací hod-
nokratické volby a ísla byla upravována.

Ob ané, kte í se nesmí ili s tím, fle se u nás komunisté dostali k moci, uva-
flovali o emigraci do západní ciziny. Jifl krátce po únoru u inili odchod vý-
znamné osobnosti na-eho politického a spole enského flivota.²⁴⁶ B hem roku
1948 uprchli z Nejdecka první lidé, kterým byla cizí nastupující diktatura
v zemi. V úzkém profilovém seznamu osob se nacházejí v t-inou ti, kte í zastá-
vali d lnické profese. Jedno jméno zna ilo dokonce bývalého národního správ-
ce.²⁴⁷

11.2 Zru-ení Okresního národního výboru

Podle zákona . 280/1948 Sb. z 21.prosince 1948 do-lo k 1.lednu 1949
k reform krajského z ízení, o který usilovala KS jifl p ed rokem 1948. Do-lo
tedy k zániku zemí jako správních jednotek a místo nich vzniklo 19 kraj . Záro-
ve se od 1.února 1949 m nil po et okres , 11 se jich zru-ilo a 35 se nov z i-
zovalo.²⁴⁸

Tato skute nost postihla Nejdecko velmi výraznou m rou. Bylo navrženo,
aby území okresu bylo rozd leno mezi ti stávající okresy ó Jáchymov, Karlovy
Vary a Kraslice. ONV zásadn nesouhlasil se zn ním krajského z ízení, podal
od vodn ní ke v-em rozhodujícím instancím. Nejdecký kroniká si posteskl:
*š Byly i jiné protesty, memoranda a deputace, v-echo marné. 1.ledna 1949 se
za alo s likvidací ONV v Nejdku. Je to velká rána pro m sto, které se za alo tak
slibn vyvíjet. Takto jest jeho vývoj podvázán, neóli v bec zastaven.š*²⁴⁹ Poslední
p edseda ONV Josef Bene-k tomu p ipomíná: *š Třoda, fle reorganizací lidové*

²⁴⁶ Mezi nimi byli politici (Vladimír Krajina, Jozef Lettrich, Petr Zenkl), publicisté (Ferdinand Peroutka), spiso-
vatelé (Viktor Fischl) a jiní.

²⁴⁷ elovský, B.: Uprchlíci po švít zném únoruš, Třnov u Ostravy 2004. V jmenném seznamu jsou uvád na po-
slední bydli-t . Nejdek je tam zaznamenán v 15 p ípadech.

²⁴⁸ Hledíková, Z. ó Janák, J. ó Dobe-, J.: D jiny správy v eských zemích od po átk státu po sou asnost, c.d., s.
447.

²⁴⁹ AMÚ Nejdek, Kronika m sta Nejdku, I. díl, c.d., s. 315.

n, ímflbyla také odsunuta rychlej-í výstavba to-
ti. 15.února 1949 jsem skon il likvidaci Okres-
ního národního výboru v Nejdku (í).²⁵⁰ Místní obyvatelstvo bylo nespokojeno
s kone ným výsledkem, ale nemohlo nikterak ve ejn projevovat svoji v li.²⁵¹

11.3 Reorganizace nejdeckého Místního národního výboru

14. ervence 1950²⁵² se v malém sále tehdy Lidového domu²⁵³ konala usta-
vující sch ze rekonstruovaného Místního národního výboru. Stalo se tak na zá-
klad rozhodnutí v-eplenární sch ze KS ze dne 7. ervna. V nov utvo eném
MNV zasedali i obyvatelé z obce Bernov, která se p edtím slou ila s Nejdkem.
Plénium zastupovalo celkem 27 mufl a 9 flen (19 bylo za KS , 4 za eskoslo-
venský svaz mládefle ó SM, 3 za Sokol, 2 za Jednotný svaz eských zem d lc
ó JS Z, jeden za Slováky, jedna za Radu flen a 6 nestraník). V ele MNV sta-
nul Josef Du-ek, 1.nám stkem se stal Jaroslav Torkán a 2.nám stkem Marta
Mare-ová (za SM). Sou asn prob hla volba 11 referát a 12 komisí. Pr -
m rný v k nových funkcióná se pohyboval t sn pod hranicí 38 let (nejstar-
-ímu lenovi bylo 68 let, nejmlad-í lence teprve 18 let).²⁵⁴

Na podzim byly p ipraveny podklady k integrování obce Old ichov
k politické obci Nejdek. Tím se vlastn zakon ila jedna etapa povále ného vý-
voje m sta, která se nesla ve znamení velkých prom n.

²⁵⁰ Vzpomínky Josefa Bene-e: Tamtéfl, s. 289.

²⁵¹ Vzpomínky pana Jaroslava (1924) ze dne 24.8.2006.

²⁵² V místní kronice je uvád no datum 15. ervence, ale z ejm se jedná o p eklep. Zápisy z jednání jsou dato-
vány 14.7.1950.

²⁵³ Sou asný kulturní d m.

²⁵⁴ SOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejdek, kniha 4, 14.7.1950, zápisy ze sch ze rady MNV; AMÚ Nejdek,
Kronika m sta Nejdku, II. díl, s. 49650, 59.

valy nezmeněné množství procesů, zejména a zvrátí, v nichž byly sledovány především specifické cíle státu a národa. V poválečné rekonstrukci se dosahovalo mnoha momentů, které významnou měrou utvářely a ovlivňovaly následující desetiletí. Politická orientace, totální výmaha obyvatelstva, nové postupy v hospodářských odvětvích, změny na poli kultury a sociálního smýšlení se vedly i v těchto nejmenších lokalitách republiky.

Situace v pohraničí představovala o to více zvláštní a specifickou cestu, jestliže uvážíme důsledky těchto probíhajících jevů ve společnosti, jež překročily rok 1948, kdy u nás došlo ke konečnému politickému měnění sil.

Msto Nejdejk a zároveň jeho blízké okolí se potýkalo na všech frontách s problémy každodenního života. Ažijlo o otázku národnosti, zásobování, existence místního nemocničního zařízení úplného rozsahu nebo udržení Okresního národního výboru. Celkové výsledky, kterých dosáhly oblasti mnoho let nazpátek a není se tomu divit, když vcelku slibně se vyvíjející oblast se dostala na pomezí 40. a 50.let do poátku regrese na všech úrovních. Hodnoty duchovního a materiálního rázu, které byly pracně vytvořeny místním národním etnikem v průběhu mnoha let, se začaly neúměrně rychle rozplývat. Vysoká fluktuace ve věkové struktuře obyvatelstva znamenala další citelnou ránu. Počínající vyhlídování dřívě kvetoucích osad i obcí a ustupující obhospodaření půdy proměnilo krajinu v nepoznání (ztráty na domovním fondu uskutečované likvidací sídel, zalesňování).

Příspěvky o konkrétních osobách, jež se podíleli na povznesení města a regionu, nedávají nahlédnout jen do lidských osudů, ale přibližují rovněž jejich myšlenkové jednání a chování. Často tragické vyústění sledu událostí jen podtrhává realitu uvedeného časového údobí.

Tato práce se uzavírá rokem 1950, nicméně řada okolností přetlčetého vývoje nebyla nastíněna, v závěru autora je tedy hloubkové rozpracování dalších

Pod kování

Závrem bych vyslovil podkování lidem, kteří byli nápomocni při vzniku této práce (a jifi pípomínkou, radou nebo svolením k nahlédnutí do materiálů, případně povolením k použití). Jejich jména jsou uvedena v abecedním pořadí a jsou to: Mgr. M. Augustin (editel SOkA v Karlových Varech), PhDr. V. elko (Ústav pro soudobé dějiny Praha), D. Feixová (Archiv při M Ú Nejdek), Mgr. I. Gubi (editel Základní školy Nejdek), Ing. M. Holek (Nejdek), manželé J. a J. Jendelovi (Nejdek), Bc. Z. Pánek (býv. M Ú Nejdek), Ing. D. Rindová (M Ú Nejdek), M. Schloemp (Gilbert, USA), P. Schwarzová (M Ú Nejdek), M. Skopová (Matrika M Ú Nejdek), Mgr. D. Státník (Archiv ministerstva vnitra Praha), manželé Ing. J. a M. Uhlíkovi (Nejdek) a dále zaměstnanci dotyčných archivů a jiných institucí.

Prameny a literatura

I. Prameny

A) Archivní prameny

Archiv Mstského úadu Nejdek (AMÚ Nejdek)

- Kronika města Nejdka (1945ó1949), I. díl
- Kronika města Nejdka (1950ó1963), II. díl

Archiv ministerstva vnitra BrnoóKanice (AMV BrnoóKanice)

- Fond Zemské velitelství SNB Praha (ZV SNB Praha)

aha (AMV Praha)

- Fond Veřejná občanská služba (VOS)

Archiv Základní školy Nejdek o náměstí

- Kronika střední školy v Nejdku (vybrané strany za léta 1945-1950)
- Kronika 1. národní školy v Nejdku (vybrané strany za léta 1948-1950)

Městský úřad Nejdek (MÚ Nejdek)

- Matrika narození, úmrtí, křtění a svateb

Národní archiv Praha (NA Praha)

- fond Ministerstvo vnitra o Nosedě (MV o N)
- fond Prezidium Ministerstva vnitra o archiv Ministerstva vnitra 225 (PMV o AMV)

Státní oblastní archiv Plzeň o pobožka filutice (SOA Plzeň)

- fond Osídlovací komise ministerstva zemědělství Karlovy Vary a Nejdek 1945-1948 (1951) (OKMZ Karlovy Vary a Nejdek)
- fond Okresní akční výbor Národní fronty Nejdek 1948-1949 (OAVNF Nejdek)
- fond Krajský výbor Národní fronty Karlovy Vary 1947-1960 (KVNF Karlovy Vary)

Státní okresní archiv Karlovy Vary (SOkA Karlovy Vary)

- fond Městský národní výbor Nejdek 1945-1990 (1993) (MNV Nejdek)
- fond Okresní národní výbor Nejdek (1938) 1945-1949 (ONV Nejdek)

- fond eská men-inová -kola (M™)

Státní okresní archiv Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem (SOkA Nymburk)

- fond M – anská -kola chlapecká Nymburk (M™Ch Nymburk)
- fond Obecná a m – anská -kola v Lou eni (OaM™Lou e)

Vojenský úst ední archiv Praha (VÚA Praha)

- fond Revolu ní gardy (RG)

B) Publikované prameny, pam tí a vzpomínky

- ACHTNER, Franz: In den schrecklichen Jahren 1945ó1946. In: Wie´s daheim einst war í , s. 312ó339. (chybí údaje o místu a roku vydání knihy)
- BENE™, Edvard: Odsun N mc . Výbor z pam tí a projev dopln ý edicími p ílohami. Praha 2000.
- Dokumentation der Vertreibung der Deutschen aus OstóMittleuropa. Band IV/2. München 1984 (reprint).
- Dokumente zur Austreibung der Sudetendeutschen. München 1952.
- FRANZEL, Emil: Der Vertreibung: Sudetenland 1945ó1946. Landshut 1979.
- HORÁ EK, Ji í ó MACHÁ EK, Franti-ek ó™TORKÁN, Jaroslav: První po átky nového flivota v Nejdku po r. 1945. In: Sborník k d jinám d lnického hnutí a KS na Karlovarsku, Karlovy Vary 1978, s. 286ó287.
- KRATOCHVÍL, Franti-ek: Vzpomínka na tragickou událost p ed 57 lety. In: Nejdecké radni ní listy, 2006, . 5, s. 18.

omínky. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 2, s.

- TÝfi: Moje vzpomínky. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 7, s. 18ó19.
- TÝfi: Moje vzpomínky. Tragická smrt prvního p edsedy MSK šhospodá e m sta Franti-ka Rajmana. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 4, s. 15ó16, 26.
- TÝfi: Moje vzpomínky. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 8, s. 10ó11.
- TÝfi: Moje vzpomínky. Tragická smrt prvního p edsedy MSK šhospodá e m sta Franti-ka Rajmana. In: Nejdecký zpravodaj, 1992, . 5, s. 17ó18.
- RAJMAN, Franti-ek: Slavnostní otev ení -koly v Nejdku 17. VI.1945, Nejdek 1945.
- TÝfi: Za ínáme eský flivot v Nejdku, Nejdek 1945.
- VÁGNER, Jaroslav: Pam ti o událostech m sta Nejdku p ed 2.sv tovou válkou u p íleffitosti 62.výro í obsazení eského pohrani í í-skou armádou. In.: Nejde ák, 2000, . 12, s. 3ó7.

C) Nepublikované pam ti a vzpomínky

- SIEGERT, Anton: šWo ist mein Heim? Kde domov m jš, Stadtbergen 2000.
- Vzpomínky Václava Uhlíka, zaznamenáno v r. 1981.

D) Korespondence

- Dopis Marianne Schloemp Pavlu Andr-ovi ze dne 14.12.2005.
- Dopis Anity Donderer Ing. Miroslavu Hole kovi, nedatováno.

E) Tisk ó dobový a sou asný

- Budovatel 1946ó1948

- Karlovarské národní noviny 1945
- Neudeker Heimatbrief 1948ó1950, 1952, 1955, 1966, 2005
- Osidlování 1946ó1950
- Rudé právo 1945ó1946
- Stráfl eského západu 1947
- Zásobovací zpravodaj 1945ó1946
- Zpravodaj z pohrani í 1945ó1947

F) Statistické p ehledy

- eskoslovenská statistika, sv. 178, ada 14, (Pohyb obyvatelstva v roce 1945, se-it 13), Praha 1949.
- eskoslovenská statistika, sv. 181, ada 14, (Pohyb obyvatelstva v roce 1946, se-it 14), Praha 1949.
- eskoslovenská statistika, sv. 184, ada 6, (Soupisy obyvatelstva v eskoslovensku v letech 1946 a 1947, se-it 15), Praha 1951.
- eskoslovenská statistika, sv. 185, ada 14, (Pohyb obyvatelstva v roce 1947, se-it 15), Praha 1951.
- eskoslovenská statistika, sv. 186, ada 14, (Pohyb obyvatelstva v roce 1948, se-it 16), Praha 1951.
- KO ÁTKO, Ji í: Zem d lská osidlovací politika v pohrani í, Praha 1946.
- POLÁK, Ervín: ísla mluví o voli ích a o národních výborech, Praha 1947.
- Retrospektivní lexikon obcí eskoslovenské republiky, Praha 1978.
- S ítání lidu a soupis dom a byt v republice eskoslovenské ke dni 1.b ezna 1950. Díl I. Nejd leflit j-í výsledky s ítání lidu a soupisu dom a byt za kraje, okresy a m sta, Praha 1957.

československé ke dni 1. března 1950. Díl IV.

í, Praha 1958.

- Statistický lexikon obcí československé republiky, Praha 1934, s. 232-233.
- Statistický lexikon obcí republiky československé 1955. Podle správního rozdělení 1. ledna 1955, sítání lidu a sítání domů a bytů 1. března 1950, Praha 1955.
- Statistický zpravodaj 1945, Praha 1945.
- Statistický zpravodaj 1946, Praha 1946.
- Statistický zpravodaj 1947, Praha 1947.
- Statistický zpravodaj 1949, Praha 1949.
- TOMÁŠ Eduard: Poslední přiležitost k osídlení. Seznam míst v pohraničí kam je třeba mohlo přesídlit, Praha 1948.
- Zprávy Státního úřadu statistického republiky československé 1946. Praha 1947.
- Zprávy Státního úřadu statistického republiky československé 1947. Praha 1948.
- Zprávy Státního úřadu statistického republiky československé 1948. Praha 1949.

G) Svědectví pamětník

- Svědectví pana Dietricha (1936) ze dne 13. července 2006
- Svědectví paní Edity (1927) ze dne 18. července 2006
- Svědectví pana Ferdinanda (1922) ze dne 22. srpna 2006
- Svědectví paní Ingeborg (1930) ze dne 24. února 2005
- Svědectví paní Jarmily (1923) ze dne 17. března 2006
- Svědectví pana Jaroslava (1924) ze dne 23. a 24. srpna 2006
- Svědectví pana Jaroslava (1925) ze dne 3. srpna 2006

(1935) ze dne 20. ervence 2006

1923) ze dne 22.srpna 2006

- Sv dectví paní Marie (1924) ze dne 25. ervence 2006
- Sv dectví paní Marty (1924) ze dne 17.b ezna 2006
- Sv dectví pana Václava (1922) ze dne 22.srpna 2006

II. Literatura

- Almanach. 120. výro í –koly na Lou eni 1882ó2002. 1992ó2002 ó 10 let od otev ení nové budovy, Lou e 2002.
- ARBURG, Adrian von: Tak í onak. Nucené p esídlení v komplexním po- jetí povále né sídelní politiky v eských zemích. In: Soudobé d jiny, 2003, . 3, s. 253ó292.
- Atlas moderních d jin, red. Haydn Middleton, Derek Heater, Praha 1991.
- BALAJKA, Bohu–a kol.: P ehledné d jiny literatury I. D jiny eské a slovenské literatury s p ehledem vývojových tendencí sv tové literatury do první sv tové války, Praha 1992.
- BARTOTMJosef: Okupované pohrani í a eské obyvatelstvo 1938ó1945, Praha 1986.
- BARTOTMEK, Karel ó PICHLÍK, Karel: Ameri ané v západních echách v roce 1945, Praha 1953.
- Bez démon minulosti. eskoón mecké vztahy v osudových okamfficích spole né minulosti, Praha 2003.
- BIMAN, Stanislav ó CÍLEK, Roman: Poslední mrtví, první fliví. eské pohrani í kv ten afl srpen 1945, Ústí nad Labem 1989.
- BOHMANN, Alfred: Bevölkerungsbewegungen in Böhmen 1847ó1947 mit besonderer Berücksichtigung der Entwicklung der nationalen Verhält- nisse, München 1958.

myl Edvarda Beneše, Praha 2002.

- v: Kdyflode-li Němci (Několik úvah k osudu západního Karlovarského území po odsunu Němců). In: Historický sborník Karlovarsko I, Karlovy Vary 1993, s. 176-183.
- BURDOVÁ, Pavla: Změny názvů obcí a osad v západních částech po roce 1945. I. část o bývalý Plzeňský kraj. In: Minulostí Západočeského kraje VIII, Plzeň 1971, s. 209-218.
- TÁFI: Změny názvů obcí a osad v západních částech po roce 1945. II. část o bývalý Karlovarský kraj. In: Minulostí Západočeského kraje IX, Plzeň 1972, s. 199-220.
- CVINGER, Jindřich: Vzpomínky na únor 1948. Únorové události v závodě Kovolís. In.: Nejdecký zpravodaj, únor 1983, č. 2, s. 12.
- APKA, František a SLEZÁK, Lubomír a VACULÍK, Jaroslav: Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce, Brno 2005.
- ELOVSKÝ, Bořivoj: Uprchlíci po švédském únoru, Těnov u Ostravy 2004.
- Československé dějiny v datech, Praha 1987.
- Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody. Sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války, Praha 2005.
- Němci a Odsun. Diskuse nezávislých historiků, Praha 1990.
- Dějiny Karlovarského kraje, Karlovy Vary 2004.
- GLOTZ, Peter: Vyhnání české země jako pouhý předklad, Praha a Litomyšl 2006.
- HAHNOVÁ, Eva a HAHN, Hans Henning.: Sudetoněmecká vzpomínání a zapomínání, Praha 2002.
- HANYŠOVÁ, Milada: Hospodářský vývoj Nejdecka a Jáchymovska v prvních poválečných letech 1945-1947. In: K dějinám Karlovarska. II.

Vám, kte í p icházíte, Karlovy Vary 1968, s.

- TÁfi: Odsun Němců a osídlování Jáchymovska a Nejdecka v letech 1945ó1947. Diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 1967.
- Heimatbuch Landkreis Neudek, AugsburgóGöggingen 1978.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka ó JANÁK, Jan ó DOBEŤMJan: Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost, Praha 2005.
- Informátor pracujících závodu Metaz 02 Nejdek. 175 let závodu 1813ó1988, Nejdek 1988.
- JELÍNKOVÁ, Růžena: Demografický profil Karlovarského kraje. In: Demografický sborník 1959, Praha 1959, s. 165ó186.
- JIŘÍK, Václav: Nedaleko od Norimberku. Z dějin retribučních soudů v západních čechách, Cheb 2000.
- K dějinám Karlovarska. II. díl historického sborníku Vám, kte í p icházíte, Karlovy Vary 1968.
- KÁBRT, Jan ó KÁBRT, Jan jr.: Lexicon medicum, Praha 1995.
- KALINOVÁ, Lenka: Východiska, o ekávání a realita poválečné doby. K dějinám české společnosti v letech 1945ó1948. Edice: česká společnost po roce 1945, sv. 1., Praha 2004.
- KAPLAN, Karel: Československo v poválečné Evropě, Praha 2004.
- TÝfi: Nekrvavá revoluce, Praha 1993.
- TÝfi: Pět kapitol o únoru, Brno 1997.
- TÝfi: Pravda o Československu 1945ó1948, Praha 1990.
- TÝfi: Znárodnění a socialismus, Praha 1968.
- Karlovy Vary na konci II. světové války, Karlovy Vary 1990.
- KASTNER, Quido: Osídlování českého pohraničí od května 1945, Praha 1996.

- KOCOUREK, Josef: Osvobození Karlovarska Rudou armádou. In: Sborník d jinám d lnického hnutí a KS an Karlovarsku, Karlovy Vary 1978, s. 189ó220.
- Kru-nohorský Semmering Karlovy Vary ó Johannegeorgenstadt, Sokolov 1999.
- KU A, Karel: M sta a m ste ka v echách, na Morav a ve Slezsku, 4.díl MlóPan, Praha 2000.
- KU ERA, Jaroslav: Odsun nebo vyhnání? Sudet-tí N mci v eskoslovensku v letech 1945ó1946, Praha 1992.
- TÝfi: Odsunové ztráty sudeton meckého obyvatelstva. Problémy jejich pesného vy íslení, Praha 1992.
- KUKLÍK, Jan: Mýty a realita takzvaných Bene-ových dekret . Dekrety prezidenta republiky 1940ó1945, Praha 2002.
- KULICH, Vít zslav: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek v letech 1945ó1948. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Plze 1990.
- Letzte Tage im Sudetenland, München 1989.
- Lexikon eské literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1.díl AóG, Praha 1985.
- LHOTA, Václav: Znárodn ní v eskoslovensku 1945ó1948, Praha 1987.
- MACHÁ EK, Pavel: Cesta ech a N mc ke dne-ku, Praha 2002.
- MALÁ, Irena ó KUBÁTOVÁ, Ludmila: Pochody smrti, Praha 1965.
- MAREK, Jind ich: Tě íkový sólokapr. P íb hy spojeneckých noviná a voják z kv tna 1945, Cheb 2002.

likvidace flivnostnictva v letech 1948ó1950. In:

rie. Sborník k 75. narozeninám doc. Karla Kap-

lana, Brno 2003, s. 124ó152.

- MIK^{TÝ} EK, Petr: Sudetská pou aneb Waldgang, Praha 2005.
- MORKES, Franti-ek: Dev tkrát o eském -kolství (P ehledný pr vodce), Praha 2004.
- NÁLEVKA, Vladimír: Sv tová politika ve 20.století (I.), Praha 2000.
- Nejdecko. Sborník k 650. výro í m sta Nejdku, Nejdek 1990.
- Nejdecký zpravodaj. Zvlá-tní íslo š50ö, Nejdek 1995.
- NESVADBA, Franti-ek: Operace amerických vojsk na území eskoslovenska (II.). In: Historie a vojenství, 1986, . 2, s. 64ó91.
- NOSKOVÁ, Helena a kol.: K problém m men-in v eskoslovensku v letech 1945ó1989, Praha 2005.
- TÁfi: O p vodu Slovák v echách, Praha 2001.
- TÁfi: Slováci z Ma arska na Karlovarsku a Sokolovsku. In: Historický sborník Karlovarska IX, Karlovy Vary 2003, s. 202ó226.
- PÁNEK, Zden k: Nevyjasn ná smrt Franti-ka Rajmana. In: Nejdecké rad-ní ní listy, 2002, . 12, s. 5.
- PECKA, Jind ich: Na demarka ní á e. Americká armáda v echách v roce 1945, Praha 1995.
- TÝfi: Vále ní zajatci na území Protektorátu echy a Morava, Praha 1995.
- RADVANOVS^Ý, Zden k: Situace n meckého obyvatelstva v eských zemích na konci války a v prvních m sících po osvobození. In: e-i a N mci ztracené d jiny?, Praha 1995, s. 205ó212.
- RATAJ, Jan: KS a eskoslovensko I. (1945ó1960), Praha 2003.
- Rok 1945 v eských a evropských d jinách, Praha 2002.
- Rozum t d jinám. Vývoj eskoón meckých vztah na na-em území v letech 1848ó1948, edd. Zden k Bene-, Václav Kural, Praha 2002.

é: Vycházka na K ířový vrch. In: Nejdecké rad-
5.

- EHÁ EK, Karel: Osídlovací ú ad a Fond národní obnovy (1945ó1952). In: Západo eský sborník historický, sv. 5, Plze 1999, s. 309ó319.
- SCHÖNBACH, Rudolf: Nálety na Karlovy Vary v roce 1944 a 1945. In: Historický sborník Karlovarska I, Karlovy Vary 1993, s. 145ó171.
- SLABOTÍNSKÝ, Radek: Pod eskou správou v nové republice. Karlovy Vary v prvním povále ném roce (kv ten 1945 ó ervenec 1946), Karlovy Vary 2005.
- SLEZÁK, Lubomír: Osídlování pohrani í eských zemí v letech 1945ó1959. In: Hospodá ské d jiny, 1980, . 6, s. 277ó312.
- TÝfi: Zem d lské osídlování pohrani í eských zemí po druhé sv tové válce, Brno 1988.
- SOMMER, Karel: UNRRA a eskoslovensko, Opava 1993.
- SRB, Vladimír: 1.000 let obyvatelstva eských zemí, Praha 2004.
- STAN K, Tomá-: N mecká men-ina v eských zemích 1948ó1989, Praha 1993.
- TÝfi: Odsun N mc z eskoslovenska 1945ó1947, Praha 1991.
- TÝfi: Perzekuce 1945, Praha 1996.
- TÝfi: Povále né šexcesyõ v eských zemích v roce 1945 a jejich vy-et o-
vání, Praha 2005.
- TÝfi: Vysídlení N mc z eskoslovenska. P edpoklady, pr b h a d -
sledky, Ostrava 1992.
- STARZYCZNÁ, Halina ó STEINER, Jan: Prom ny obchodního podni-
kání v eských zemích v letech (1930ó) 1945ó1950. In: Slezský sborník,
1995, . 3, s. 218ó231.
- 100 let trvání závodu 1873ó1973 P ádelny esané p íze, n.p. závod 01
Nejdek, Nejdek 1973.

tréř a řnovéř elity ěeských zemích ve 20. století.

rická ro enka 1996, Brno 1996, s. 107ó114.

- TRAJEROVÁ, Olga: K migra němu pohybu a územnému rozmiestnenia Slovákov v ěeských krajinách po 1945. In: Slezský sborník, 1995, . 4, s. 306ó332.
- TÁfi: K niektorým aspektom postavenia slovenského etnika v ěeských krajinách po roku 1945. In: Slezský sborník, 1995, . 1ó2, s. 46ó52.
- TRAJEROVÁ, Olga ó SOMMER, Karel: Migrace Slováků do ěeských zemí v letech 1945ó1948. In: Slezský sborník, 1998, . 1, s. 20ó35.
- TĚÍKOVÁ, Edita: K 50. výro í zaloffení sboru v Nejdku, Nejdek 1997. (nepublikováno)
- TÁfi: Zem ěotec . Z historie a vzpomínek k 50. výro í reemigrace potomků ěeských exulant ů, Praha 2005.
- TOMAN, Prokop: Nový slovník ěeskoslovenských výtvarných um ělc ů, sv. II, se-ít 7, Ostrava 1993.
- TOMAN, Prokop: Nový slovník ěeskoslovenských výtvarných um ělc ů, sv. III, se-ít 16, Ostrava 1994.
- TOMEĚ, Josef a kol.: ěeský biografický slovník XX. století, 1.ó3. sv., Praha ó Litomyř 1999.
- TOMS, Jaroslav: K problematice odsunu Němc ů a osídlování Karlovarska (1945ó1953). In: Minulostí Západo ěeského kraje XXI, Plze ů 1985, s. 27ó53.
- TÝfi: Nástin ěesko-n meckých vztah ů v západo ěeském pohrani í v letech 1918ó1948. In: ěeské pohrani í 91, Praha 1991, s. 29ó51.
- VACULÍK, Jaroslav: Povále ná reemigrace a usídlování zahrani ních krajan ů, Brno 2002.
- TÝfi: Reemigrace a usídlování voly ských ěech v letech 1945ó1948, Brno 1984.

ských děch a Slovák v letech 1945ó1949. In:
. 5, s. 152ó156.

- TÝfi: Tlak nové moci v í eským a slovenským reemigrant m po únoru 1948. In: eskoóslovenská historická ro enka 1998, Brno 1998, s. 135ó138.
- TÝfi: Za le ování reemigrant do hospodá ského fivota v letech 1945ó1950. Studie Národohospodá ského ústavu J. Hlávky 2/2001, Praha 2001.
- VYKOUPIIL, Libor: Slovník eských d jin, Brno 2000.
- fieleznicí Porolavím a p es Kru-né hory, Nejdek 1998.

Résumé: History of the city Nejdek in the years 1945 to 1950

In this project there are some problems after the Second world war ó especially political, cultural and ethnic transformations in the years 1945 or 1946. Other questions are solved in that project, which were not elaborated or very little. For example: Franti-ek Rajman, who was the chairman of the city (1945 to 1946), perpetrated the suicide. The representation of the political parties in the government of the city and the district. In the attachment there are a lot of photos, tables, maps and articles.

lí ském provedení Václava Nedbala

Pramen: *AMÚ Nejdek, Kronika m sta Nejdku, I. díl, s. 365*. V roce 1948 afl 1951 fiil ve m st malí Václav Nedbal (1881ó1953), který se ujal funkce stálého es- kého kroniká e. Jeho syn Milo–se stal významným divadelním a filmovým her- cem.

3) Franti-ek Rajman: K novému fiivotu

Je vzty ena v plné sláv
hrdá vlajka Republiky,
aby po ponílení sedmi let
zavlála po zemi svobodn
a byla zá–titou mozolným rukám
i bystrým hlavám
ech a Slovák ,
aby jífl nikdy nebyla potupena.
Nastupte
za ínáme nový fiivot
s istým –títem!

Je rozdrčen
k ífl hákový.
Vet elci táhnou po silnicích jako stádo:
šWir wollen heim ins Reich!õ
Jd te,
není vás –koda!
Cht li jsme to zkusit s vámi,
dnes ufl ne.
Jd te nám z cesty
my nastupujem
s istým –títem
za ínáme nový fiivot!

Pramen: *AMÚ Nejdek, Kronika m sta Nejdku, I. díl, s. 269*.

v letech 1945-1950

Bedřich Antl	1945	Předseda Revolučního národního výboru
Hvzdoslav Těfan	1945	Předseda Místní správní komise (MSK)
František Rajman	1945-1946	Předseda MSK
Stanislav Licek	1946-1949	Předseda MSK, od července 1946 předseda Místního národního výboru (MNV)
Hynek Soukup	1949-1950	Předseda MNV
Josef Dušek	1950-1952	Předseda MNV

5) Předsedové OSK a ONV Nejdek v letech 1945 až 1949

Rudolf Eminger	21.6.1945-30.6.1946	Předseda OSK
Josef Těpělík	1.7.1946-30.9.1948	Předseda ONV
Josef Beneš	1.10.1948-15.2.1949	Předseda ONV

6) Názvy ulic v Nejdku v roce 1945

Německé pojmenování	české znění
Anna Asseburg Strasse	Smetanova
Adolf Hitler Platz	Náměstí spojenců
Alte Schloss Gasse	Krále Jiřího IV.
Anton Günther Strasse	sl. letec
Bähringer Strasse	Osvětimská
Eibenberger Weg	Vítá cesta
Friedhof Strasse	Kollárova
Gerichts Gasse	Palackého
Goethe Strasse	Bílek
Götzpacher Weg	Jiřího z Podbrad
Graslitzer Strasse	Tída sl. zahraničního vojska
Häckl Gasse	Tída maršála Fiukova (Fiukovova)
Hahnhäuser Weg	Komenského
Hans Knirsch Strasse	Tída gen. Eisenhovera (Eisenhoverova)
Hermann Göring Strasse	Maršála Stalina (Stalinova)
Hohetanner Strasse	Dukelská
Chodauer Strasse	Tída kolonizátor
Karl Kunzmann Strasse	pres. Trumana (Trumanova)
Karlsbader Strasse	Masarykova

	Nerudova
	Tída Dr. Edvarda Beneše (pres. Beneše)
Kopp Gasse	Jiráskova
Lahusen Strasse	Husova
Limnitz Weg	Sevastopolská
Siechenhaus Strasse	Jungmannova
Schiesshaus Gasse	17.listopadu 1939
Thierbacher Strasse	Lidická
Turmberg Strasse	fiifkova
Weißgerber Gasse	Dvoákova

Pramen: *SOKA Karlovy Vary, fond MNV Nejde, ka 22, inv. . 47, p edkládaný seznam ulic s novými názvy; ka 3, inv. . 43, seznam ulic Häuserverzeichnis der Stadt Neudek; Neudeker Heimatbrief, 1953, . 40, s. 9; . 43, s. 14; . 44, s. 8; 1954, . 46, s. 12; . 47, s. 10; . 48, s. 7; . 49, s. 4; . 50, s. 11; 1955, . 54, s. 11.)*

7) Oslava konce války v Nejdku dne 19.srpna 1945

V pozadí seskupené obyvatelstvo p íhlíí za átku slavnosti. Vp edu vlevo zá-
stupci m sta a okresu.

Na balkón budovy stojí jednotliví e níci, na nám stí je se azeno vojsko.

Balkón zblízka, zleva: dva p edstavitelé vojska, Dr. Josef Hýfla (e ní), Franti-
-ek Rajman a Rudolf Eminger.

Pramen: *Soukromá sbírka.*

Financi v Nejdku v roce 1945

Zleva František Stehlík, pan Gebhardt, Ferdinand Týdla, Josef Kvapil, František Macháček, Bedřich Mičkovský, Leopold Simon, Antonín Tomec
Pramen: *Soukromá sbírka.*

9) Fotografie z pohřbu Františka Rajmana, současný stav

První snímek zachycuje shromážděné lidi u Rajmanova hrobu na hřbitově, druhý záběr je z náměstí, odkud vyjel smutný průvod.

Sou asný stav hrobu Franti-ka Rajmana (po ízeno v srpnu 2006)
Pramen: *Soukromá sbírka, foto autora.*

Podnikův seznam podniků v Nejdukové stavě

Druh	Počet	Jméno správce
autodílna	3	Hodek, Chlupsa, Josef
cukrářství	1	Štěpánek
alounictví	2	Dostál, Jank
drogerie	2	Draxal, Třávrda
foto	1	Štěpánek
hodinářství	1	Reischel
holičství	5	Jefek, Josef Kopecký, Kuchař, Novotný, Vyšehradská
hostince	9	Hibala, Hokeš, Krutský, Mazanec, Nikl, Neková, Škorpáček, Straka a závodní kuchyně OSK
instalatér	2	Hodl, Svoboda
kamná	1	Rosenkranz
klempíř	1	Štěpánek
kloboučník	1	Vokurka
koloniální zboží	10	Bouček, Horák, Kozel, Lochmann, Novák, No- vák, Petráček, Skála, Štěpánková, Uherek
kominík	1	Bílek
kovář a podkováč	2	Kadrle, Kadrle
krejčovství	10	Dražoň, Fikar, Kozová, Krátký, Lahodná, Manáček, Mar. Patera, Václav Patera, Postranecký, Svoboda
malíř	4	Fulín, Kohoutek, František Kříž, Karel Kříž
mlékárna	2	Horáková, Lánská
modistka	1	Krauslová
obchod s cementem a sta- vitelem	2	Kmoníček, Třávrda
obchod s odpady	1	Anton
obchod se zeleni- nou a dřevem	1	Veselý
obchod s uhlím a povoznictví	5	Bartoš, Dittrich ml., Dittrich st., František Fábera, Jelínek
obuvník	4	Holík, Jiráček, Nekovář, Stárek
papírnictví	2	Hořejší, Zwinger
pekařství	4	Bedáček, Kadrle, Jaroslav Kopecký, Kratochvíl, Tysl
pilníkárna	1	Soukup
pokrýva	1	Proft

		Uhlík
		Zdeněk Fábera
		Král
provazárna	1	
radioobchod	3	Aubrecht, Kopr, Mstec
eznické potřeby	1	Měbek
eznictví	6	Bočan, Holzknecht, Motejzík, Říha, Sníflík, Straka
sklad piva	1	Jar. Mazanec
strojnictví	2	Josef, Seman
textilie	10	Buřta, Dubcová, Kovář, Kuncl, A. Pavlica, Boh. Pavlica, Tomášková, Trávník, Vetrovcová, Vlasák
truhlář	6	Hofrichter, Janků, Kalvoda, Koudela, Matějka, Trněný
větenictví	1	Misslerová
zubní technik	1	Faltys
zahradník	1	Port
řezáček	2	Gregor, Pařík
řezáček a mandlovna	2	Braunová, Bráňová, Skálová

Pramen: SOkA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, ka 27, inv. . 66, zatímní schválení inosti národních správce, obec Nejdek, nedatováno; Kulich, Vít zslav: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdek v letech 1945-1948. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Plzeň 1990, s. 58. Autor této diplomové práce uvádí přesnou dataci, pokud je možno rozložením řívností souhlasí.

májových oslav v roce 1946

Na budovách, kde zaznaly projevy, je vidět předvolební heslo KSČ – práce, sílu, klid, lidu – štěstí blahobyt.
Pramen: *Soukromá sbírka*.

12) Výsledky voleb do Národního shromáždění v okrese Nejdek 26.5.1946

Obec	Platných hlasů	KS	Vyjádření v %	SNS	SSD	SL	Bílé lístky
Abertamy	156	54	34,6	61	37	4	0
Fojtov	87	45	51,7	8	33	1	0
Horní Blatná	170	80	47,1	45	21	23	1
Jelení	25	13	52,0	1	10	1	0
Krásná Lípa	39	23	59,0	8	4	4	0
Nejdek	1.580	951	60,2	314	210	98	7
Nové Hamry	82	24	29,3	17	38	3	0
Pernink	164	97	59,1	40	21	4	2
Pouš	59	22	37,3	30	6	1	0
Potoky	112	36	32,1	48	20	8	0
Přebuz	90	41	45,6	28	10	11	0
Rudné	33	24	72,7	6	2	1	0
Celkem	2.597	1.410	54,29	606	412	159	10

Pramen: *Jednota*, 1.6.1946, č. 11, s. 2. Procentuální výsledek u komunistické strany byl zaokrouhlen na jedno desetinné místo.

Průběh výroby v tunách 1929 až 1950 s komparací let 1929 a 1937

Rok	Průběh výroby v tunách					Počet pracovníků
	Prádelna	Česárna	Barevná	Balírna	Prstencová vřetena	
1929		3,210.418	829.116	4,774.742	93.668	4.790
1937		2,507.366	1,015.764	3,332.535	104.425	3.777
1945	923.451	402.711	171.968	318.602	15.000	2.800
1946	4,516.096	1,404.775	573.414	651.448		2.650
1947	5,437.630	1,859.341	718.055	1,076.108		2.323
1948	4,128.325	1,648.847	1,000.888	1,255.321		
1949	4,014.486	1,487.571	1,187.089	1,275.347		
1950	5,057.631	1,802.727	898.849	1,474.323		

Pramen: 100 let trvání závodu 1873-1973 Prádelny a sešité prádlo, n.p. závod OI Nejdek, Nejdek 1973, s. 81-82. Údaje v prázdných kolonkách nebyly zjištěny.

14) Seznam obcí v okrese Nejdek a vývoj jejich názvosloví

Původní německý název	Název podle návrhů po roce 1945	Konečná verze názvu
Abertham	Obratany	Abertamy
Bärringen	Jahodná, Medvědí	Pernink
Bergstadt Platten		Horní Blatná
Bernau		Bernov
Breitenbach	Potočná, Třílákův Potok	Potoky
Eibenberg		Tisová
Gibacht		Pozorka
Frühbuß		Přebuz
Hengstenerben	Hebřina	Hebeň
Hermannsgrün	Heřmanovy Luh	Heřmanov
Hirschenstand		Jelení
Hohenstollen		Vysoká Tula
Hochofen		Vysoká Pec
Kammersgrün	Malý Luh, Zelený Hrádek	Lufec
Kohling	Milíov, Uhlíov	Milíe
Mühlberg	Mlýnský Lesík, Vtrník	Lesík
Neudek		Nejdek
Neuhaus	Nové Domy	Chaloupky
Neuhammer		Nové Hamry
Oedt		Pouš
Salmthal	Lososí, Salmovec, Fialmov	Pstruží

Smundewald	Nové, Kyselov, Nezdařín	Rolava
Schwarzenbach	Horní Hradec	Hradecká
Schönlind	Devnice v Rudohoří	Žandovská
Thierbach	erný Potok	ernava
Trinksaifen	Rudné	Krásná Lípa
Ullersloh	Lomnice u Nejdku	Suchá
Vogeldorf	Perutín	Rudné
Voitsgrün		Oldichov
		Ptaří
		Fojtov

Pramen: Burdová, P.: *Změny názvy obcí a osad v západních částech po roce 1945. II. část o bývalý Karlovarský kraj. In: Minulostí Západočeského kraje IX, Plzeň 1972, s. 200-220; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu Němců v okrese Nejdku v letech 1945-1948. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Plzeň 1990, s. 106-114. V případě neuvedených návrhů český název existoval již dříve nebo se přistoupilo k doslovnému překladu.*

15) Věkové složení obyvatelstva ke dni 22. května 1947 v okrese Nejdku

Pohlaví	Celkem	Z nich bylo ve věku dokončených let						
		64	569	10614	15619	20624	25629	30634
Dohromady	13.276	1.282	954	814	1.311	1.726	1.316	1.054
fieny	6.489	638	477	390	671	795	695	546
Muffi	6.787	644	477	424	640	931	621	508

Pohlaví	Z nich bylo ve věku dokončených let							
	35639	40644	45649	50654	55659	60664	65+	Neudáno
Dohromady	1.094	943	845	621	446	352	508	10
Muffi	522	457	429	288	210	154	216	1
fieny	572	486	416	333	236	198	292	9

Pramen: *Zprávy Státního úřadu statistického republiky Československé 1948, Praha 1949, s. 315.*

ho okresu Nejdek k 1.b eznu 1950 (se srovnáním z roku 1939)

Obec / ást	Po et obyvatel v roce 1939	Po et dom	P ítomných obyvatel	Po et obyvatel p íslu-ných k hospodá skému od- v tví ó výd le n inní			
				pr mysl	v ýrobní emesla	zem d lství, lesnic- tví a rybá ství	ostatní
Abertamy	2.937	427	1.595	758	22	16	95
ernava	564*¹	266	318	109	5	27	20
ernava		111	147				
Kobelec		87	106				
Rájec		68	65				
Fojtov	990	198	311	70	4	25	25
Fojtov							
Smolné Pece							
He manov	116	36	32	1	ó	15	2
Horní Blatná	2.215	311	1.098	335	12	39	73
Hradecká	162	40	46	1	ó	11	2
H ebe ná	1.160	200	666	246	2	12	18
Chaloupky	345	82	13	1	1	2	ó
Krásná Lípa	657	65	80	33	ó	2	14
Lesík	378	84	127	25	ó	22	5
Lufec	115	23	37	4	ó	6	8
Milí e	774	135	9	ó	ó	4	ó
Nejdek	9.597	1.394	6.406	2.393	95	66	661
Nejdek	8.448	1.154	6.121				
Bernov	1.149* ¹	240	285				
Nové Hamry	2.670	229	456	84	4	34	58

Jelení	734 * ¹	ó	ó	ó	ó	ó	ó
Obora	* ²	119	161	38	ó	8	8
Old ichov	464	94	11	ó	ó	2	ó
Pernink	3.105	402	1.376	563	15	16	105
Pot ky	1.560	226	409	113	2	54	32
Pou–	174	43	38	ó	ó	8	ó
Pozorka	649	80	279	97	3	8	15
P ebuz	1.319	250	134	17	ó	20	10
Pstruffí	392	68	211	109	ó	6	9
Pta í	336	ó	ó	ó	ó	ó	ó
Rolava	858	152	16	1	ó	5	2
Suchá	998	176	505	175	3	12	33
TMIndelová	575	109	249	20	ó	107	7
Tisová	696	149	254	68	3	21	14
Vysoká Pec	1.987	447	343	76	3	29	31
Vysoká Pec	709	171	180				
Rudné	1.278	276	163				
Vysoká TMola	209	40	54	15	ó	5	1
Celkem	36.002	5.845	15.234	5.352	174	582	1.248

Pramen: *S útání lidu v republice eskoslovenské ke dni 1. b ezna 1950. Díl IV. Hospodá ský lexikon obcí, Praha 1958, s. 93, 95ó97; Statistický lexikon obcí republiky eskoslovenské 1955. Podle správního rozd lení 1. ledna 1955, s útání lidu a s í-tání dom a byt 1. b ezna 1950, Praha 1955, s. 111ó114, 119ó120; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek v letech 1945ó1948. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Plze 1990, s. 79. V tabulce jsou uvedeny ve-keré domy (v etn neobydlených). Údaje v prázdných kolonkách nebyly zji-t ny.*

*¹ ó obce Bernov, ernava a Jelení byly v roce 1930 samostatnými obcemi

*² ó obec Obora je z ejm v roce 1930 po ítána do obce Krásná Lípa

Úderníci v nejdeckém podniku Kovolis

Dobří pracovníci v nejdeckém Kovolise

V závodě Kovolis v Nejdku je zaměstnána soudr. Šumpíková, která může být příkladem mnoha dělnicím v kovoprůmyslu. V mechanickém oddělení, kde pracuje u stroje na řezání závitů do matic, vyřizla za směnu závit do 1100 kusů matic M22, takže plnila svůj úkol na 135 %. V prvním měsíci Gottwaldovy pětiletky, kdy dobrovolně obsluhuje dva stroje najednou, vyřizne navíc závit ještě do 820 kusů matic M 12 a tak dosahuje skutečně hodnotných výkonů. Plní svůj úkol průměrně na 188%.

Z tohoto příkladu je zřejmé, že ženy v závodech plně chápou plnění dílčích úkolů 5LP a zapojují se do pracovní soutěže. Soudružka Šumpíková se stala první údernicí v závodě Kovolis. I další oddělení mají své úderníky, z nichž nejlepší jsou: soudruh Wiesner, který plní úkol na 170%, soudruh Fr. Ohibský na 160%, s. Karel Stfelec na 160% a s. Oskorip na 155%.
děldop. Kočandrle, Kovolis.

Pramen: *Jednota*, 26.2.1949, . 9, s. 7.

- 1) Mapa okresu Nejdek
- 2) Symbol m ěsta Nejdku v mal ě sk ěm proveden ě V ěaclava Nedbala
(In.: AM Ů Nejdek, Kronika m ěsta Nejdku, I. d ěl, s. 365.)
- 3) Franti ěk Rajman: K nov ěmu f ěivotu
(In.: AM Ů Nejdek, Kronika m ěsta Nejdku, I. d ěl, s. 269.)
- 4) P edstavitel ě m ěsta Nejdku v letech 1945 ě1950
- 5) P edsedov ě OSK a ONV Nejdek v letech 1945 a f ěl 1949
- 6) N ězvy ulic v Nejdku v roce 1945
(In.: SOkA Karlovy Vary, fond MNV Nejdek, ka 22, inv. . 47, p edkl ědan ě seznam ulic s nov ěmi n ězvy; ka 3, inv. . 43, seznam ulic; Neudeker Heimatbrief, 1953, . 40, s. 9; . 43, s. 14; . 44, s. 8; 1954, . 46, s. 12; . 47, s. 10; . 48, s. 7; . 49, s. 4; . 50, s. 11; 1955, . 54, s. 11.)
- 7) Oslava konce v ělky v Nejdku dne 19.srpna 1945
(In.: Soukrom ě sb ěrka)
- 8) Prvn ě ět ě po ětovn ě zam ěstnanci v Nejdku v roce 1945
(In.: Soukrom ě sb ěrka)
- 9) Fotografie z poh ěbu Franti ěka Rajmana, sou ěasn ě stav
(In.: Soukrom ě sb ěrka, foto autora)

ých správ u řívností v Nejdku ó stav k 7.b eznu

- (In.: SOkA Karlovy Vary, fond ONV Nejdek, ka 27, inv. . 66, zatímní schválení innosti národních správ , obec Nejdek, nedatováno; Kulich, Vít zslav: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek v letech 1945ó1948. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Plze 1990, s. 58.)
- 11) Záb ry z nejdeckých prvomájových oslav v roce 1946
(In.: Soukromá sbírka)
 - 12) Výsledky voleb do Národního shromáfd ní v okrese Nejdek 26.5.1946
(In.: Jednota, 1.6.1946, . 11, s. 2.)
 - 13) Výroba v N V Nejdek v letech 1945ó1950 ó s komparací let 1929 a 1937
(In.: 100 let trvání závodu 1873ó1973 P ádelny esané p íze, n.p. závod 01 Nejdek, Nejdek 1973, s. 81ó82.)
 - 14) Seznam obcí v okrese Nejdek a vývoj jejich názvosloví
(In.: Burdová, P.: Zm ny názv obcí a osad v západních echách po roce 1945. II. ást ó bývalý Karlovarský kraj. In: Minulostí Západo eského kraje IX, Plze 1972, s. 200ó220; Kulich, V.: K problematice osídlování a odsunu N mc v okrese Nejdek v letech 1945ó1948. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Plze 1990, s. 106ó114.)
 - 15) V kové slofení obyvatelstva ke dni 22.kv tna 1947 v okrese Nejdek
(In.: Zprávy Státního ú adu statistického republiky eskoslovenské 1948, Praha 1949, s. 315.)

ývalého okresu Nejdek k 1. b eznu 1950

9)

(In.: *S útání lidu v republice eskoslovenské ke dni 1. b ezna 1950. Díl IV. Hospodá ský lexikon obcí, Praha 1958, s. 93, 95ó97; Statistický lexikon obcí republiky eskoslovenské 1955. Podle správního rozd lení 1. ledna 1955, s útání lidu a s útání dom a byt 1. b ezna 1950, Praha 1955, s. 111ó114, 119ó120; Retrospektivní lexikon obcí eskoslovenské republiky, Praha 1978, s. 350ó356, 416ó417, 420ó421.*)

17) láněk z dobového tisku o údernících v nejdeckém podniku Kovolis

(In.: *Jednota, 26.2.1949, . 9, s. 7.*)

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)